Thierry Lentz

Afacerea Kennedy

45

Misiuni secrete

CORINT

Redactor:
Sorin Teodorescu

Tehnoredactare computerizată:
Cristina Bucuroiu

Coperta:
Walter Riess

Thierry Lentz
L'AFFAIRE KENNEDY
© Presses Universitaires de France, 1993
2e édition corrigée: 1994, juin

Toate drepturile asupra acestei versiuni
în limba română sunt rezervate Editurii CORINT

ISBN: 973-653-382-4

THIERRY LENTZ

AFACEREA KENNEDY

Traducere:
Lucia Moldoveanu

Prefaţă:
Zoe Petre

CORINT
Bucureşti, 2002

De acelaşi autor:

La Moselle et Napoléon. Etude d'un département sous le Consulat et l'Empire, Serpenoise, 1986 (în colaborare cu Denis Imhoff).

Pierre-Louis Roederer (1754–1835), Serpenoise, 1989.

Savary, le séide de Napoléon, Serpenoise, 1993.

PREFAŢĂ

Asasinarea preşedintelui american John Fitzgerald Kennedy acum 39 de ani, la 22 noiembrie 1963, a făcut probabil să curgă mai multă cerneală decât orice alt asasinat politic din istorie. Cartea lui Thierry Lentz se deosebeşte de această producţie prin claritatea şi sistematizarea aproape didactică a argumentelor şi mai ales a dubiilor care au făcut ca dezbaterea pe marginea acestei tragedii să nu înceteze de aproape patru decenii.

Oricât am urca de departe în timp în istorie, asasinatele politice nu au lipsit niciodată. Într-un sistem democratic, unde alternanţa la putere rămâne regula fundamentală, o asemenea întreprindere de risc maxim pare însă în aşa măsură iraţională încât întrebarea „cine l-a asasinat pe Kennedy" era prin chiar natura ei una dintre cele mai dificile. Dar ceea ce nu a încetat să suscite o imensă frustrare în raport cu orice răspuns la această întrebare a fost contrastul aproape intolerabil între o dramă petrecută în văzul întregului univers şi imposibilitatea de a oferi o explicaţie clară şi convingătoare asupra sensului real al celor văzute de toată lumea.

Asasinarea, în plină glorie, a unui preşedinte american — în principiu nu numai unul dintre cei mai puternici, ci şi unul dintre cei mai bine păziţi oameni din lume — a reprezentat în sine o traumă majoră pentru contemporani, şi în primul rând pentru cetăţenii americani, dintre care mai bine de jumătate au acuzat în lunile următoare insomnii şi grave anxietăţi. Pe acest fond însă, s-a instalat un

sindrom al „adevărului tăinuit" care nu a încetat nici azi, după patru decenii. John Fitzgerald Kennedy fusese primul politician din lume care a ştiut să folosească cu strălucire televiziunea ca mediu de persuasiune politică. O ironie tragică a făcut ca tot televiziunea să-i transforme moartea, transmisă aproape „în direct", în cel mai mediatizat eveniment al lumii de până atunci. Paradoxul stânjenitor al acestui episod tragic este acela că, petrecute în faţa camerelor de luat vederi, într-o eră a informaţiei supraabundente şi într-un mediu politic dominat de ideile de transparenţă, de responsabilitate şi de eficienţă, cum este cel american, evenimentele de la Dallas din noiembrie 1963 păstrează o ireductibilă opacitate. Cartea lui Thierry Lentz înregistrează, sistematizează, clasifică incertitudinile, dând cititorului posibilitatea de a-şi forma singur opinia asupra mecanismelor care au produs, de la sine sau cu deliberare, această opacitate.

Cititorul român al acestei alerte şi inteligente cărţi nu se poate împiedica să o confrunte cu propria experienţă. Am trăit şi noi o dramă colectivă televizată în direct — revoluţia din decembrie 1989 — a cărei opacitate nu a încetat să ne provoace, în ciuda numeroaselor analize, comisii şi investigaţii. În ambele cazuri, tensiunea dintre sentimentul de martor direct şi atoateştiutor pe care televiziunea îl provoacă şi întrebările fără răspuns clar asupra a ceea ce nu se vede la televizor — antecedente, iniţiatori, mobiluri — a creat o situaţie extrem de încordată, în care fiecare spectator crede doar în propriul lui adevăr, fără a-l putea corobora cu adevărul oficial oferit de autorităţi. Din păcate, în ambele cazuri, a rezultat o neîncredere generală în instituţiile statului, în capacitatea şi voinţa lor de a spune adevărul. Oricâte comisii, oricâte anchete şi reconstituiri s-ar oferi de aci înainte, nu doar cu privire la

asasinarea lui Kennedy sau la evenimentele din decembrie 1989, ci şi cu privire la alte evenimente comparabile cât de cât ca gravitate şi impact asupra vieţii publice, ele vor fi lovite de nulitate în ochii opiniei publice. Aceasta va fi dispusă să ofere credit doar franctirorilor — ziarişti, anchetatori independenţi, ca procurorul Garrison, sau cineaşti, ca Oliver Stone — cu condiţia expresă ca ancheta lor să se desfăşoare împotriva Establishment-ului şi, la limită, să-l incrimineze pe acesta ca principal agent al Răului.

În America, oricum, aşa s-a întâmplat, şi cartea lui Thierry Lentz reface cu răbdare şi luciditate carteziană acumularea de incongruenţe care a dus la nenumăratele ipoteze individuale, dar şi la convingerea unanimă că soluţia oficială — Lee Harvey Oswald, unic asasin — este un fals. Adevărul, ghicit de mai toată lumea, nu va mai fi probabil niciodată formulat convingător şi complet.

Prof. univ. dr. Zoe Petre

Această lucrare îi este dedicată
domnului Jean Tulard.
Mulţumiri lui Felix Béranger, lui Jean-Marc Paturle
şi lui Florence Pinon.

INTRODUCERE

Un dosar nerezolvat

Vineri 22 noiembrie 1963, John Fitzgerald Kennedy, al treizeci şi cincilea preşedinte al Statelor Unite, este asasinat la Dallas (Texas), în timp ce traversa piaţa Dealey (Dealey Plaza), în mijlocul unui convoi de maşini deschise. Câteva ore mai târziu, poliţia arestează un bărbat care devine aproape imediat suspectul nr. 1. El se numeşte Lee Harvey Oswald. În noaptea ulterioară asasinatului, el este acuzat de uciderea preşedintelui. Pe 24 noiembrie, în timp ce se fac pregătiri pentru a-l transfera de la secţia de poliţie la închisoarea comitatului, el este răpus, la rândul său, de un anume Jack Ruby. Acesta afirmă că a lucrat pe cont propriu, pentru a o scuti pe soţia preşedintelui de a reveni la Dallas şi de a înfrunta aici dureroasa încercare a procesului.

„Oricine aţi fi, vă veţi aminti întotdeauna de locul unde eraţi şi ce făceaţi când aţi aflat despre moartea preşedintelui Kennedy." Prezentatorul jurnalului televizat de la NBC nu se înşela pronunţând aceste cuvinte, chiar în momentul anunţării veştii. De altfel, fiecare poate verifica lucrul acesta în cercul lui. Pentru mulţi bărbaţi şi femei aflaţi la vârsta maturităţii la acel moment, „ceva" s-a întâmplat — şi uneori s-a năruit — în ei, în acel 22 noiembrie 1963. În Statele Unite, o anchetă temeinică a arătat că mai mult de jumătate din populaţie a cunoscut tulburări psihosomatice

şi insomnie în zilele care au urmat asasinatului. În lumea întreagă, indivizi de toate naţionalităţile şi de toate condiţiile au fost cuprinşi de emoţie şi de tristeţe.

Dincolo de lanţul de reacţii individuale, afacerea Kennedy (şi urmările sale) are, fără îndoială, locul său între cauzele crizei de încredere traversate de America de-a lungul anilor '60 şi '70. Ea este, mai întâi, un şoc violent, „întoarcerea tragicului" (M. Crozier) în spiritul unei populaţii care trăia parcă pe un nor, într-o ţară încrezătoare în principiile şi în dezvoltarea sa. Afacerea este considerată de unii ca punctul de plecare al unei inflexibilităţi a politicii externe a Statelor Unite, în special în raport cu lumea comunistă. Ea se află, în fine, la baza naşterii mitului „JFK", preşedintele răpus chiar atunci când mai avea atâtea de făcut. Câte n-ar fi împlinit în timpul celui de-al doilea mandat care îi era promis! Soarta — să ne mulţumim pentru moment cu această vagă responsabilitate — nu a vrut ca lucrurile să stea aşa. Dar fantoma lui John Kennedy bântuie încă politica americană. Ea apare, în forma sa cea mai naivă, la fiecare convenţie democrată unde unii cred că o văd reîncarnată în cutare sau cutare candidat. Moartea în plină glorie n-a făcut decât să amplifice şi să înfrumuseţeze virtuţile unui om totuşi ambiguu. Este suficient ca un democrat să fie tânăr şi frumos pentru ca, îndată, cronicarii să descopere în el un „nou Kennedy". Bill Clinton nu a făcut excepţie de la regulă, în timpul alegerilor din noiembrie 1992.

Cine l-a ucis pe John Kennedy? De ce?

De treizeci de ani, aceste întrebări nu au primit răspunsuri mulţumitoare. Cu siguranţă, încă din 1964, raportul Warren, după numele preşedintelui Curţii Supreme care a condus redactarea lui, a oferit versiunea oficială, în 26 de

volume. Dar raportul a fost imediat contestat şi atacat. Printre contraanchetele cele mai spectaculoase, fără îndoială cea a lui Jim Garrison, procuror din New Orleans, începând din 1967, a fost subiectul central al cronicilor şi a inspirat, după douăzeci şi cinci de ani, celebrul film al lui Oliver Stone, *JFK*. Garrison acuza CIA (Central Intelligence Agency) şi complexul militaro-industrial, denunţat la vremea sa de preşedintele Eisenhower, de a fi pus la cale o adevărată lovitură de stat împotriva lui Kennedy.

Plecând de la un ansamblu de investigaţii care puneau în discuţie, rând pe rând sau simultan, serviciile secrete şi mafia americană, trăgând concluziile unor constatări de bun simţ direct asupra faptelor, nimeni nu putea crede concluziile raportului Warren, la sfârşitul anilor '60. Scandalul Watergate şi dezvăluirile vizând activităţile ilegale ale serviciilor secrete americane, timp de trei decenii, au reaprins interesul opiniei publice pentru afacere. Între 1976 şi 1979, Camera Reprezentanţilor a decis să reia ancheta prin intermediul unui comitet special: *House Select Committee on Assassinations* (desemnat în continuare cu iniţialele HSCA). Concluziile acestuia atât asupra asasinării lui Kennedy, cât şi asupra asasinării lui Martin Luther King au repus în discuţie anchetele precedente. Or, această investigaţie nu a avut, din păcate, urmări concrete, în ciuda invitaţiei stăruitoare a Camerei Reprezentanţilor făcute Departamentului Justiţiei de a continua ancheta. Diferitele administraţii, atât democrate cât şi republicane, au refuzat să continue şi să completeze investigaţiile împuterniciţilor. În ciuda acestui lucru, astăzi, un raport american *oficial*, ulterior raportului Warren (în care mai au încredere mai puţin de 10% dintre americani), rezultat a trei ani de muncă cel puţin la fel de serioasă ca şi ancheta făcută la repezeală între 1963–1964, afirmă că moartea

preşedintelui Kennedy este rezultatul unui complot. Prea adesea se uită munca făcută de HSCA.

Afacerea Kennedy a dat naştere unei bibliografii impresionante. Zeci de anchetatori independenţi s-au lansat, adesea din convingere, alteori atraşi de câştig şi de senzaţional, pe pista „complotului" care l-a costat viaţa pe cel mai tânăr preşedinte pe care l-au avut Statele Unite. Televiziunile din toată lumea au difuzat reportaje şi documentare. Unele dintre aceste programe au făcut mare vâlvă, cum sunt producţiile de la BBC sau de la *Channel Four*. Căci asasinarea lui Kennedy este şi unul dintre marile „succese mediatice" ale epocii noastre. La televizor, oamenii au putut să urmărească, uneori în direct, actele importante ale tragediei — chiar dacă, după cum vom vedea, filmul atentatului nu a fost făcut public decât la mijlocul anilor '70. Ne-am obişnuit, de atunci, să fim spectatorii celor mai oribile drame, dintre care numeroase atentate (Robert Kennedy, Sadat, papa Ioan-Paul al II-lea, Reagan, Boudiaf etc.). În 1963, un asemenea eveniment era o premieră care a mai adăugat ceva la şocul îndurat de telespectatori. Fiecare dintre martorii şi actorii dramei s-a întors la acest eveniment în memoriile, opiniile, certitudinile şi îndoielile sale. După treizeci de ani, în timp ce adevărul complet se lasă încă aşteptat, este foarte dificil să îl descoperim.

Acesta este totuşi scopul pe care îşi propune să-l atingă prezenta lucrare. Va fi vorba despre „bilanţul cunoştinţelor" şi al teoriilor existente. Cititorul nu va găsi în paginile care urmează rezolvarea a ceea ce un autor american a numit „enigma secolului", ci numai datele adunate în diferite anchete publicate sau în reportajele difuzate atât în Franţa, cât şi dincolo de Atlantic. Opinia şi-o va formula el singur.

Demersul nostru se sprijină totuşi pe o primă constatare, împărtăşită din plin de toţi cei care au studiat afacerea: este greu să dăm crezare raportului Warren. În el este formulată o teorie neverosimilă: tot ce s-a produs la Dallas între 22 noiembrie, ziua asasinării lui Kennedy, şi 24 noiembrie, ziua asasinării lui Oswald, este o înlănţuire nefericită de întâmplări. Este ucis un preşedinte, este arestat, ca prin minune, un suspect care, la rândul lui, este lăsat să fie ucis de un gangster, chiar în secţia de poliţie, dar toate acestea nu sunt considerate decât un şir de decizii şi de acţiuni individuale, fără nici o legătură între ele. Oswald este pur şi simplu un fanatic, iar Ruby, un iluminat. Încă din 1964, numeroase voci s-au ridicat împotriva a ceea ce pretindeau a fi o „fabulă". Foarte repede s-a descoperit că cel mai înverşunat duşman al raportului Warren era... chiar raportul Warren. Un studiu atent al celor 26 de volume de audieri a demonstrat că redactorii versiunii oficiale au omis foarte multe fapte care pledau împotriva propriilor lor concluzii. Într-un cuvânt, se pare că ei au îndepărtat tot ceea ce ar fi putut sugera că Oswald nu a acţionat singur şi că Ruby nu era un cetăţean cumsecade, revoltat de actul regicidului.

Din aceste constatări s-au născut îndoielile şi, mai târziu, bănuielile. Astăzi, nimic nu este tranşat. La începutul anului 1992, Congresul, silit de un curent de opinie stârnit de succesul răsunător al filmului *JFK*, a cerut, o dată în plus, publicarea tuturor dosarelor despre afacere rămase secrete. În 27 octombrie 1992, la câteva zile de la alegerile prezidenţiale, George Bush a semnat o lege care autoriza examinarea şi publicarea arhivelor despre afacerea Kennedy. Directorul FBI, William Sessions, declara că el considera „esenţial" ca americanii să poată vedea „micul număr" de documente nepublicate

încă. În realitate, este vorba despre aproape 300.000 de pagini, numai în ceea ce priveşte FBI! Cercetătorii vor avea nevoie de ani întregi pentru a putea extrage de aici aspectele cele mai importante. Ei vor trebui, în plus, să se supună deciziilor unei comisii formate din cinci membri, care va hotărî asupra publicării fragmentelor, preşedintele Statelor Unite păstrându-şi dreptul de veto. Prin urmare, nimic nu ne spune că CIA, FBI şi serviciile secrete militare vor dezvălui ceea ce păstrează cu grijă de treizeci de ani în seifurile lor, sau ceea ce au sustras deja de la publicare, în anii 1976–1979, în special dosarele lor despre Oswald.

Dar mai are lucrul acesta importanţă? Cine va mai crede acel ceva, care va fi oricum numai parţial dezvăluit? Cine va fi mulţumit de „adevăr", în cazul în care va fi dezvăluit într-o zi, din moment ce acesta nu va mai corespunde cu ideea machiavelică construită anterior, uneori pe bună dreptate, căci într-atât au părut oficialii americani că disimulează informaţiile, de trei decenii încoace. Afacerea Kennedy este şi o criză de încredere acută în sistem, în stat, în oamenii şi în instituţiile lor. Ea îşi depăşeşte cu mult propriul cadru. Va lăsa un gust amar generaţiilor care au trăit-o. Va servi ea oare de lecţie pentru cele ce vor urma?

Capitolul I

JOHN FITZGERALD KENNEDY

„Important este să fii primul", avea obiceiul să le spună, celor nouă copii ai săi, Joe Kennedy, tatăl preşedintelui asasinat. În puţin mai mult de un secol, familia sa de emigranţi irlandezi a realizat acest program ambiţios, până la a-l vedea pe unul dintre-ai lor la Casa Albă. Şi dacă John Fitzgerald Kennedy nu a stat acolo decât „o mie de zile" — 1.026, în realitate — el a marcat propria ţară şi lumea. În miezul războiului rece, în fruntea unei ţări zguduite de lupte rasiale, „JFK" a întruchipat, cu siguranţă, speranţa Americii, dar şi pe aceea a unei părţi a omenirii. Asasinarea sa a făcut să crească şi mai mult această speranţă. Dar chiar şi fără drama de la Dallas, el şi-ar fi lăsat amprenta asupra epocii sale şi în Istorie. Oricare ar fi umbrele personajului, preşedinţia lui John Kennedy a fost un moment esenţial al istoriei de după război. Nu vom putea aici decât să rezumăm liniile principale. O vom face reaşezând cariera fiului lui Joe Kennedy din „perspectiva" sfârşitului său tragic. Astăzi, este la modă să se caute mai ales slăbiciunile şi să se încerce distrugerea mitului său. Dacă „adevărul istoric" o cere, aşa să fie! Esenţial pentru noi în prezenta lucrare este să reconstituim importanţa preşedintelui Kennedy în epoca sa. În felul acesta va fi poate mai bine remarcată intensitatea emoţiei, a decepţiei şi a furiei care i-a sugrumat pe nenumăraţii săi admiratori la anunţul morţii sale.

I. O ascensiune programată

Născut la 29 mai 1917, la Boston, John F. Kennedy a fost, la 43 de ani, cel mai tânăr preşedinte ales al Statelor Unite (Theodore Roosevelt, vicepreşedinte, era mai tânăr decât el cu câteva luni când l-a înlocuit pe MacKinley, asasinat în septembrie 1901). Ascensiunea sa politică a fost fulgerătoare şi marcată de prezenţa discretă — dar constantă şi eficientă — a tatălui său alături de el. De foarte devreme, Joe Kennedy a vrut ca urmaşii lui să joace un rol de prim plan în istoria ţării sale.

1. Mai puţin de un secol pentru a reuşi. În 1848, Patrick Kennedy şi-a părăsit mizeria irlandeză pentru a-şi încerca norocul în Statele Unite. El s-a instalat, ca mulţi dintre compatrioţii săi, pe coasta de Est, a deschis mai întâi o tavernă, apoi pe a doua şi pe a treia. Pe urmă, a cumpărat o întreprindere de băuturi en gros, a plasat o parte din câştiguri în minerit şi în asigurări, astfel încât, la sfârşitul secolului, înaintaşul pusese bazele dezvoltării familiale. El a devenit o personalitate marcantă la Boston şi în tot ţinutul Massachusetts.

Fiul cel mare, Joe, născut în 1888, a absolvit Harvard în 1912, doi ani mai târziu a devenit director de bancă şi a luat-o de soţie pe fiica primarului din Boston, Rose Fitzgerald. Cuplul a avut nouă copii: Joe (1915), John (1917), Rose-Mary (1918), Kathleen (1920), Eunice (1921), Patricia (1924), Robert (1925), Jean (1928) şi Edward (1932).

Convins că trebuia să părăsească Bostonul pentru a reuşi, Joe s-a instalat la New York. Anii '20 au fost norocoşi pentru el, în ciuda crahului din 1929. Averea lui era însemnată şi a devenit colosală la sfârşitul prohibiţiei: Joe anticipase modificarea legislaţiei şi investise în importul de

băuturi alcoolice. Este momentul în care stabileşte primele contacte cu anumiţi şefi ai lumii interlope. S-a orientat apoi spre cinema, cât să o seducă pe Gloria Swanson şi să câştige câteva milioane în plus, în ciuda unor eşecuri comerciale rămase fără urmări.

Joe Kennedy a abandonat Hollywood-ul pentru a se consacra politicii. În 1932, el contribuise financiar la campania lui Roosevelt. Pentru a-i mulţumi — şi după multe ezitări —, preşedintele *New Deal*-ului l-a numit, în 1938, ambasador la Londra. În Europa, înconjurat de familia sa, Kennedy, neputând fi un vizionar, a devenit un star al lumii diplomatice. Partizan al păcii cu orice preţ, el a aplaudat München-ul, a chemat la calm în 1939 şi, în plină bătălie a Angliei, a prevăzut victoria Germaniei. Obiectivul său era de a menţine Statele Unite în afara conflictului. Roosevelt l-a rechemat în 1940.

Intrarea în război a Statelor Unite a schimbat punctul de vedere al ambasadorului. El şi-a lăsat copiii să se înroleze. În 1944, fiul cel mare, Joe, în care îşi pusese toate speranţele, a fost ucis în Europa, în timpul unei misiuni aeriene secrete. Vestea a împietrit familia care şi-a îndreptat privirile, chiar din acea clipă, asupra lui John.

2. Un „erou de război" în politică. John Kennedy nu era pregătit, după o tinereţe de play-boy fără griji, să devină moştenitorul, căci familia se organizase până atunci în jurul fiului cel mai mare. Dar tânărul nu era lipsit de inteligenţă şi nici de bunăvoinţă. Numai sănătatea sa neliniştea pe cei din jurul lui: era adesea bolnav. În legătură cu aceasta s-a vorbit mult despre maladia Addison, în care unul dintre simptoame este o stare de slăbiciune generală. În ciuda acestui lucru, ambasadorul — aşa era numit tatăl său — l-a înrolat în marină.

În Pacific, John a comandat o vedetă lansatoare de torpile, „PT 109". În august 1943, nava s-a scufundat. John le-a salvat viaţa oamenilor săi, îndrumându-i să înoate spre o insulă pustie, de unde au fost recuperaţi mai târziu, după multe aventuri. Rănit grav la coloana vertebrală (ceea ce i-a agravat starea generală), el a profitat de convalescenţă pentru a citi şi a scrie, mai ales un opuscul despre acel frate mai mare, în umbra căruia nu mai putea să trăiască.

Ca un oportunist desăvârşit, Joe Kennedy a întrezărit rapid beneficiul pe care putea să-l obţină fiul său din faptele lui de arme. A finanţat numeroase articole elogioase — şi, mai târziu, un film — dedicate gloriei comandantului de pe „PT 109". O dată ce pacea a revenit, el l-a convins pe John să se prezinte la alegerile pentru Camera Reprezentanţilor, a plătit şi a organizat o campanie eficientă. Pe 5 noiembrie 1946, John F. Kennedy era ales în al XI-lea district din Massachusetts.

3. Senatorul Kennedy în drum spre preşedinţie. Deşi foarte bolnav, John Kennedy s-a lansat în cursa pentru Senat, următoarea etapă a parcursului acestui om cuprins, treptat, de ambiţie. În 1952, el a câştigat un loc în Camera Superioară, învingându-l pe Lodge, spre surpriza celor care n-au înţeles că familia Kennedy ar fi pus totul la bătaie pentru a-şi croi un drum. Tot „clanul" s-a mobilizat pentru şeful său de grup şi milioanele ambasadorului au ajutat mult. Rămânând în afara certurilor de fond care scindau opinia publică, procedând cu prudenţă în fiecare dosar (a refuzat mereu să se pronunţe asupra vânătoarei de vrăjitoare promovate de Mac Carthy), senatorul a ştiut să entuziasmeze mulţimile şi să-şi creeze imaginea unui membru din tânăra gardă în ascensiune.

În septembrie 1953, la 35 de ani, Kennedy, a cărui viaţă sentimentală a fost mereu foarte agitată, s-a căsătorit cu Jacqueline Lee Bouvier, o tânără fotografă de presă, cu origini franceze îndepărtate, pe care o întâlnise cu un an înainte. Astfel s-a construit schema familială care avea să seducă lumea. Se ştie astăzi că imaginea cuplului perfect era întreţinută cu măiestrie, în ciuda aventurilor extraconjugale ale soţului.

În 1955, senatorul era cât pe ce să moară în urma unei operaţii la coloana vertebrală. A profitat de spitalizare pentru a publica (ajutat de o mică echipă, condusă de strălucitul său asistent Sorensen) o lucrare cu portrete de americani curajoşi, intitulată *Profiles in Courage*. Cartea a primit, la momentul cel mai potrivit şi nu fără o discretă campanie a ambasadorului, premiul Pulitzer pentru istorie, în 1956.

În acelaşi an, Kennedy a fost eroul convenţiei Partidului Democrat care l-a desemnat pe Adlai Stevenson să se înscrie în cursa pentru prezidenţiale, fiind învins de Eisenhower. Puţin a lipsit să fie desemnat candidat pentru vicepreşedinţie. Intervenţiile sale televizate şi fair-play-ul ireproşabil au făcut foarte repede din Kennedy unul dintre favoriţii pentru alegerile următoare.

4. „Kennedy for President". „Clanul" Kennedy a profitat de cei patru ani care au urmat pentru a pregăti scadenţa din 1960.

John a creat comitete, a străbătut ţara, a întâlnit mii de purtători de opinie. La Senat, el s-a consacrat activităţilor care-l avantajau cel mai mult în afirmarea imaginii sale „naţionale". Astăzi, unii autori critică această atitudine, arătându-se surprinşi de ambiţia lui „JFK", de manevrele pentru a-şi elimina adversarii, de grija lui permanentă pentru imagine. Ei au visat, cu siguranţă, un om care ar ajunge la investitura supremă promovând doar idei mari şi sentimente frumoase.

Strategia pusă în practică a fost cea indicată. În iulie 1960, convenţia democrată din Los Angeles l-a desemnat pe Kennedy drept candidat la prezidenţialele din noiembrie. Partenerul de listă era şi principalul său adversar, senatorul de Texas Lyndon Baines Johnson. Acesta îl detesta pe Kennedy, căruia îi spunea în particular „bobocul" sau chiar „omuleţul de nimic".

Alegerile din noiembrie 1960 din Statele Unite au fost cele mai strânse din tot secolul. Kennedy l-a întrecut pe vicepreşedintele ce-şi încheiase mandatul, Richard Nixon — cu numai trei ani mai în vârstă —, cu doar 118.000 de voturi din 68 de milioane (adică 0,2%). Pentru prima dată, un catolic devenea preşedinte în ţara celor denumiţi WASP (*White Anglo-Saxon Protestants*). Handicapurile reprezentate de religie, de trecutul lui Joe Kennedy, de zvonurile despre starea de sănătate a candidatului fuseseră măturate de entuziasmul şi stilul de campanie al lui Kennedy, mult mai mult decât de ideile sale. Cu abilitate, se puseseră în evidenţă trecutul militar, frumuseţea fizică şi tinereţea candidatului, sarcina frumoasei lui soţii, avântul implacabilului său director de campanie, Robert Kennedy, susţinerea intelectualilor etc. Întemeiat pe ideea, cam goală, despre „noua frontieră", programul lui Kennedy era banal, mai degrabă conservator şi puternic anticomunist. Numai proiectul său în favoarea drepturilor civice ale negrilor — care îi fusese impus de stânga partidului democrat — îl deosebea efectiv de Nixon, a cărui proastă reputaţie cântărise mult mai puţin în decizia alegătorilor decât prestaţia dezastruoasă din timpul primeia dintre cele patru dezbateri televizate organizate în campanie.

II. Cele „o mie de zile"

În paisprezece ani, John Fitzgerald Kennedy reuşise, aşadar, să devină „primul". Preluându-şi funcţia fără experienţa puterii, el a cunoscut un debut dificil de mandat. A reuşit apoi să ia frâiele în mână. Măiestria echipei sale şi talentul de comunicare au făcut restul. În lumea întreagă, preşedintele a sfârşit prin a fi respectat, iar cuplul Kennedy adulat precum starurile. Deşi puţin „liberal", în sensul american al termenului, John Kennedy a fost determinat de evenimente să se aşeze de partea progresiştilor, prins parcă în cursă de propria imagine. Şi-a atras astfel mânia conservatorilor, în special în statele din Sud. Dar în noiembrie 1963, în ochii celor mai mulţi, preşedinţia sa devenise strălucitoare. Cele mai multe sondaje de opinie îl vedeau reales în anul următor.

1. Politica internă. Acţiunile lui Kennedy s-au desfăşurat într-o perioadă prea scurtă pentru a putea desprinde nişte concluzii ferme. Preşedintele era, în rest, puţin pasionat de problemele cotidiene ale politicii interne. În realitate, el a pregătit terenul pentru Johnson, mai ales în problema rasială.

În timpul celor o mie de zile ale sale, Kennedy a trebuit să înfrunte coaliţia conservatoare din Congres. Democraţii din Sud şi republicanii au făcut cel mai adesea alianţă pentru a se opune iniţiativelor liberale ale executivului. Astfel, programele de însănătoşire a anumitor pieţe agricole, de asistenţă medicală gratuită pentru persoanele în vârstă, de ajutor federal pentru învăţământ şi, bineînţeles, de luptă împotriva segregaţiei rasiale au fost blocate. Pe plan economic, administraţia Kennedy a cules roadele relansării, după minicriza din 1958: creşterea puternică a PNB, a producţiei industriale, a beneficiilor

societăţilor. Rata şomajului a putut fi redusă, între 1960 şi 1962, de la 6,7 la 5,3%.

Preşedinţia lui Kennedy a fost marcată — cu ce violenţă uneori! — de o recrudescenţă a problemelor rasiale, sub presiunea mişcărilor negrilor, desigur, dar şi ale albilor din Nord. În această privinţă, să le recunoaştem un anumit curaj lui John Kennedy şi fratelui său, ministrul de Justiţie, Robert. Deşi majoritatea lor era redusă şi se sprijinea pe susţinerea politicienilor din Sud, ei nu au ezitat să susţină, public dar şi pe ascuns, acţiunea lui Martin Luther King, propulsând, cu adevărat, cauza „desegregării". În septembrie 1962, preşedintele a ordonat Gărzii Naţionale să intervină pentru a impune admiterea la universitatea din Mississippi a studentului de culoare James Meredith. În urma revoltelor care au făcut mai multe victime, el a cerut o anchetă asupra guvernatorului statului. În paralel, a pus în lucru un vast program legislativ: protecţia dreptului de vot al negrilor, liberul acces la locurile, instituţiile şi funcţiile publice. În timpul mandatului său, numărul de funcţionari negri a crescut cu 40%.

Asasinarea preşedintelui a împiedicat ducerea la bun sfârşit a acestor proiecte. Johnson şi le-a asumat. Dar, încă de la începutul lui 1961, Kennedy se angajase în luptă nu atât din convingeri personale, cât din necesitate politică. Sondajele de opinie au demonstrat justeţea calculului său: a obţinut o imensă popularitate în rândul locuitorilor din Nord, în minoritatea neagră şi în sferele intelectuale.

2. Politica externă. La 20 ianuarie 1961, în discursul inaugural, Kennedy a definit cu exaltare misiunea Statelor Unite în lume în timpul mandatului său: „Acum, trompeta

ne cheamă încă o dată la o luptă împotriva duşmanilor comuni ai omului: tirania, sărăcia, boala, războiul însuşi (...). În îndelungata istorie a lumii, doar câteva generaţii şi-au asumat rolul de apărătoare ale libertăţii, în clipa în care aceasta era în cel mai mare pericol. Eu nu fug de această responsabilitate şi mă felicit pentru asta".

Cele o mie de zile au fost marcate de puternice tulburări internaţionale. Războiul rece a cunoscut apogeul, şi pragmatismul şi-a reluat drepturile, lăsând discursul inaugural la magazia de accesorii. Dar puterea Statelor Unite a fost reafirmată. Cât despre persoana preşedintelui, ea a sedus mulţimile peste tot. La sfârşitul vieţii şi cu ocazia unui turneu european triumfal, Kennedy devenise un om de stat respectat.

În 1960, înfruntarea Statelor Unite cu URSS era mai mult indirectă decât făţişă. Se spionau, se împroşcau cu invective, se ameninţau, având mare grijă să nu treacă la fapte, căci descurajarea nucleară obliga. Intrarea lui Castro în Cuba, la câţiva kilometri de coastele americane, a modificat datele războiului rece. Contrar lui Eisenhower, Kennedy se voia activ şi îndrăzneţ. Cu certitudine, el nu şi-a oferit sprijinul, şi nici pe cel al armatei Statelor Unite, la acţiunile secrete ale CIA, în urma eşecului debarcării exilaţilor cubanezi în Golful Porcilor (aprilie 1961). Cu siguranţă, el nu a avut un ascendent asupra lui Hruşciov în timpul „întâlnirii celor doi K[1]" de la Viena (iunie 1961). De asemenea, el nu a putut împiedica înălţarea Zidului Berlinului (august 1961), deşi această construcţie era mai degrabă un semn de slăbiciune a lumii comuniste, incapabilă de a frâna exodul elitelor sale.

---

[1] Grafia lui Hruşciov în limba engleză este Krouchtchev. (n.ed.)

Când, în octombrie 1962, John Kennedy a anunţat blocada navală a Cubei pentru a forţa URSS să-şi retragă de acolo rachetele pe care le instalase, lumea a tremurat. Războiul a fost, într-adevăr, aproape. Moscova a cedat şi şi-a retras rachetele, nu fără să obţină câteva concesii: retragerea rachetelor americane din Turcia şi promisiunea de a nu invada Cuba. Dar Statele Unite şi preşedintele lor tocmai marcaseră un punct esenţial. De pe o poziţie de forţă, au putut să se angajeze în politica de destindere. Despre aceasta va fi vorba în capitolul final al acestei lucrări.

Convins că afacerea Cuba fusese posibilă doar pentru că Statele Unite nu ştiau să se adreseze Americii Latine, Kennedy i-a propus acesteia din urmă o „Alianţă pentru Progres", un fel de plan Marshall destinat să ajute la dezvoltarea armonioasă a ţărilor care doreau acest lucru. Oferta a făcut senzaţie şi s-a finalizat cu semnarea unei carte. Acest program, care prevedea un ajutor de mai mult de zece miliarde de dolari, a fost realizat numai parţial. El a contribuit totuşi la întărirea imaginii progresiste a preşedintelui. La fel s-a întâmplat şi cu crearea *Peace Corps,* care le permiteau tinerilor americani să meargă în străinătate spre a sluji cauza dezvoltării. Kennedy înţelesese că victoria asupra comunismului se juca şi în lumea a treia. De unde, fără îndoială, trimiterea unui număr crescut de consilieri militari în Vietnam.

Popularitatea lui Kennedy în lume ne interesează în măsura în care ea explică şocul reprezentat de asasinarea lui. Cariera internaţională a preşedintelui a ajuns la apogeu în vara lui 1963, în urma unui turneu european. De la 23 iunie la 3 iulie, au fost vizitate mai multe ţări. Pe 26 iunie, la Berlin, Kennedy şi-a confirmat statura sa internaţională şi imaginea de apărător al libertăţii. În

ciuda dezgheţului în relaţiile dintre Statele Unite şi URSS, el a reafirmat faptul că „răul absolut" era comunismul. Discursul său a entuziasmat populaţiile din Occident: „Sunt mulţi oameni în lume care nu înţeleg sau pretind că nu înţeleg în ce constă problema care opune lumea liberă şi lumea comunistă. Să vină la Berlin. Unii spun că comunismul este un regim de viitor. Să vină la Berlin. Există, în Europa şi în alte părţi, oameni care spun că se poate lucra cu comuniştii. Să vină la Berlin (...). Toţi oamenii liberi, oriunde s-ar găsi, sunt cetăţeni ai Berlinului, şi de aceea, ca om liber, sunt mândru să spun: *Ich bin ein Berliner*".

1964 trebuia să fie un an al alegerilor prezidenţiale. Majoritatea observatorilor şi sondajele de opinie prevedeau victoria lui John Kennedy, a cărui „cotă de popularitate" ajunsese la vârf, lucru care nu-l scutea de a-şi face campanie. Se angajase la aceasta încă din vara lui 1963, nu ţinând mitinguri cu fanfare şi confeti, ci ca preşedinte, prin vizitarea statelor care îi erau ostile, unde putea rosti câteva cuvântări însemnate şi negocia cu democraţii din ţinut. Texasul avea îndoieli, acolo democraţii se opuneau. Prin urmare, trebuia să meargă în Texas.

Capitolul II

ISTORICUL AFACERII KENNEDY

Pe 21 noiembrie 1963, John Kennedy a zburat la bordul avionului „Air Force One" spre Texas, unde trebuia să-şi înceapă campania electorală, într-un stat care, în 1960, votase în masă pentru Nixon. Această călătorie era riscantă pe plan politic. Texasul era, într-adevăr, traversat de un puternic curent conservator, opus politicii de dezvoltare a drepturilor civice. O extremă dreaptă plină de ură, condusă de ex-generalul Walker şi de *John Birch Society*, le reproşa violent fraţilor Kennedy susţinerea negrilor în lupta pentru egalitate rasială şi căutarea destinderii relaţiilor cu lumea comunistă. Pe planul securităţii, câteva motive de îngrijorare agitau serviciile secrete. Pe 2 noiembrie, la Chicago, fusese arestat un fost *marine*[1] care proferase ameninţări la adresa preşedintelui. Alarma fusese luată foarte în serios şi programul oficial fusese modificat. Pe 18, la Miami, interceptarea unor convorbiri telefonice suspecte provocase disperarea oficialilor, aşa că şi de data aceasta programul a fost schimbat în ultimul moment. Totuşi, în dorinţa lui de a cuceri electoratul texan — şi, fără îndoială, puţin informat despre aceste probleme inerente meseriei de şef de stat —, Kennedy îşi pregătise un program încărcat: San Antonio, Houston, Fort Worth, Dallas, Austin, şi, în sfârşit, *ranch*-ul lui Lyndon B. Johnson, totul în două zile.

[1] Puşcaş în infanteria marină. (n.ed.)

I. Dallas, 22 noiembrie 1963

Pe 21 noiembrie, după San Antonio (primire călduroasă, defilare în oraş, aclamat de mii de persoane, inaugurarea unui centru de medicină spaţială) şi Houston (mare de oameni, discurs, dineu de gală), preşedintele a rămas peste noapte la hotelul Texas din Fort Worth. A doua zi de dimineaţă, câteva sute de militanţi democraţi fuseseră invitaţi la un mic dejun politic, în timpul căruia Kennedy a pronunţat un discurs — ultimul. Apoi s-a îmbarcat pentru Dallas, aflat la 50 de km depărtare. „Air Force One" a aterizat în jurul orei 11,40.

Cu 750.000 de locuitori, majoritar protestant şi republican (63% din voturi pentru Nixon, în 1960), Dallas-ul era un oraş bogat. Corupţia nu părea să aibă priză aici. Dar Dallas-ul îşi vedea reputaţia pătată, pe de o parte, de o rată foarte ridicată a criminalităţii, datorată în special totalei libertăţi de a deţine arme, şi, pe de altă parte, de existenţa unor mici grupuri de extremă dreapta pentru care Kennedy era un „comunist". Aflată în fruntea adversarilor preşedintelui, *John Birch Society* reunea medici, petrolişti, casnice şi toată fauna variată a extremei drepte texane. Etapa Dallas era, fără îndoială, cea mai periculoasă din călătoria prezidenţială. Mai mulţi membri ai Partidului Democrat fuseseră chiar sfătuiţi să nu se oprească în capitala petrolului şi a companiilor de asigurări. Căci, dacă poziţia lui Kennedy asupra drepturilor civice şi a destinderii relaţiilor cu URSS le crease adversari puternici în toate statele din Sud, opoziţia de la Dallas era marcată de un ton foarte violent. Astfel, când s-a trezit, pe 22 noiembrie, preşedintele a putut să ia la cunoştinţă, din foile volante care circulau în oraş, de acuzele de trădare pentru că favorizase infiltrarea comunismului pe teritoriul Statelor Unite. În ceea ce priveşte *Dallas Morning News*, dacă o pagină de publicitate titra „Bun venit la Dallas, Domnule Kennedy", era pentru a-l acuza mai bine că „dăduse de o parte

doctrina lui Monroe pentru a o înlocui cu spiritul de la Moscova", dar şi ca să-l sfătuiască să nu vorbească în discursul său, prevăzut la Camera de Comerţ, decât despre „navigaţia cu pânze". Preşedintele s-a adresat soţiei lui: „Azi intrăm în ţara nebunilor".

La aeroportul Dallas–Love Field, în ovaţiile partizanilor săi, cuplul Kennedy a salutat din nou o mare de oameni, apoi a urcat într-o maşină deschisă, cu şase locuri, în compania lui John Connally, guvernator de Texas, şi a soţiei acestuia. Vehiculul era condus de agentul Greer, de la *Secret Service* (organ însărcinat în special cu securitatea preşedintelui). Lângă el luase loc superiorul său ierarhic pentru Casa Albă, Kellerman. Fusese prevăzută o paradă în oraş, pentru a ajunge apoi la Camera de Comerţ unde aproape 2.500 de persoane se pregăteau să dejuneze şi să-l asculte pe preşedinte. Convoiul s-a format, având în frunte un vehicul care îl transporta pe şeful poliţiei din Dallas şi pe şeriful comitatului, în sarcina cărora cădea, în principiu, securitatea traseului. A doua maşină era cea a lui Kennedy, urmată de un vehicul plin cu opt agenţi de la *Secret Service* şi de cel în care se aflau vicepreşedintele, doamna Johnson şi senatorul Yarborough. Către ora 11,50, convoiul s-a pus în mişcare. Pe măsură ce înainta pe itinerarul prevăzut, mulţimea era din ce în ce mai densă. Copiii fuseseră lăsaţi liberi de la şcoli, iar tot ce avea Dallas-ul ca profesii liberale îşi dăduse întâlnire pe străzile pe care urma să treacă Kennedy. În două rânduri, preşedintele a cerut să se încetinească maşina pentru a saluta nişte copii şi apoi un grup de călugăriţe. Vremea era însorită, toată lumea zâmbea, „Jackie" Kennedy oferea admiraţiei taiorul ei roz, care avea să devină, vai, celebru în lumea întreagă. Doamna Connally s-a întors spre

preşedinte: „Acum nu mai puteţi spune că nu sunteţi iubit, aici, la Dallas".

Maşina prezidenţială a încetinit pentru a o lua la dreapta, apoi la stânga spre a se angaja pe Elm Street, strada pe care trebuia să coboare traversând Dealey Plaza, un spaţiu larg, cu iarbă, înainte de a putea accelera pe o derivaţie care îi permitea să ajungă la Camera de Comerţ. Era ora 12,30. În timp ce convoiul intra pe Elm Street, au răsunat focuri de armă. După un moment de ezitare, maşina prezidenţială a accelerat, în timp ce doamna Kennedy părea că vrea să coboare, trecând piciorul peste portbagaj. Un agent de la *Secret Service,* care se găsea pe treapta celei de a treia maşini, a alergat, s-a căţărat la bord şi, în timp ce maşina lua viteză, părea să o ajute pe soţia preşedintelui să-şi reia locul.

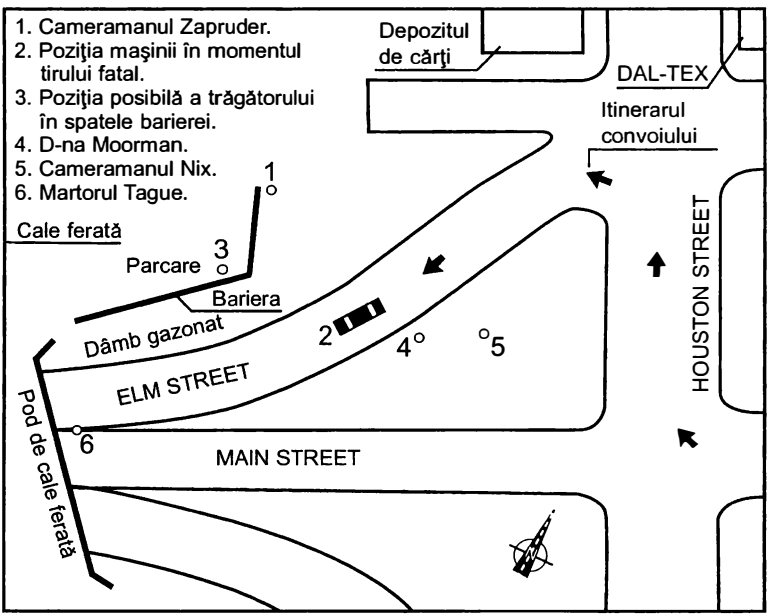

Tocmai se comisese un atentat. Vehiculele convoiului s-au îndreptat spre spitalul *Parkland Memorial* din Dallas, în uralele mulţimii de curioşi care nu bănuiau nimic. De cum au ajuns, preşedintele, grav rănit la cap, la gât şi la spate, şi Connally, atins şi el, au fost transportaţi spre două săli de operaţie. În jurul orei 13, medicii au constatat moartea lui Kennedy. Guvernatorul de Texas era în afara pericolului.

Corpul preşedintelui a fost transportat la Washington, la bordul avionului „Air Force One". În prezenţa lui Jacqueline Kennedy, chiar înainte de decolare, Lyndon Baines Johnson a depus jurământul. Era ora 14,30 şi nu existase practic vid de putere executivă. Cea mai mare democraţie din lume continua să funcţioneze.

II. „Asasinul" asasinat

De îndată ce au răsunat focurile de armă, atenţia martorilor şi a poliţiştilor s-a îndreptat spre două locuri: o barieră din scânduri situată pe o mică ridicătură acoperită cu iarbă, aflată în faţa maşinii preşedintelui în momentul atentatului, pe de o parte, şi etajul al 5-lea al *Texas School Book Depository*, un depozit de cărţi şcolare, aflat în spatele convoiului, pe de altă parte. Conform majorităţii martorilor audiaţi de poliţie şi interogaţi de echipele de televiziune, tirurile au venit din cele două locuri. Părea că se anunţă o anchetă dificilă. În realitate, totul s-a desfăşurat foarte repede.

La ora 12,44, poliţia a difuzat semnalmentele unui trăgător „zărit la fereastra" depozitului de cărţi. La ora 13,16, s-a anunţat că un poliţist, agentul Tippit, tocmai fusese răpus la mai mulţi kilometri depărtare de acel loc.

S-a localizat un suspect, intrat într-un cinematograf. Imediat, numeroase maşini de poliţie s-au dus la faţa locului şi, după o confruntare scurtă, a fost reţinut un anume Lee Harvey Oswald, unul dintre angajaţii depozitului de cărţi. Transferat la secţia centrală de poliţie din Dallas, tânărul a fost rapid acuzat de a-l fi ucis pe agentul de poliţie când acesta încerca să-i verifice identitatea. Din cei vreo doisprezece martori ai acestui episod, cinci l-au recunoscut pe Oswald. Pe la ora 22, acuzarea a fost anunţată oficial. Pe 23 noiembrie, la ora 1,30 din noapte, procurorul adjunct din Dallas, Alexander, de comun acord cu şeful poliţiei, Curry, a apreciat că existau suficiente capete de acuzare pentru a cere şi a obţine de la judecătorul Johnson inculparea lui Oswald în uciderea preşedintelui.

În câteva ore, anchetatorii au adunat numeroase elemente, putând stabili vinovăţia lui Oswald. În timpul arestării, suspectul avea asupra lui documente false pe numele de Hidell. Or, la etajul al 5-lea al depozitului de cărţi, s-a găsit o puşcă cu lunetă, despre care s-a stabilit că fusese cumpărată prin corespondenţă de un anume „Hidell". Mergând mai departe, poliţiştii au descoperit că respectiva cutie poştală unde „Hidell" primise puşca era aceeaşi cu a lui Oswald. Un grafolog a confirmat că scrisul de pe bonul de comandă a puştii era acelaşi cu cel al lui Oswald. Soţia suspectului, o emigrantă rusoaică pe nume Marina, a precizat că soţul ei avea o puşcă: o percheziţie a camerei şi garajului lui Oswald nu a dus la găsirea acesteia. Arma descoperită la depozitul de cărţi părea, deci, să fie a lui.

Laţul se strângea: puşca îi aparţinea cu siguranţă lui Oswald; unul dintre colegii săi îl văzuse aducând un pachet lung la depozitul de cărţi, chiar în dimineaţa asasinatului (Oswald afirma că era vorba despre galerii de

perdele); a fost găsit sacul de hârtie care ar fi putut servi la transportul armei; FBI estima că firele de pânză găsite pe armă erau compatibile cu tricoul lui Oswald. Şi, mai ales, pe 24 noiembrie, au fost descoperite în garajul lui Oswald nişte fotografii reprezentându-l pe el ţinând o puşcă (asemănătoare cu cea găsită la depozitul de cărţi), un revolver (putând fi cel cu care l-a ucis pe agentul Tippit) şi agitând nişte reviste (nu se vedea titlul lor în fotografie, dar FBI confirma că ele erau comuniste).

Aşadar, anchetatorii aveau un suspect, probe şi chiar un mobil: Lee Harvey Oswald era procomunist. Foarte repede, CIA şi FBI au furnizat detalii cu privire la trecutul acestui fost *marine*. Trăind doi ani în URSS, el nu şi-a ascuns niciodată convingerile sale marxiste şi procastriste, ba dimpotrivă. Dosarul era aproape închis: bărbatul era vinovat şi, probabil, acţionase singur. Desigur, el nu era foarte cooperant: chiar dacă era de acord că a folosit numele de „Hidell", că a închiriat şi a utilizat cutia poştală unde puşca fusese livrată, că aparţinea organizaţiei procastriste *Fair-Play for Cuba* („Joc cinstit pentru Cuba"), el refuza să-şi mărturisească participarea la cele două asasinate din 22 noiembrie. Adus de mai multe ori în faţa presei, îşi striga nevinovăţia, cerând să i se dea un avocat. *I am a patsy* („Sunt victima unei înscenări" sau „sunt o momeală"), a spus el, în timp ce era împins într-un birou pentru a fi din nou interogat. În acel moment, contau prea puţin dezminţirile sale: poliţia avea un presupus vinovat, şi aceasta după numai o zi şi jumătate de anchetă. Începând chiar cu ziua de sâmbătă 23 noiembrie, *district attorney* (procurorul) Wade şi poliţia din Dallas au putut afirma că Oswald era vinovat şi că acţionase singur. Se făcuse timpul să-l transfere pe presupusul criminal la închisoarea comitatului, ale cărei ferestre dădeau spre Dealey Plaza.

lată, se spunea, o afacere condusă ca pe roate, cu şansă, cu fler şi cu o perfectă coordonare între diferitele servicii ale poliţiei. Uciderea preşedintelui Kennedy nu avea să rămână nepedepsită. De fapt, afacerea Kennedy doar începea.

La subsolul secţiei de poliţie din Dallas, pe 24 noiembrie 1963, la ora 11,20, echipele de televiziune şi presa aşteptau să-l zărească „pe furate" pe Oswald, bine păzit, în drum spre închisoarea comitatului. Prizonierul a sosit cu ascensorul şi se pregătea să străbată cei câţiva paşi care îl despărţeau de vehiculul de poliţie în care trebuia să ia loc. Deodată, un bărbat cu un revolver în mână a ţâşnit din mulţime. A tras o dată asupra lui Oswald, care s-a prăbuşit. Transportat la spitalul *Parkland Memorial*, Lee Harvey Oswald a murit, la ora 13,07, în acelaşi loc şi la două zile după preşedintele Kennedy.

„Asasinul" fusese deci asasinat. Ucigaşul se numea Jack Ruby. De două zile, acest patron de baruri de noapte din Dallas nu încetase să se facă remarcat în secţia de poliţie, unde avea trecere. Unii jurnalişti îşi amintesc încă de el intervenind în timpul unei conferinţe de presă pentru a aduce precizări asupra mişcării procastriste, invitându-i pe unii şi pe alţii să vină pentru un pahar în barul lui. Interogat asupra motivaţiilor sale, Ruby a invocat dragostea lui pentru Kennedy, patriotismul său, ura pentru comunism şi dorinţa de a o scuti pe văduva preşedintelui de a trebui să revină la Dallas pentru procesul asasinului.

Pe 24 noiembrie, seara, în timpul unei conferinţe de presă, *district attorney* (procurorul) Henry Wade afirma: „Este indiscutabil că (Oswald) a fost asasinul preşedintelui Kennedy". Înainte cu câteva ore, şeful poliţiei din Dallas, Jesse Curry,

declarase dosarul închis, moment din care, împreună cu „ vinovatul", se stingea şi acţiunea publică.

III. Raportul Warren

Ne putem închipui starea opiniei publice americane şi mondiale în urma acestui dublu asasinat. Au circulat ipotezele cele mai diverse, între care, desigur, şi aceea care venea imediat în minte: Ruby l-a ucis pe Oswald pentru a-l împiedica să vorbească. Prin urmare, era un complot şi ancheta doar începea. Pentru a se face lumină, Lyndon Johnson a făcut apel la preşedintele Curţii Supreme, Earl Warren. El i-a cerut să conducă o comisie de anchetă pentru a stabili responsabilităţile şi pentru a curma discuţiile. Anumite relatări arată ca Warren a ezitat înainte de a accepta, sub presiunea din ce în ce mai puternică a lui Johnson. A folosit oare preşedintele argumentul potrivit căruia moartea lui Kennedy era rezultatul unui complot castro-comunist, în care Moscova era implicată, şi că doar un raport stabilind vinovăţia lui Oswald ar evita un război mondial? Mulţi anchetatori ulteriori au afirmat acest lucru. Cert este că, la 29 noiembrie 1963, la o săptămână după atentatul de la Dallas, la patru zile după funeraliile solemne ale lui Kennedy şi după acelea, mai discrete, ale lui Oswald, Earl Warren a preluat conducerea comisiei prezidenţiale de anchetă care avea de atunci să-i poarte numele, în bine şi în rău.

Comisia Warren era compusă din şase oameni, plus preşedintele Curţii Supreme: doi membri ai Camerei Reprezentanţilor (democratul Hale Boggs şi republicanul Gerald Ford, viitor vicepreşedinte şi succesorul lui Nixon), doi senatori (democratul Richard Russel şi republicanul

John Cooper) şi două personalităţi „calificate" (John Mac Cloy, un diplomat republican care a fost un timp consilierul lui Kennedy pentru dezarmare, şi Allen Dulles, fost director al CIA, demis de Kennedy după dezastrul din Golful Porcilor). Paralel cu începutul lucrărilor comisiei, procurorul general adjunct Nicolas Katzenbach (adjunctul ministrului de Justiţie Robert Kennedy) a decis oprirea celorlalte investigaţii conduse de poliţia din Dallas: într-un memorandum din 25 noiembrie, el scria că poporul american trebuia să se mulţumească cu vinovăţia lui Oswald singur şi că nu era deci necesar să se meargă mai departe. Din momentul asasinării lui Oswald, FBI şi directorul său de neînlocuit, J. Edgar Hoover, au intervenit, oricum, în forţă, în dosarul din Dallas, îndepărtând de la anchetă poliţia locală care, dacă putem spune aşa, alternase lucrurile bune cu cele mai puţin bune, între arestarea miraculoasă a suspectului nr. 1 şi asasinarea lui în localul secţiei centrale de poliţie. Comisia Warren şi-a condus ancheta sprijinindu-se pe munca Biroului Federal: ea nu a folosit nici un anchetator independent, aşa cum ar fi putut să facă. De asemenea, ea a refuzat prezenţa persoanelor care interveneau din afară. FBI şi-a prezentat rapoartele la 9 decembrie 1963 şi la 13 ianuarie 1964. În mai puţin de un an, comisia Warren a audiat, cu uşile închise în aproape toate cazurile, 522 de martori.

Puţini au fost cei care s-au mirat de o procedură atât de secretă, care nu admitea nici contrainterogatoriu, nici prezenţa publicului sau a presei. Astfel, *New York Post,* din 3 decembrie 1963, rezuma corect atitudinea generală a unei prese care nu-şi obişnuise cititorii cu atâta conformism: „Acum, pentru că FBI desfăşoară ancheta şi a fost desemnată cu precizie o comisie (...), poate că detectivii amatori aplecaţi asupra asasinării domnului Kennedy vor dori să-şi ia o vacanţă, de care au cea mai

mare nevoie". Printre vocile cele mai discordante, trebuie citată cea a lui Mark Lane, un avocat newyorkez. Încă din 19 decembrie 1963, atunci când zvonuri dirijate îl incriminau tot mai puternic doar pe Oswald, Lane a publicat în *National Guardian* o critică foarte bine construită a acuzaţiilor care planau asupra presupusului asasin, astfel încât mama acestuia i-a cerut să-i asigure apărarea memoriei fiului ei în faţa comisiei Warren. Demersurile lui Lane au fost respinse de comisie, el neputând conduce nici un contrainterogatoriu. Ca urmare a acestui fapt, avocatul a devenit unul dintre cei mai activi contestatari ai versiunii oficiale.

Comisia Warren i-a predat raportul său preşedintelui Johnson la 27 septembrie 1964. Numeroasele zvonuri, lansate în timpul anului cât a durat ancheta, au făcut ca nimeni să nu se mire de concluzii. Ele erau simple:

- Lee Harvey Oswald este asasinul preşedintelui;
- el a acţionat singur şi a tras trei gloanţe asupra convoiului, de la al 5-lea etaj al depozitului de cărţi şcolare;
- Jack Ruby este asasinul lui Oswald;
- el a acţionat singur şi din motive personale.

IV. Raportul Warren contestat

Aşadar, nu a fost complot pentru asasinarea lui John Kennedy şi doar întâmplarea a dirijat evenimentele din 22 şi 24 noiembrie 1963. America putea să răsufle uşurată. Comisia Warren lucrase bine. Pe 24 noiembrie 1964, apăreau 26 de volume cu probe care însoţeau raportul de sinteză. Puţini au fost cei care le-au citit în întregime (cu atât mai mult cu cât redactorii nu s-au obosit să prevadă lucrarea cu un index). Cei care au făcut-o au fost izbiţi de

anumite contradicţii între audieri şi concluziile desprinse de comisie. În afară de aceasta, metodele comisiei păreau contestabile: mărturii respinse chiar din momentul când nu mergeau în sensul unei vinovăţii a lui Oswald, absenţa confruntărilor, la care un anumit număr de afirmaţii ale comisiei nu ar fi rezistat, pregătirea anumitor martori înainte de a compărea, rolul motor al lui Allen Dulles, colaborarea redusă a CIA, concluziile balistice desprinse în grabă, constatările medicale controversate, declaraţiile lui Ruby (condamnat la moarte în 1964), care vorbea de complot şi de ameninţarea sa cu moartea etc. Unii anchetatori independenţi şi-au început cercetările pornind chiar de la conţinutul raportului Warren.

În opinia publică americană, diferitele critici nu au putut să nu îi tulbure pe cetăţeni. Încă din 1965, raportul Warren nu mai era considerat credibil. În ciuda luărilor sale de poziţie şi luând de bună mărturia consilierului său, Arthur Schlesinger, Robert Kennedy emitea îndoieli asupra rezultatelor anchetei. Sondajele nu încetau să confirme aceeaşi tendinţă şi în opinia publică. În Europa şi în Franţa, aceste dezbateri nu au ajuns decât estompate de distanţă, în ciuda anchetelor şi a publicării de articole în reviste cum ar fi *L'Express* şi *Le Nouvel Observateur*, în ciuda lucrărilor „cvasiştiinţifice" ale lui Léo Sauvage sau acelora, mai „intuitive", ale lui Thomas Buchanan.

Ancheta procurorului din New Orleans, Jim Garrison, a făcut, bineînţeles, cel mai mult zgomot. În 1967, Garrison l-a acuzat pe Clay Shaw, om de afaceri cunoscut şi stimat de concetăţenii săi, că a participat la un complot al CIA vizând asasinarea lui Kennedy, folosindu-l pe Oswald ca ţap ispăşitor. Neputând dovedi legăturile dintre Oswald, Shaw şi CIA, rechizitoriul lui Garrison a fost respins.

Fără să intrăm imediat în dezbaterea de fond, se poate spune că Garrison a contribuit la relansarea afacerii Kennedy. Atacul său împotriva CIA a deşteptat mass-media. Timp de doi ani, loviturile de teatru s-au succedat, provocate de această dată nu de jurnalişti şi de investigatori independenţi, ci de un procuror. Mai multe instanţe judiciare îl autorizaseră pe Garrison să-şi continue ancheta şi cercetările. Deşi, în final, a pierdut procesul, *district attorney* (procurorul districtual) din New Orleans a obţinut câteva rezultate, dintre care nu cel mai neînsemnat a fost acela de a fi permis difuzarea completă a filmului atentatului. De atunci, activitatea lui Garrison a fost criticată. Personalitatea procurorului din New Orleans a făcut obiectul unor atacuri virulente, uneori orchestrate chiar de administraţia americană, în special vizând presupusele sale legături cu mafia. După ştiinţa noastră, aceste legături nu au fost clar stabilite. Garrison a câştigat procesele care i-au fost intentate de guvern. I se reproşa că a încasat comisioane.

Astăzi, pare să dea bine critica anchetei efectuate la New Orleans. Cu toate acestea, ea este o etapă obligatorie în încercarea de a ne apropia de anumite elemente ale afacerii Kennedy. Cei mai buni anchetatori independenţi utilizează faptele dezvăluite de echipa lui Garrison şi adâncesc breşele deschise de ea, între 1967 şi 1969. Vom nota că, de atunci, cu ocazia altor afaceri, CIA a recunoscut că Clay Shaw lucra pentru ea: aşa a fost cazul, în mai 1979, în timpul declaraţiei sub jurământ a lui Richard Helms, director al Agenţiei între 1966 şi 1973. Din alt punct de vedere, o fotografie găsită mai târziu de Garrison pare să-i arate pe Shaw şi pe Oswald la o serată. Deşi reales în postul de *district attorney,* după înfrângerea în cazul Shaw, Jim Garrison şi-a văzut viaţa distrusă de lupta pe care a dus-o. A murit în octombrie 1992. Nu fără o anume ironie, el acceptase să joace rolul lui Earl Warren în filmul lui Oliver Stone care povesteşte lupta lui.

V. „House Select Committee on Assassinations"

Încă din 1965, jurnalistul francez Léo Sauvage scria: „Există o regulă pentru orice autor de romane poliţiste care doreşte să-şi păstreze cititorii, de a nu lăsa să treneze semne de întrebare — adică piste false inexplicabile — după cuvântul Sfârşit. Cu greu ne închipuim că publicul poate să fie mai puţin exigent când este vorba de o anchetă reală, mai ales dacă victima este preşedintele Statelor Unite. Dar realitatea este că anchetatorii din Dallas nu s-au crezut obligaţi să acorde opiniei publice mondiale respectul pe care un scriitor bun îl arată cititorilor săi". Cinci ani mai târziu, nimeni — sau aproape nimeni — nu mai credea în raportul Warren. Lyndon Johnson însuşi şi-a exprimat îndoielile într-un interviu la CBS, dar pasajul incriminat, înregistrat în 1969, nu a fost difuzat decât în 1975. Un „birou de informaţii despre asasinat", creat de Carl Oglesby, autor apropiat de tezele lui Jim Garrison, a difuzat în permanenţă elemente ale anchetei şi şi-a asumat misiunea de a întreţine interesul opiniei publice.

Asasinarea lui Robert Kennedy şi a lui Martin Luther King, războiul din Vietnam, manifestaţiile studenţeşti reprimate dur au creat o criză de încredere foarte gravă în Statele Unite. Scandalul Watergate a reamintit Americii cine era cu adevărat „Tricky Dick" (Richard cel Viclean), porecla lui Nixon. Conform spuselor lui Michel Crozier, am asistat atunci la o „escaladare a virtuţii" care s-a finalizat cu constituirea mai multor comisii parlamentare de anchetă: Senatul a anchetat activităţile serviciilor secrete (rapoarte în 1975 şi 1976) şi Camera Reprezentanţilor a creat un comitet restrâns în legătură cu asasinarea lui John Kennedy şi a lui Martin Luther King, *House Select Committee on Assassinations* (HSCA), care a lucrat din

1976 până în 1979. La aceste două investigaţii, trebuie adăugată cea a administraţiei asupra activităţilor CIA, publicată în 1976, care arăta că „agenţia" şi-a depăşit atribuţiile, pentru a se dedica unor importante operaţiuni ilegale.

HSCA şi-a prezentat raportul în 1979, după trei ani ai unei anchete care a costat 6 milioane de dolari şi care a cunoscut multe salturi. Concluziile sale sunt foarte diferite de cele ale comisiei Warren. A fost conspiraţie: comitetul a stabilit că erau mai mulţi trăgători în Dealey Plaza, pe 22 noiembrie 1963. Din nefericire, HSCA nu a mers mai departe. Nu spune cine erau complicii şi, mai ales, finanţatorii lui Oswald care, în opinia sa, rămânea vinovat. Nu spune de ce comisia Warren nu a dus cercetările mai departe. Nu spune de ce serviciile secrete americane şi FBI s-au arătat mereu atât de puţin cooperante pentru a-i ajuta pe anchetatori. Într-un cuvânt, departe de a închide dezbaterea, reprezentanţii comitetului au relansat-o. În concluziile lor, ei au invitat executivul să continue investigaţiile. În realitate, nu s-a făcut nimic. De exemplu, Departamentului Justiţiei i-au trebuit mai mult de opt ani pentru a răspunde la anumite întrebări precise ale HSCA, trăgând concluzia, pe cinci foicele, că „nici o evidenţă decisivă nu permite susţinerea tezei conspiraţiei", în timp ce raportul parlamentarilor, de-a lungul celor 12 volume ale sale, arăta contrariul.

O dată în plus, se lăsa cale liberă anchetatorilor independenţi, care nu slăbesc presiunea. Sunt publicate noi lucrări: după CIA, mafia este capul de afiş. Această etapă „mafia" în afacerea Kennedy, susţinută de principalul avocat-consilier al HSCA, Robert Blakey, sprijină dezvăluirile biografilor lui „JFK" care prezintă publicului un preşedinte mai nuanţat decât eroul modern impus de

media din anii '60, într-un cuvânt, o familie Kennedy „în conturi" cu mafia. Dar susţinătorii acestei teze nu omit să semnaleze că „onorabila" societate nu a putut acţiona singură. Ea a trebuit să fie susţinută, dacă a acţionat, de serviciile oficiale sau de o parte dintre ele.

În 1991, apariţia filmului *JFK* a fost un şoc. Realizatorul, Oliver Stone, autor al filmelor *Platoon* şi *Născut pe 4 iulie*, a ales să urmărească mai ales dosarul Garrison — integrând aici dezvăluirile ulterioare. El a fost foarte criticat pentru această alegere, mai ales în Statele Unite, unde adversarii tradiţionali ai fostului procuror din New Orleans (*CBS, New York Times, Washington Post* etc.) au făcut gălăgie, cel mai adesea, chiar înainte de lansarea filmului. În Europa, criticile au fost mai măsurate. Mulţi observatori au relevat faptul că, oricare ar fi defectele filmului lui Oliver Stone, acesta avea meritul de a spune, tare şi la zeci de milioane de oameni, că misterul asasinării lui John Kennedy n-a fost niciodată dezlegat, în ciuda raportului Warren... sau din cauza lui.

În 1993, a treizecea comemorare a morţii lui John Kennedy a prilejuit diverse ceremonii în Statele Unite. La Dallas, în timp ce un colocviu reunea mai multe sute de anchetatori independenţi, Dealey Plaza era consacrată sit istoric naţional. La Washington, mormântul preşedintelui asasinat a fost vizitat de numeroase personalităţi. La Boston, Biblioteca Kennedy, după mai multe luni de închidere, se redeschidea, cu săli noi de expoziţie, dintre care una consacrată dramei de la Dallas. Peste tot în lume, presa scrisă şi audiovizuală consacra prima pagină din noiembrie celei de a treizecea comemorări. „Treizeci de ani deja", suspinau cei care cunoscuseră acea epocă... La rândul său, preşedintele Clinton se declara mulţumit de rezultatele anchetei comisiei Warren şi de

munca serviciilor secrete americane pentru a descoperi adevărul.

Deschiderea unei părţi din arhivele cazului a avut loc cu câteva zile înainte de 22 noiembrie. Nu s-a găsit acolo nimic care să merite să fie semnalat.

Tocmai în acest context a apărut cartea lui Gerald Posner, *Case Closed (Afacere clasată)*. Originalitatea acestei lucrări consta în demersul urmărit de autor, acela de reabilitare a concluziilor raportului Warren, după treizeci de ani de contestare. Lectura lucrării este, vai, decepţionantă. Nu prea descoperim în ea „elementele noi", pe care domnul Posner le promite cititorilor săi, iar utilizarea „noilor tehnici" de analiză a elementelor filmate ale cazului nu aduce, în fond, nimic. Lucrarea a cunoscut, totuşi, un viu succes de librărie în Statele Unite.

Capitolul III

O ANCHETĂ RATATĂ

În afacerea Kennedy, ţinând cont de elementele disponibile, anchetatorii ar fi trebuit să ajungă la concluzii incontestabile şi să elimine îndoielile. Dispuneau de numeroşi martori, de corpul victimei, de elementele balistice esenţiale (puşca, gloanţele, cartuşele) şi, pentru a încorona totul, de un film arătând cu precizie derularea atentatului, fără să mai vorbim de suspectul nr. 1, pe care au putut să-l interogheze ore întregi. În ciuda unui dosar de bază atât de bun, la care n-ar îndrăzni să viseze detectivii Maigret şi Colombo ai serialelor noastre de la televizor, comisia Warren a eşuat în tentativa de a explica asasinarea lui John Kennedy. Ea nu a putut să facă nimic altceva decât să provoace, de treizeci de ani încoace, interminabile dispute ale experţilor. Este adevărat şi faptul că totul s-a petrecut ca şi cum membrii comisiei s-au înverşunat în a „lipi" concluziile lor pe un adevăr necesar: Oswald era singurul vinovat. Oare, încă de la preluarea anchetei de către FBI, aşa cum arată o notă internă, nu le explicase J. Edgar Hoover oamenilor săi că pe această direcţie trebuiau să meargă?

Să spunem aici câteva cuvinte despre organizarea diferitelor servicii de poliţie şi de informaţii pe care le vom întâlni de-a lungul acestei lucrări.

● FBI, *Federal Bureau of Investigations*, este o poliţie federală, ramură a Departamentului de Justiţie, creată în 1908. Ea are competenţă pe întreg teritoriul Statelor Unite, pentru infracţiuni „federale". În 1963, FBI era condus, de

patruzeci de ani, de Hoover, un conservator care ura familia Kennedy şi care deţinea în dosarele sale elemente care puneau în pericol poziţia acestei familii.

- CIA, *Central Intelligence Agency,* fondată în 1947, este organizaţia care a preluat activitatea OSS, din timpul celui de-al doilea război mondial. Este vorba, deci, de serviciile de informaţii americane. Carta CIA îi interzice să opereze pe teritoriul Statelor Unite. Încă de la crearea sa, CIA nu a respectat niciodată această dispoziţie, ea supraveghind şi întocmind fişele a zeci de mii de americani.
- *Secret Service* nu este o organizaţie secretă. Fondat în 1864, el are două funcţii esenţiale: protecţia preşedintelui şi lupta împotriva falsificatorilor de bani.
- Serviciile de informaţii militare sunt proprii fiecărei arme: marina, aviaţia, armata terestră.

Fără să punem aici problema vinovăţiei lui Oswald (care va fi examinată mai târziu), este esenţial, pe de o parte, să ştim câte focuri au fost trase în direcţia maşinii preşedintelui şi, pe de altă parte, să cunoaştem locul (sau locurile) de unde au pornit gloanţele.

I. Numărul de împuşcături

În raportul Warren, trei focuri au fost trase de la al 5-lea etaj al depozitului de cărţi, cu o puşcă Mannlicher-Carcano aparţinându-i lui Oswald. Primul foc a ratat ţinta şi a ricoşat pe un trotuar, rănindu-l uşor la faţă pe un martor, James Tague. Al doilea glonţ l-a lovit pe Kennedy la baza gâtului, a ieşit prin trahee, apoi l-a lovit pe guvernatorul Connally. În sfârşit, al treilea l-a atins pe preşedinte la baza craniului, provocându-i o rană fatală. Înaintea publicării raportului Warren, USIS (*United States*

Information Service) remitea, ca document oficial, un desen conform căruia Kennedy şi Connally fuseseră atinşi mai întâi de primul, apoi de al doilea glonţ, fiind, deci, două gloanţe diferite. Martorul Tague răsturna, însă, totul: dat fiind că nu se putea să fi fost decât trei împuşcături, acum trebuia ca rănile preşedintelui şi ale guvernatorului să fi fost cauzate de numai două gloanţe. Comisia Warren a adoptat, prin urmare, teoria unui glonţ care a traversat succesiv corpul preşedintelui şi pe cel al guvernatorului de Texas.

1. Martorii. În privinţa numărului de împuşcături, martorii nu-i ajută pe anchetatori. Erau 178 de persoane în Dealey Plaza, pe 22 noiembrie 1963. Primii martori au fost interogaţi de reporterii de la canalele de televiziune sau de radio. La cald, ei au ezitat între trei sau patru detunături. Mai târziu, 132 de martori au vorbit de trei focuri, dar acestea au fost spuse după ce versiunea oficială fusese dată şi repetată de media. În speţă, de altfel, mărturia directă este greu de reţinut: Jacqueline Kennedy însăşi a vorbit de numai două focuri. Cât despre Connally, el a fost mereu convins că fuseseră mai mult de trei.

2. „Arma crimei". Alte elemente ar fi trebuit să-i ajute pe anchetatori. Ei deţineau „arma crimei", un Mannlicher-Carcano 6,5 al lui Lee Oswald şi trei cartuşe găsite la etajul al 5-lea al depozitului de cărţi. Arma crimei era o puşcă neautomată, cu chiulasa „uşor ruginită", conform poliţiei din Dallas. Ea avea un sistem de ochire prost reglat. FBI a apreciat că era nevoie de 2,55 secunde pentru reîncărcare. Trebuie ca Oswald să fi tras cele trei gloanţe ale sale în ceva mai mult de 5 secunde, ceea ce este posibil pentru un trăgător excelent. Notele la trageri

ale lui Oswald, de pe vremea când servea în marină, nu permit să fie clasat fără ezitare în această categorie. Căci, chiar admiţând că manevrele au fost realizate într-un interval de timp atât de scurt, trebuia ţintit şi ochit la 80 de metri. Trei cartuşe au fost găsite la al 5-lea etaj al depozitului de cărţi. Ele erau perfect aliniate unele lângă altele, ceea ce nu se întâmplă, în general, în cazul cartuşelor ejectate într-un tir rapid.

Să semnalăm că, într-o mărturie obţinută de Jim Garrison în timpul anchetei sale, şeriful adjunct din Dallas, Craig, a afirmat că au fost găsite două puşti în depozitul de cărţi, dintre care un Mauser, armă, de altfel, mai adaptată la un atentat de tipul celui din Dealey Plaza. În primele sale declaraţii făcute presei, *district attorney* (procurorul districtual) Henry Wade a vorbit despre arma crimei ca fiind un Mauser. Nu există nici o urmă de Mauser în raportul Warren.

3. „Glonţul magic". Raportul Warren afirma că al doilea glonţ a traversat corpul lui Kennedy şi pe cel al lui Connally: el l-a lovit pe preşedinte în spate, a ieşit prin gât, apoi a traversat trunchiul, încheietura şi coapsa guvernatorului, sfârşindu-şi cursa în pliurile pantalonilor acestuia. Acest glonţ a fost găsit pe o targă a spitalului Parkland. Era aproape intact, ceea ce i-a adus porecla de „glonţul magic". Într-adevăr, glonţ magic, din moment ce permitea acreditarea teoriei trăgătorului unic: Oswald n-ar fi putut să tragă patru gloanţe în timpul atentatului şi, ţinând cont de tăietura lui Tague, trebuia ca toate rănile să fi fost provocate numai de două gloanţe. În plus, glonţ magic, fiindcă în afară de faptul ca experţii consideră cvasiimposibil ca el să iasă aproape intact din călătoria lui distrugătoare prin carnea şi oasele a doi oameni, are şi o traiectorie cel puţin complexă: îl atinge pe Kennedy de sus

în jos la spate, urcă spre gât, se deplasează spre dreapta mai mulţi centimetri şi-l loveşte pe Connally în trei locuri, nu înainte de a-şi mai fi modificat traiectoria încă o dată. Comisia Warren a reţinut această versiune, în ciuda protestelor senatorului Russel — căruia Warren i-a refuzat consemnarea observaţiilor în raportul final. Membrii comisiei prezidenţiale au îndrăznit chiar să scrie: „Nu este necesar pentru nici o concluzie esenţială a Comisiei să se determine care este exact focul de armă care l-a lovit pe guvernatorul Connally". În ciuda tuturor contestaţiilor experţilor şi a experienţelor care dovedeau contrariul, HSCA a reţinut, în mod inexplicabil, în concluziile sale, teoria „glonţului magic".

Totuşi, Connally însuşi a afirmat mereu că era sigur că a fost lovit după Kennedy. Imaginile filmului atentatului o confirmă, atunci când acestea sunt mărite şi studiate una câte una: se scurg aproape două secunde între momentul când preşedintele se ţine cu mâinile de gât şi cel în care guvernatorul Texasului este atins. Un ultim element, printre atâtea altele: imediat după atentat, şi în faţa camerelor de televiziune, un medic din Dallas a anunţat că starea de sănătate a guvernatorului nu inspira o îngrijorare majoră. El a precizat pur şi simplu că rămânea ca un glonţ să fie *extras* din coapsa acestuia. Totuşi, „glonţul magic", conform teoriei oficiale, ieşise deja singur din rana lui Connally.

4. Analizele acustice. În timp ce, contrar tuturor aşteptărilor, admitea teoria „glonţului magic", HSCA nu reţinea, totuşi, teza celor trei gloanţe a comisiei Warren. Ba, chiar dimpotrivă. Pentru a cunoaşte numărul de focuri trase în Dealey Plaza, HSCA dispunea de un material care completa mărturiile, constatările balistice insuficiente şi

dezbaterile despre glonţul magic. Într-adevăr, în 1978, cineva şi-a amintit că exista o înregistrare a ceea ce se petrecuse la Dallas, pe 22 noiembrie 1963. Un poliţist pe motocicletă, care venea în spatele maşinii prezidenţiale, îşi lăsase staţia deschisă. Ceea ce a auzit el atunci a fost înregistrat şi păstrat. Dar pe bandă exista şi înregistrarea a numeroase alte comunicaţii ale poliţiei de circulaţie din acea zi. Trebuia, deci, făcută trierea acestor sunete. Limitată de tehnica din epoca aceea, comisia Warren a renunţat să mai folosească benzile. În 1978, graţie tehnicilor care nu existau în 1963, HSCA a putut să o facă. Concluziile desprinse din studierea lor sunt importante şi noi: au fost cel puţin *patru* împuşcături care au fost trase din spate *şi* din faţă asupra maşinii prezidenţiale.

În 1988, canalul britanic de televiziune *Channel Four* a difuzat pentru prima dată filmul atentatului, sonorizat potrivit înregistrărilor poliţiei din Dallas. Acest montaj permite, conform realizatorilor emisiunii, să se urmărească mai bine derularea atentatului. Se constată că sunt efectiv două secunde între detonaţia care provoacă rănirea la gât a lui Kennedy şi cea care îl atinge pe Connally. Dar *Channel Four* merge şi mai departe: nu ar fi fost patru, ci şase sau şapte focuri. Şi, într-adevăr, sunetul redat în această emisiune permite identificarea a cel puţin şase detunături: primul glonţ ratează ţinta (este cel care îl răneşte pe Tague), al doilea îl loveşte pe Kennedy la gât, al treilea îl atinge la spate, al patrulea îl răneşte pe Connally, al cincilea este fatal pentru preşedinte, al şaselea provoacă a doua rană a lui Connally (ceea ce pare plauzibil, căci traiectoria „glonţului magic" dintr-o parte într-alta a corpului său este, prin ea însăşi, dificil de justificat). Aşa s-ar explica două lovituri suplimentare, niciodată motivate de comisia Warren, în bordul şi parbrizul

maşinii prezidenţiale. Tot aşa s-ar explica mişcările unor poliţişti surprinşi de un fotograf de presă, chiar după atentat: pe clişee se văd cum examinează locul unei lovituri pe un trotuar, apoi cum culeg un glonţ strivit de pe jos. Nu s-a mai auzit niciodată vorbindu-se de acel glonţ. Difuzarea fotografiilor nu a impresionat nici serviciile locale şi federale de poliţie, care s-au mulţumit cu o dezminţire.

Analizele acustice au fost, normal, contestate de FBI şi de instanţele ştiinţifice exterioare HSCA.

II. Originea împuşcăturilor

Conform raportului Warren, cele trei focuri trase de Oswald au fost executate din spatele maşinii prezidenţiale, de la al 5-lea etaj al depozitului de cărţi şcolare. Această poziţie este puternic contestată. Numeroşi anchetatori şi chiar HSCA afirmă că au fost tiruri din faţă, trase din spatele unei mici bariere din scânduri, situată pe o mică movilă acoperită cu gazon. După o logică simplă, dacă Oswald a fost trăgătorul unic, de ce nu a operat atunci când convoiul era chiar în faţa lui trecând pe Houston Street? În acel moment l-ar fi avut pe Kennedy pe linia de ochire, câmpul ar fi fost liber, victima venind spre el, distanţa reducându-se pe parcursul împuşcăturilor. În loc de aşa ceva, conform comisiei Warren, trăgătorul unic a preferat să-şi complice misiunea trăgând asupra unui vehicul care se îndepărta de el — şi ar fi trebuit să o facă susţinut —, având, la primul foc, şi un copac în câmpul vizual.

Teoria trăgătorilor multipli se sprijinea pe un mănunchi impresionant de indicii concordante, dintre care şi filmul atentatului turnat de un amator, Abraham Zapruder. Acest

aspect este important pentru a determina dacă a fost sau nu conspiraţie. Dacă Oswald a acţionat singur, el poate fi un nebun, fără alt mobil decât nebunia lui. Dacă doi oameni au tras în preşedintele Kennedy, avem de-a face cu un „complot". Din acest moment rămâne de rezolvat problema spinoasă a celor care-l comandaseră.

1. Martorii. Contestatarii versiunii oficiale cred că gloanţele care l-au lovit pe preşedintele Kennedy la gât şi la cap (sau măcar acesta din urmă) au fost trase din faţă.

Imediat după atentat, numeroşi martori au fost audiaţi şi filmaţi de diferite canale de televiziune. Nu mai puţin de 60 dintre ei au indicat faptul că au auzit împuşcături dinspre moviliţa acoperită cu gazon, în faţa maşinii prezidenţiale. Unii au spus că au văzut ieşind fum din spatele unei bariere, în vârful dâmbului, unde se găseau cel puţin doi oameni, după afirmaţiile unor funcţionari de la căile ferate aflaţi la post pe un pod, cu faţa spre convoi, dar şi după cum spun alţi 18 martori; 12 martori care stăteau cu spatele la barieră au afirmat că fuseseră siguri că din spatele lor se trăgea. Imediat după auzul împuşcăturilor, oamenii s-au precipitat spre movila cu iarbă, fotografiile şi filmele din vremea aceea confirmând acest fapt. Poliţistul Smith şi adjunctul său, care se repeziseră în spatele barierei, au zărit un om lângă o maşină. Bărbatul a arătat o legitimaţie de la *Secret Service*. Responsabilii cu securitatea preşedintelui au afirmat că ei nu aveau nici un agent în acel sector şi la acel moment.

2. Filmele şi fotografiile atentatului. Există două filme ale atentatului. Cel mai celebru este filmul lui Zapruder, turnat din stânga movilei cu iarbă, cu faţa spre piaţă. El prezintă atentatul în întregime. Al doilea, turnat din centrul

pieţei Dealey Plaza (deci cu faţa la movilă şi la Zapruder), nu arată decât secundele care au urmat după împuşcătura fatală. Este bine, de asemenea, să amintim câteva fotografii făcute în momentul desfăşurării evenimentelor.

A) *Filmul Zapruder*. În dimineaţa zilei de 22 noiembrie 1963, Abraham Zapruder, proprietarul unui magazin de îmbrăcăminte, împreună cu secretara lui, a decis să filmeze, pe pelicula de 8 mm, trecerea preşedintelui prin Dealey Plaza. Procedând astfel, ei au fixat pe câţiva metri de film un moment istoric, oferindu-le anchetatorilor un element găsit rar într-o crimă: imagini care arată faptele, care permit să cronometrezi, într-un cuvânt, *să vezi* ce s-a întâmplat. Fără acest film, nu am putea, de exemplu, să fim siguri de durata tirului. Abraham Zapruder a infirmat astfel una dintre primele declaraţii ale şerifului de Dallas, Decker („tirul a durat douăzeci de secunde") ca şi orice manipulare urmărind să facă incontestabilă teza trăgătorului unic, prin prelungirea duratei atentatului. Într-un cuvânt, existenţa acestui film este o catastrofă pentru asasini. Dar anchetatorii nu au ştiut să transforme filmul într-o şansă.

Lumea întreagă cunoaşte filmul Zapruder. Fiecare este convins că l-a văzut încă din zilele imediat următoare producerii atentatului. În realitate, din el nu s-au difuzat decât fotografii, apoi mici fragmente. Zapruder, bun negustor, şi-a vândut filmul revistei *Life*, pentru 250.000 USD. Imaginile au fost, bineînţeles, transmise comisiei Warren, apoi au rămas în seifuri până în 1969, când Jim Garrison a obţinut difuzarea lor, cu ocazia procesului intentat lui Clay Shaw. Oricât de uimitor li s-ar putea părea tuturor celor care cred că au ştiut mereu filmul Zapruder, acesta nu a fost difuzat integral la televiziune decât în 1975.

Filmul Zapruder începe cu sosirea coloanei oficiale în Elm Street. Îl arată pe preşedinte ducând mâna la gât, pe Connally care se întoarce spre el înainte de a se prăbuşi peste soţia lui, apoi, în acele travelling-uri de care cineaştii amatori sunt foarte mândri, glonţul mortal care-i zdrobeşte capul lui John Kennedy. În acel moment, Jacqueline Kennedy pare că vrea să iasă din automobilul Lincoln, în timp ce un agent de la *Secret Service*, Clint Hill, se repede şi o ajută să-şi reia locul. „Jackie" a explicat mai târziu că ea a vrut să recupereze un fragment din craniul lui Kennedy. Când privim filmul Zapruder, avem efectiv impresia că tânăra femeie culege ceva de pe portbagajul din spate şi îşi reia singură locul. Un medic din Dallas a mărturisit că, sosind la spitalul Parkland, doamna Kennedy ţinea în mână fragmente de materie cervicală.

Printre constatările înlesnite de filmul Zapruder, prima este că şoferului de pe Lincoln-ul prezidenţial i-au trebuit şase secunde să reacţioneze şi să accelereze. O asemenea atitudine este destul de puţin favorabilă şoferului lui Kennedy.

Al doilea element, tirul fatal, pe care îl vedem clar, provoacă, în momentul impactului, o mişcare a capului lui Kennedy *spre spate stânga*, ca şi cum tirul ar veni din faţă. Această mişcare, după cum o arată filmul, nu poate fi provocată de o accelerare bruscă a maşinii prezidenţiale. Comisia Warren nu descrie mişcările capului. În raport, ea a publicat fotografii care arătau o mişcare spre înainte. Când criticii şi-au dat seama că diferitele planuri ale filmului au fost inversate, J. Edgar Hoover, directorul FBI, a recunoscut acest fapt şi a explicat că era vorba de o „eroare materială". Totuşi, ea schimba multe în abordarea circumstanţelor atentatului. Partizanii versiunii oficiale, jenaţi de această dezvăluire, au afirmat că, deşi atins în spatele craniului, preşedintele ar fi putut foarte bine să

aibă o mişcare de recul datorată unei reacţii nervoase... pe care majoritatea experţilor o contestă.

În felul acesta, filmul Zapruder este un element determinant în dosarul Kennedy. El se adaugă la altele, în special expertizele medicale, pe care le vom analiza mai departe. El face plauzibilă teoria unui (sau mai multor) trăgător acţionând din faţă.

B) *Filmul Nix*. Mult mai puţin cunoscut decât filmul Zapruder, pentru că este mai puţin spectaculos, filmul turnat de un anume Nix a câştigat în importanţă de când tehnicile recente au permis restaurarea lui. Depus la FBI de către autorul său, el a fost deteriorat în urma unei erori de manipulare.

Acest foarte scurt pasaj al atentatului se situează chiar după împuşcătura fatală. Filmarea a fost făcută din centrul pieţei Dealey, în direcţia movilei cu iarbă şi a barierei de scânduri care o surplomba. La mărire, imaginile par să arate un om în spatele acestei bariere, având la umăr ceva care ar putea fi chiar o puşcă.

C) *Fotografiile*. Cele mai celebre două fotografii ale momentului fatal în care John Kennedy este lovit la cap au fost executate aproape din acelaşi loc ca şi filmul Nix. Este vorba despre o fotografie Polaroid făcută la câţiva metri de maşina prezidenţială de Mary Ann Moorman, şi de încă una, făcută mai de departe, care îl arăta, în acelaşi moment, pe preşedinte prăbuşindu-se.

Fotografia Polaroid a lui Mary Ann Moorman a fost examinată în 1978 de experţii de la HSCA, apoi de cei de la firma Polaroid. Conform tuturor acestor experţi, este posibil ca silueta unui bărbat, părând îmbrăcat într-o uniformă cu insignă, şi care nu figurează pe alte clişee luate

în secundele ce au urmat, să apară în spatele barierei de scânduri, din vârful movilei cu gazon, aşadar, în locul de unde numeroşi martori cred că au auzit pornind împuşcături.

Pe a doua fotografie se zăreşte, mai la dreapta, un om care pare să aibă la umăr o puşcă, la fel ca în filmul lui Nix.

3. Analizele acustice. În afară de faptul că ele ne fac să credem că au fost mai mult de trei împuşcături, analizele acustice au scos la iveală locul de unde acestea proveneau, ţinând cont de poziţia motociclistului de escortă în timpul evenimentelor. După concluziile experţilor de la HSCA, au fost 4 lovituri în 8,31 secunde. Focurile nr. 1, 2 şi 4 vin din spatele maşinii prezidenţiale. Doar al 4-lea vine cu certitudine din depozitul de cărţi. Celelalte pot să vină fie din depozit, fie din imobilul Dal-Tex, situat alături de *Texas Book School Depository*. Cât despre focul nr. 3, experţii cred că el vine din spatele barierei situate pe movila cu gazon, în locul unde fotografia Moorman pare să-l plaseze pe al doilea trăgător. Conform aprecierilor HSCA, nici un foc tras din faţă nu l-a atins pe preşedinte, ceea ce contrazice toate celelalte concluzii.

III. Constatările medicale şi autopsia lui Kennedy

Intrăm aici într-un alt câmp de controverse. Imediat după atentat, preşedintele şi guvernatorul au fost transportaţi la spitalul *Parkland Memorial*. Le-au fost acordate îngrijiri, inutile în cazul lui Kennedy, salvatoare în cel al lui Connally. Imediat ce decesul preşedintelui a fost constatat, *Secret Service* a ridicat cu forţa corpul acestuia pentru a-l duce la Washington şi a-l autopsia într-un spital militar. Felul în care a fost dirijat acest act esenţial al

anchetei a făcut obiectul unor critici justificate. Bănuiala apasă asupra autopsiei efectuate la Washington, ale cărei concluzii sunt în totală opoziţie cu cele date publicităţii, cel puţin într-o primă etapă, de medicii din Dallas.

1. Primele constatări. Îndată ce preşedintele este atins la cap, şi după ce doamna Kennedy şi-a reluat locul, maşina prezidenţială accelerează şi dispare din câmpul vizual al filmului Zapruder. În şase minute, răniţii au fost conduşi la spitalul Parkland. Doctorii Mac Clelland, Clarke, Perry şi Peters s-au repezit în jurul preşedintelui, în prezenţa medicului său personal, Burkley. Ei au făcut o traheotomie în locul unde au descoperit, conform propriilor mărturii, o *plagă de intrare* (ceea ce ar întări ipoteza conform căreia preşedintele a fost lovit de două ori din faţă: la gât şi la cap). La 27 noiembrie, doctorul Clarke a confirmat că, după părerea sa, glonţul care l-a atins pe preşedinte la gât intrase sub nodul de la cravată. Rana de la gâtul lui Kennedy nu ar fi, deci, aceea provocată de ieşirea „glonţului magic".

Medicii au constatat că preşedintele era rănit şi la spate şi la cap, adică l-au lovit trei proiectile, în loc de două, cum susţine raportul Warren. Glonţul fatal intrase prin partea din *faţă dreapta* a craniului şi ieşise prin stânga spate. Toţi medicii şi infirmierele prezenţi în salonul de urgenţă din Dallas au confirmat, aşadar, că *din faţă* îşi atinsese ţinta glonţul fatal. Dacă am da crezare acestor mărturii, sunt, prin urmare, cel puţin două gloanţe (la gât şi la cap) care nu au fost trase din spate.

Anunţând decesul lui John Kennedy în faţa presei, purtătorul de cuvânt al Casei Albe pentru aceasta călătorie, Kilduff, a declarat: „A fost de-ajuns doar un glonţ în cap. După câte

înţeleg, glonţul a intrat prin tâmplă, tâmpla dreaptă". Un medic a mimat lovitura fatală, îndreptând arătătorul spre partea din *faţă dreapta* a capului. Cercetând Elm Street, s-a descoperit un fragment din craniul victimei în *spatele* locului unde aceasta fusese atinsă. În sfârşit, motociclistul de escortă care venea în *spatele* maşinii *în stânga* a fost împroşcat cu sânge.

Nimeni nu a putut verifica pe vehicul elementele care ar fi putut da indicii importante: unde era sângele? mai erau şi alte locuri de impact? Maşina prezidenţială a fost repede curăţată şi recarosată.

Primele constatări au înclinat balanţa în favoarea tirurilor din faţă. Medicii din Dallas se gândeau poate că autopsia le va permite să-şi fundamenteze convingerea. *Secret Service* nu le-a lăsat timp pentru aceasta. La o oră după decesul preşedintelui, agenţii săi s-au prezentat să ridice cadavrul. Medicul legist al comitatului Dallas, dr. Rose, însoţit de un judecător, s-a opus: legea din Texas cerea ca trupul unui om asasinat să fie examinat pe loc înaintea oricărei alte operaţii. Agenţii de la *Secret Service* i-au împins pe cei doi şi au luat sicriul cu corpul preşedintelui. Încărcat la bordul lui „Air Force One", acesta a fost transportat la Washington, apoi la spitalul naval Bethesda, unde o echipă de medici militari îl aştepta pentru autopsie. Nu ar fi fost şocant dacă s-ar fi refuzat examinarea corpului preşedintelui de nişte medici incompetenţi, pentru a-l încredinţa unor specialişti confirmaţi. Dar totul ne face să credem că autopsia de la Washington a fost făcută în condiţii contestabile.

2. Autopsia. HSCA a fost foarte severă cu cei trei medici militari (Humes, Boswell şi Finck) care au condus autopsia lui John Kennedy, scriind în raportul său: „Aveau o pregătire şi o experienţă insuficiente pentru a interpreta

o moarte provocată cu arma de foc". În fapt, medicii de la spitalul Bethesda şi-au încheiat în grabă treaba, lăsând loc pentru suspiciuni. Bine făcută, autopsia lui Kennedy ar fi putut să înlăture îndoielile asupra provenienţei împuşcăturilor, să dea, chiar în ziua asasinatului, un răspuns serios la întrebările formulate de opinia publică: câţi trăgatori? de unde trăseseră? Dar n-a fost nimic din toate acestea.

Prima omisiune, de proporţii, a fost că medicii nu au explorat traiectoria gloanţelor care l-au lovit pe preşedinte. Acest element este pur şi simplu incredibil, din moment ce interesul major al autopsiei consta chiar într-o astfel de investigaţie. O neglijenţă care a provocat, bănuim, erori grave de interpretare. În 1979, HSCA a stabilit că legiştii au renunţat să examineze rănile lui Kennedy, sub presiunea generalilor prezenţi în sala de autopsie.

Conform raportului de autopsie înmânat comisiei Warren, rana fatală este un orificiu de 13 cm^2, situat în partea din *faţă dreapta* a craniului (orificiul de ieşire). Orificiul de intrare se găseşte în spatele capului şi măsoară 2,5 cm^2. Această interpretare corespunde ipotezei cu un trăgător acţionând din depozitul de cărţi. Este vorba aici numai despre o observaţie vizuală. Testele care să permită confirmarea ei ştiinţifică, în special examenul traiectoriei glonţului în cap, nu au fost efectuate.

Creierul victimei a fost pus în formol şi depozitat la arhivele naţionale. În august 1972, doctorul Wecht, patologist de renume, convins că se ascundeau unele lucruri despre moartea lui Kennedy, a obţinut de la un tribunal autorizaţia de examinare a acestei probe. S-a constatat că creierul, fragmente de ţesuturi, sânge şi frotiuri, toate prelevate în timpul autopsiei lui Kennedy, au dispărut fără explicaţii din arhive. În 1979, HSCA a lansat un

apel către cei care ar fi putut deţine aceste probe, în special familiei Kennedy, despre care autorităţile au spus la un moment dat că le-a recuperat. Totul a fost fără succes.

În timpul autopsiei, a fost extras un glonţ din corpul preşedintelui, în vreme ce se presupune că cele două proiectile „oficiale" (glonţul magic şi glonţul fatal) au ieşit. Acest element este stabilit printr-un proces-verbal al FBI semnat de agenţii O'Neil şi Sibert. Este vorba, deci, de un al patrulea glonţ şi, ţinând cont de durata atentatului, el nu putea fi tras de Oswald. Despre acest proiectil suplimentar nu mai este vorba nici în raportul oficial al autopsiei semnat Humes (care şi-a distrus toate notele personale imediat după autopsie), nici în sinteza raportului Warren. De altfel, acest proiectil nu a mai fost văzut niciodată.

Alte elemente deconcertante, fotografiile autopsiei, în număr de vreo douăzeci, nu au mai fost găsite în totalitate. Lipsesc cele care înfăţişează trunchiul preşedintelui. Pe de altă parte, ele nu lasă să se vadă bine rănile de la cap: partea din spate stânga a craniului este vizibilă doar acoperită de păr, iar partea din faţă dreapta nu pare să fi fost răvăşită de o rană de ieşire. Aceste fotografii nu au fost transmise comisiei Warren, care a lucrat după crochiuri. Schiţele respective conţin mai multe erori, în special în privinţa localizării exacte a rănii de intrare a „glonţului magic". Într-un prim crochiu, care pare confirmat de fotografii, rana este la umăr. Pe un altul, ea se află la baza gâtului. Măsurătorile adăugate aici sunt greşite cu mai mulţi centimetri. Astfel, comisia Warren a lucrat pe elemente eronate, pe care le-a publicat în raportul său. De ce nu i s-au transmis sau de ce nu a cerut transmiterea fotografiilor care existau?

Cât priveşte HSCA, a avut acces la fotografiile şi la radiografiile făcute în timpul autopsiei. Grupul de specialişti nu a putut scoate însă mare lucru din ele. O întâmplare a stârnit totuşi bănuielile. În iunie 1978, un bărbat a intrat în birourile HSCA, a luat un dosar şi a distrus fotografii originale ale autopsiei. Un test al amprentelor digitale a arătat că singura persoană neautorizată care a atins dosarele era un anume Blahut. Acesta era un agent al CIA. Arestat, el a recunoscut faptele şi a fost îndepărtat din Agenţie, care a invocat „curiozitatea" funcţionarului său ca mobil al delictului.

Anumite fotografii de la autopsia lui John Kennedy au fost date astăzi publicităţii. Ele mai mult pun probleme decât rezolvă. I-au dat prilejul unui investigator independent, David Lifton, să prezinte o teorie uimitoare, în lucrarea sa *Best Evidence (Cea mai bună probă*), apărută în 1988. Începând cu 1964, Lifton a fost interesat de aspectele medicale ale afacerii Kennedy. El a fost mereu intrigat de elementele incoerente din relatările martorilor. Astfel, la spitalul Bethesda, unul dintre medici (printre alte declaraţii contradictorii ale celor trei practicieni) a remarcat că craniul lui Kennedy părea a fi suferit o intervenţie chirurgicală la Dallas (în timp ce medicii de aici au declarat că nu au făcut aşa ceva). Unii martori relatează că au primit corpul preşedintelui într-un sicriu militar, învelit într-un sac de plastic (în vreme ce sicriul debarcat din „Air Force One" era unul de gală în care preşedintele fusese depus gol, cu capul înfăşurat doar într-un cearşaf). Nişte brancardieri spun că au preluat corpul în spatele spitalului (în timp ce ambulanţa oficială a folosit intrarea de onoare). Doctorul O'Connor, asistent la autopsie, trebuia să preleveze creierul preşedintelui; el spune că nu a putut face acest lucru pentru bunul motiv că acesta dispăruse aproape în întregime din cutia craniană. Pornind de la un mănunchi de mărturii concordante şi de la fotografiile autopsiei, pe care, la craniul lui Kennedy, nu apare niciodată rana fatală (nici în faţă,

nici în spate), Lifton emite ipoteza ridicării corpului lui Kennedy în timpul depunerii jurământului de către Johnson, vreme suficientă ca să fie machiat pentru autopsie.

În felul acesta, la treizeci de ani de la evenimente, este posibil ca raportul Warren să fie contestat în punctele esenţiale, acelea care fac să cadă concluziile acestuia. HSCA, ulterior comisiei din 1963, a modificat ceea ce a fost adevărul oficial mai bine de cincisprezece ani, chiar dacă administraţiile americane au admis cu greu lucrul acesta. Erau mai mulţi trăgători în Dealey Plaza, pe 22 noiembrie 1963. Lee Harvey Oswald nu este deci singurul asasin al lui John Kennedy (asta în caz că a ucis pe cineva în ziua aceea). Erau mai mulţi trăgători, pentru că au fost extrase mai mult de 3 gloanţe (între 4, după HSCA, şi 7, după alţi investigatori).

În viziunea comitetului de anchetă al Camerei Reprezentanţilor, au fost doi trăgători, dintre care unul era Oswald. Tot după raportul HSCA, al doilea trăgător situat pe movila cu iarbă nu ar fi atins pe nimeni, în schimb Oswald ar fi fost cel care a ochit de două ori („glonţul magic" şi glonţul mortal), al treilea rătăcindu-se pe trotuar şi rănindu-l pe martorul Tague. O asemenea concluzie — care trebuie să suporte aceleaşi critici ca şi cele aduse comisiei Warren — te lăsa perplex. HSCA a făcut ce era mai greu: să arate că a fost un complot. De ce nu a perseverat în această desacralizare a raportului Warren, pentru care dispunea de numeroase elemente? În opinia majorităţii investigatorilor, Kennedy a fost atins, fără îndoială, la gât şi, foarte probabil, la cap de un glonţ tras de pe movila cu iarbă.

Dacă erau mai mulţi trăgători, este pentru că a fost complot. Aşa a desprins concluzia *House Select*

Committee on Assassinations, cu 12 voturi contra 3, fără să-i desemneze pe vinovaţi. Dacă evenimentele petrecute în Dealey Plaza nu prea mai prezintă astăzi îndoieli, sunt cunoscute, în schimb, mai multe ipoteze privind pe cei care au comandat şi pe executanţii atentatului. Le vom expune şi le vom comenta. În prima etapă, ne vom apleca asupra celor doi actori principali ai cazului: Lee Harvey Oswald şi Jack Ruby.

Capitolul IV

LEE HARVEY OSWALD

Arestat la puţin timp după atentatul asupra lui Kennedy, acuzat de uciderea agentului de poliţie Tippit, apoi de cea a preşedintelui, Lee H. Oswald a murit înainte de a fi putut să-şi dezvăluie toate secretele. În timpul interogatoriului, nu a mărturisit participarea sa la cele două crime. În orele care au urmat arestării sale, el a fost prezentat ca un fanatic comunist care a acţionat singur. Elementele din biografia lui, făcute publice într-un timp record, au confirmat această impresie. Ucis la rândul său de un om care „a acţionat singur", Oswald a putut să dispară de pe scenă, oferind comisiei Warren imaginea atât de comodă a trăgătorului unic, iar celor care doreau să claseze cazul siguranţa că nu va fi un proces contradictoriu. Începând chiar cu săptămânile care au urmat tragicului week-end din noiembrie 1963, criticii s-au ridicat împotriva felului în care au fost conduse interogatoriile suspectului nr. 1 şi asupra portretului care i se făcea. Astăzi, datorită perseverenţei anchetatorilor independenţi şi investigaţiei HSCA, Lee Oswald este cunoscut mai bine. El intrigă şi mai mult încă.

I. Un „marine" marxist

Lee Harvey Oswald s-a născut în 1939, în New Orleans, într-un mediu sărac. Tatăl său, agent de asigurări, murise cu două luni înainte de naşterea fiului

său. Neputând să-şi crească cei trei copii, doamna Oswald i-a plasat fratelui său, Charles „Dutz" Murret, un parior aflat în legătură cu mafia şi cu şeful acesteia din New Orleans, Carlos Marcello. La 3 ani, Lee Oswald a fost trimis la orfelinat, după care şi-a reîntâlnit mama la Dallas. Mărturiile culese despre el vorbesc ca despre un copil dinamic, fără să fie agresiv, şi iubind lectura. În 1952, familia Oswald se reunea la New York unde, pentru prima dată, Lee s-a lăsat condus de o oarecare violenţă faţă de mama şi de cumnata lui. Rezultatele lui şcolare s-au înrăutăţit. Totuşi, impresionat de afacerea Rosenberg, un cuplu comunist executat în iunie 1953 pentru că a furnizat secrete atomice către URSS, el a început să studieze singur marxismul. Revenit la New Orleans, Oswald nutrea speranţa să intre în marină, din care fratele său John făcea deja parte. La sfârşitul lui 1956, a fost acceptat în acest corp de elită, chiar atunci când aştepta un răspuns la cererea de adeziune la Partidul Socialist.

În timpul stagiului, Lee Oswald nu a ascuns nimănui convingerile sale politice. La trageri, deşi clasat „de elită", era un trăgător „intermediar". A fost orientat spre radare, domeniu în care a devenit un operator recunoscut, şi apoi repartizat la baza Atsugi, în Japonia. Această bază era una sensibilă, ocupată de armată, desigur, dar şi de CIA. Ea adăpostea programul U2, un avion spion foarte perfecţionat, bijuterie a electronicii militare din epocă.

S-a pus foarte repede întrebarea în legătură cu motivele pentru care un marxist declarat fusese acceptat într-un program sensibil şi la o bază cu activitate secretă, în plin război rece. Unii cred că, chiar din acea vreme, Oswald a fost un mic agent al serviciilor secrete ale marinei sau ale CIA. Programul lui Oswald (căruia armata i-a permis să înveţe limba rusă) nu a putut fi în

întregime reconstituit. Sub pretextul unei boli venerice şi al unei tentative de suicid, el a fost îndepărtat de două ori din unitatea sa. Medicii militari (şi dosarele lor) nu-şi amintesc de el. Într-o lucrare care a stârnit o mare vâlvă, pentru că făcea parte dintre puţinele care au fost cenzurate în Statele Unite (*The CIA and the Cult of Intelligence*, New York, 1974), Victor Marchetti explica faptul că CIA şi serviciile secrete ale marinei acţionau adesea mână în mână pentru a recruta agenţi printre soldaţii rusofili, folosindu-i apoi ca agenţi dubli.

După baza Atsugi, Oswald a fost trimis succesiv în Filipine şi în Taiwan, înainte de a se întoarce la baza El Toro (Texas). Acolo, el s-a entuziasmat pentru revoluţia castristă care cuprindea Cuba. În toamna lui 1959, şi-a obţinut eliberarea din corpul de marină. Dosarul militar al lui Oswald nu a fost comunicat comisiei Warren decât „curăţat" de notele serviciilor secrete ale marinei. HSCA nu a putut corecta această omisiune: conform versiunii oficiale, notele în chestiune au fost distruse în 1973, „din rutină".

II. Călătoria în URSS

Şederea lui Oswald în URSS a fost citată adesea pentru a-l prezenta pe acesta ca pe un activist comunist. Ea adăuga mister personajului, căci este atât de dificil să se contureze exact programul său la Moscova şi la Minsk.

După plecarea lui din marină, Lee Oswald a obţinut fără greutate autorizaţia de a merge în URSS. Într-o epocă în care administraţia americană era bănuitoare în privinţa celor care voiau să călătorească în teritoriul comunist, faptul că a acordat în câteva zile o viză pentru un fost soldat de la baza Atsugi este o sursă de uimire. Condiţiile

de călătorie ale lui Oswald reprezintă încă una. Îmbarcat la bordul lui *Marion Lykes*, la 20 septembrie 1959, el a debarcat la Londra, apoi a zburat cu avionul la Helsinki. Unii investigatori au încercat să afle cum şi-a plătit Oswald această călătorie şi, mai ales, de ce a ales un hotel de primă clasă în capitala finlandeză. Administraţia fiscală americană a refuzat mereu să difuzeze dosarul presupusului asasin al lui Kennedy, care ar fi permis să fie cunoscute veniturile acestuia şi să fie comparate cu nivelul său de viaţă.

La Helsinki, Oswald a cerut o viză de turist pentru şase zile şi a plecat la Moscova. Acolo, a fost primit la ambasada Statelor Unite de către consulul Snyder, care era şi corespondentul local al CIA. Conform raportului acestuia, Oswald l-a informat despre intenţia sa de a-şi schimba naţionalitatea şi de a le împărtăşi autorităţilor sovietice cunoştinţele sale despre Atsugi şi programul U2. Când i s-a adus la cunoştinţă că viza lui definitivă risca să-i fie refuzată, tânărul a încercat, se spune, să se sinucidă. Odată restabilit, el a aflat, cu uşurare, că va putea să se stabilească în URSS. A renunţat să-şi ia naţionalitatea sovietică, dacă nu cumva chiar autorităţile i-au refuzat-o. S-a instalat la Minsk, unde a obţinut o locuinţă mult peste medie şi a trăit pe picior mare. Unele indicii lasă să se înţeleagă faptul ca MVD (securitatea internă sovietică) i-a plătit atunci facturile. Angajat oficial ca metalurgist, Oswald încasa un salariu aproape egal cu al directorului din uzina sa. Pentru care motiv? A colaborat oare cu serviciile secrete sovietice? Este imposibil să nu fi avut nici un contact cu ele, fie şi numai din cauza naţionalităţii sale, în momentul instalării.

În primăvara anului 1961, Oswald a întâlnit-o pe fermecătoarea Marina Prusakova, o laborantă farmacistă,

în vârstă de nouăsprezece ani. S-au căsătorit la sfârşitul lui aprilie. Personaj ambiguu, nepoata unui locotenent-colonel din MVD, Marina era membră a Komsomol-ului (tineretul comunist). Cu siguranţă, foarte tânără pentru a fi spioană, ea a ocupat un loc special în viaţa lui Oswald şi a participat, într-o anumită măsură, la prăbuşirea lui, prin depoziţiile din timpul afacerii Kennedy, atât în momentul arestării, cât şi după moartea soţului ei.

În mai 1961, Oswald a făcut demersuri pentru a reveni în Statele Unite. În iulie, ambasada americană i-a dat paşaportul fără probleme, deşi procedura normală ar fi trebuit să fie mai complexă. Acest permis i-a fost acordat, la aceeaşi vreme, şi soldatului din marină pe nume Webster, al cărui caz este asemănător cu cel al lui Oswald („trădare", stabilire în URSS, întoarcere în ţară) şi cu care a avut contacte în timpul exilului său voluntar. În acelaşi timp, Marina a obţinut autorizaţia de a-şi urma soţul. În februarie 1962, tânăra femeie a născut primul copil. În iunie, cuplul a ajuns în Statele Unite.

Cum a ajuns Oswald împreună cu soţia lui la New York? Un lucru este sigur: mai întâi au călătorit cu trenul până la Amsterdam. Restul drumului nu este sigur. Conform comisiei Warren, soţii Oswald au luat vaporul. Printre ceilalţi pasageri, nici unul nu şi-a amintit de acest american însoţit de o rusoaică tânără şi drăguţă şi de un copil. Îndoielile sunt cu atât mai mari, cu cât Marina a afirmat într-unul dintre interogatoriile sale că au parcurs distanţa Amsterdam–New York cu avionul. Alt element neexplicat: oficiile diplomatice americane nu au fost informate despre revenirea unui „trădător", aşa cum era atunci consemnul foarte strict. Întrebat în legătură cu această problemă, Departamentul de Stat a invocat „eroarea umană".

La Amsterdam, contrar obiceiurilor ambasadelor americane, familia Oswald a fost cazată într-un apartament particular, şi nu la hotel. Anchetatorii independenţi şi echipa de asistenţi a HSCA s-au întrebat dacă fostul soldat în marină nu fusese „demobilizat" la sosirea sa în capitala olandeză, numai dacă acest lucru nu s-a întâmplat cumva pe teritoriul Statelor Unite. La întoarcerea sa, Oswald nu a fost urmărit de autorităţi. El provocase totuşi o oarecare emoţie la plecare pentru că fuseseră schimbate coduri şi marina clasase trădarea sa ca pe o „afacere interesând serviciile secrete". A avut loc doar o rapidă întrevedere cu un agent al FBI, în cursul căreia Oswald a refuzat să treacă testul cu detectorul de minciuni şi a afirmat că nu a avut contacte cu KGB. Oficialii s-au mulţumit cu această mărturie.

În felul acesta, în plin război rece, nici marina, nici CIA nu s-au interesat de întoarcerea în ţară a unui fost „marine" de la Atsugi, a cărui atitudine, conform propriilor documente de angajare, îl făcea pasibil de urmărire. Întrebat de HSCA în legătură cu subiectul acesta, în 1976, directorul CIA, Colby, a justificat această lipsă prin volumul mare de lucru al Agenţiei în acea perioadă, în special în privinţa numeroaselor persoane care se întorceau din URSS.

După opinia investigatorilor, un document ar fi trebuit totuşi să pună comisia Warren pe această pistă şi să-i permită să stabilească mai bine raporturile lui Oswald cu lumea informaţiilor. La întoarcerea sa în Statele Unite, i s-a acordat un ajutor material de către Departamentul de Sănătate. În raportul care însoţea decizia, era menţionat că ajutorul era acordat pentru că Lee Oswald se dusese în URSS „cu acordul" Departamentului de Stat.

III. Oswald, militant de extremă dreapta sau de extremă stânga?

Anul de dinaintea asasinării lui Kennedy este crucial pentru a încerca să-l înţelegem pe Oswald. Elementele anchetei sunt, bineînţeles, contradictorii. Începând chiar cu săptămânile care au urmat zilei de 22 noiembrie 1963, unele informaţii au arătat că presupusul asasin nu era chiar atât de evident militantul comunist şi procastrist pe care îl descriau anchetatorii.

După întoarcerea din URSS, cuplul Oswald s-a stabilit în Texas. Din acest moment, relaţiile s-au tensionat între Lee şi Marina, aşa încât nu au mai trăit decât separat, iar tânăra femeie avea intenţia să se întoarcă în ţara ei. O a doua sarcină a împiedicat-o. Cât despre presupusul asasin al lui Kennedy, el a dus o existenţă activă, împărţită între militantismul politic şi diferitele slujbe. Familia a locuit mai întâi la Fort Worth, apoi la Dallas, înainte ca Lee să plece să-şi încerce singur norocul la New Orleans. Atunci Marina s-a instalat la Irving, lângă Dallas, închiriind un apartament la o anume Ruth Paine. În octombrie 1963, Oswald şi-a luat o cameră la Dallas. Tocmai găsise un post la *Texas School Book Depository*.

1. Activităţi, în aparenţă, procastriste. Comisia Warren a scos în evidenţă numeroase indicii prezentându-l pe Oswald ca fiind un apropiat al extremei stângi. În aparenţă, el milita pentru cauzele comuniste şi castriste. S-a înscris în mai multe mişcări, până când a devenit chiar „preşedintele" (şi singurul membru) al comitetului *Fair-Play for Cuba* din New Orleans. A participat la reuniuni, distribuind foi volante în piaţa publică. După atentat, conducătorii de la *Fair-Play for Cuba* au publicat un comunicat care preciza

că ei nu aveau filială la New Orleans. Lucru care denota că uitaseră cum trimiseseră material de propagandă lui Oswald, în aprilie 1963.

La New Orleans, presupusul asasin al lui Kennedy s-a remarcat în timp ce distribuia fluturaşi. În două rânduri, au izbucnit încăierări între Oswald şi activiştii anticastrişti. Poliţia a trebuit să intervină pentru a-i despărţi pe combatanţi. Una dintre aceste scene a fost filmată de o televiziune locală, ceea ce a făcut ca „preşedintele" de la *Fair-Play for Cuba* să fie invitat la o dezbatere televizată, apoi radiodifuzată, în care şi-a apărat ideile. „Eu sunt marxist, nu comunist", a declarat el cu această ocazie.

2. Atentatul împotriva generalului Walker. După asasinarea lui Kennedy, comisia Warren, apoi, după cincisprezece ani, HSCA l-au acuzat pe Oswald că a încercat să-l ucidă pe generalul Edwin Walker, şeful celei mai dure aripi a mişcării de extremă dreapta. Campion al conservatorilor, duşmanul oricărui compromis cu URSS, împotriva campaniei pentru drepturile civice, fost general scos din funcţii întrucât condusese acţiuni de propagandă în unităţile sale, Walker fusese unul dintre principalii actori ai evenimentelor de la Universitatea din Mississippi, în 1962, atunci când fraţii Kennedy au făcut să fie admis cu forţa un student negru. La 12 aprilie 1963, un glonţ l-a ratat cu puţin pe liderul extremei drepte în timp ce lucra în biroul său. Imputat de comisia Warren lui Oswald, acest atentat a constituit, conform raportului, „o probă" a vinovăţiei sale în cazul Kennedy.

În noiembrie 1963, s-a găsit în garajul lui Oswald un mare număr de fotografii reprezentând spatele casei lui Walker. Este aproape sigur că ele au fost „aranjate" înainte de a fi date publicităţii, în special făcându-se ilizibile numerele de

înmatriculare ale vehiculelor staţionate în faţa casei. Marina a declarat în faţa FBI (la 3 decembrie 1963) şi a comisiei Warren că, în seara atentatului, soţul ei i-a lăsat un cuvânt de adio şi că s-a întors târziu, într-o stare accentuată de surescitare (locuiau împreună la Dallas, în acel moment). Oswald i-ar fi mărturisit soţiei sale că a tras în Walker.

Marina este aceea care, prima, ar fi pus FBI pe urmele soţului ei în afacerea Walker. Ea a făcut lucrul acesta recunoscând nişte fotografii ale casei generalului, în timp ce era reţinută de anchetatori — contrar legilor americane — după asasinarea lui Kennedy. Marina nu ar fi trebuit să cunoască împrejurimile Dallas-ului atât de bine încât să identifice casa lui Walker într-o fotografie. În plus, oare această tânără rusoaică, ţinută departe de viaţa americană de către soţul ei şi vorbind engleza foarte prost, ştia măcar cine era generalul? În aprilie 1963, conform declaraţiilor poliţiei, glonţul găsit la Walker era atât de deformat, încât nu se putea constata calibrul. Opt luni mai târziu, FBI a reuşit totuşi, pentru comisia Warren, să identifice un glonţ de Mannlicher-Carcano. Pe de altă parte, în timp ce se presupune că Oswald a acţionat singur, martorii atentatului împotriva lui Walker au văzut doi bărbaţi dispărând cu maşina, lucru confirmat de gărzile de corp ale generalului. Dar, Oswald nu avea maşină. Nici nu ştia măcar să şofeze. Comisia Warren a afirmat că el ar fi putut foarte bine să se ducă la faţa locului cu... autobuzul.

În raportul Warren, afacerea Walker este plasată, în capitolul referitor la Oswald, la rubrica „atentate anterioare" şi constituie una dintre cele opt „probe" ale vinovăţiei sale în cazul Kennedy (a se vedea mai departe). Este adevărat, dădea bine ca „ucigaşul lui Kennedy" să nu fi fost la prima sa tentativă. Totuşi, ne putem îndoi de faptul

că lui Lee Oswald i-ar fi venit ideea să-l ucidă pe generalul Walker, la adunările unde el fusese văzut. Totul ne face să credem că tânărul s-a apropiat în acea vreme de mediile de extremă dreapta anticastriste.

3. Oswald şi George de Mohrenschildt. La întoarcerea din URSS, Oswald a pătruns în mediul exilaţilor ruşi, unde l-a întâlnit pe George de Mohrenschildt. Acest aristocrat, care îşi părăsise ţara în timpul revoluţiei bolşevice, era un specialist în geologia petrolului. L-a simpatizat pe Oswald şi l-a luat sub aripa sa. O prietenie adevărată s-a născut între cei doi. Mohrenschildt avusese o existenţă aventuroasă. Bănuit ca spion nazist la începutul războiului, el ar fi lucrat atât pentru Anglia, cât şi pentru Franţa liberă. În faţa comisiei Warren, el a afirmat că nu a lucrat niciodată decât pentru Statele Unite. Mărturii numeroase stabilesc faptul că, în orice caz, a avut relaţii strânse cu CIA.

Pe acest militant de extremă dreapta l-a frecventat cu asiduitate „comunistul" Oswald. Acest militant i-a găsit slujbe şi locuinţe. În octombrie 1962, l-a plasat pe Oswald într-o întreprindere de grafică unde, în afară de publicitate, se lucra şi pentru armată. Nimeni nu s-a gândit atunci să examineze trecutul fostului soldat din marină.

În anii care au urmat raportului Warren, Mohrenschildt a militat activ, dar fără să facă dezvăluiri răscolitoare, în favoarea unui gen de reabilitare a prietenului său. A fost găsit sinucis, în martie 1977, cu câteva ore înainte de a fi audiat de trimişii HSCA, cărora le promisese că „le va spune adevărul". Asistentul său a fost împuşcat mortal câteva zile mai târziu.

4. Oswald şi anticastriştii. Deşi cunoscut ca un apropiat al extremei stângi, Lee Harvey Oswald a avut relaţii cu mediile anticastriste. Ultimul său an de viaţă este un

amestec greu de explicat de legături cu castrismul, cu anticastrismul, cu lumea serviciilor secrete şi cu mafia, din moment ce şi-a reluat contactele cu unchiul său „Dutz", prietenul lui Carlos Marcello.

Pe unul dintre fluturaşii împrăştiaţi de Oswald în New Orleans (şi semnaţi uneori „Hidell", ca şi bonul de comandă al armei Mannlicher-Carcano) era tipărită adresa comitetului *Fair-Play for Cuba*: Camp Street nr. 554. Această adresă era aceeaşi cu locul de întâlnire al unor agitatori de extremă dreapta, conduşi de un detectiv particular, „fost" agent al CIA, Guy Banister. În imobil se păstrau arme, se strângeau cubanezi în exil, proaspăt antrenaţi în taberele instalate de CIA în sudul Statelor Unite. Comisia Warren a fost informată despre aceste întâlniri ciudate ale marxistului Oswald. Ea nu şi-a extins investigaţiile, deşi a descoperit că nici Oswald, nici comitetul său procubanez nu erau domiciliaţi în Camp Street nr. 554.

În 1963, Banister primea fonduri de la CIA şi de la FBI pentru a-şi finanţa activităţile, în vreme ce Robert Kennedy hotărâse că acest tip de ajutor trebuia să înceteze. Sunt depoziţii care arată că Lee Oswald s-a dus la reuniunile ce aveau loc la Banister. Acolo l-ar fi întâlnit pe un anume „Clay Bertrand", prezentat ca fiind creierul activităţilor anticubaneze la New Orleans, despre care Garrison şi alţii câţiva afirmă astăzi că nu era altul decât Clay Shaw.

Dacă s-a dus la Banister, atunci Oswald l-a întâlnit acolo pe fostul pilot David Ferrie, personaj ambiguu, eroul central al acuzării aduse CIA de către procurorul Garrison, găsit mort în plină anchetă (de moarte naturală, după FBI, după ce „scrisese" două bilete de adio) şi care începuse să dezvăluie ceea ce ştia. Ferrie şi Oswald se cunoşteau,

în fapt, de mai mulţi ani. Primul făcuse animaţie în cluburile pentru tineri, la care aderase cel de al doilea, la începutul anilor '50. În 1963, Ferrie era bine cunoscut în mediile anticastriste. El a efectuat, într-adevăr, zboruri periculoase spre Cuba, pentru a le furniza arme celor care continuau să lupte împotriva guvernului lui Castro, şi dirija o tabără de antrenament pentru exilaţi. HSCA crede că Oswald şi Ferrie s-au revăzut în 1963. Unii martori susţin că l-au recunoscut pe presupusul asasin al lui Kennedy antrenându-se la trageri în tabăra de instruire a cubanezilor.

IV. Călătoria la Mexico

Între capetele de acuzare împotriva lui Oswald, „călătoria la Mexico" deţine un loc important. Ea ne permite, dacă faptele enunţate în ancheta oficială sunt exacte, să-l bănuim pe presupusul asasin al lui Kennedy că a încercat să fugă din Statele Unite în URSS, sau, mai rău, că a primit instrucţiuni de la ambasadele străine.

1. Faptele invocate în raportul Warren. La 17 septembrie 1963, Oswald a cerut şi a obţinut o viză turistică pentru Mexico, unde s-a dus cu autobuzul, câteva zile mai târziu. Raportul Warren susţine că cel interesat s-a deplasat singur şi a rămas şase zile în oraş. Acolo, el ar fi petrecut cea mai mare parte a timpului la hotel („Comercio", cunoscut ca fiind un loc al anticastriştilor), la cinema şi în localuri diplomatice cubaneze şi sovietice.

În ziua de 27 septembrie 1963, un bărbat s-a prezentat, într-adevăr, la consulatul Cubei în Mexico ca să obţină o viză de tranzit pentru a pleca în URSS. Acesta a spus că

se numeşte Oswald şi a dovedit-o arătând diverse documente, printre care şi o legitimaţie a Partidului Comunist american (în care Oswald „al nostru" nu a fost membru niciodată). Pentru că asistenta consulului i-a făcut greutăţi, el neavând fotografie şi fiind foarte grăbit, a izbucnit o ceartă. Bărbatul a acceptat să meargă să-şi facă fotografii, a revenit după câteva ore, a plecat iar şi s-a întors pentru a cere să se accelereze rezolvarea dosarului său. La a patra vizită, disputa a fost foarte zgomotoasă şi consulul a trebuit să intervină. Pentru cei doi funcţionari cubanezi, a fost imposibil să uite un asemenea client.

Între prima şi a doua vizită la consulat, conform serviciilor secrete americane, omul s-a dus la ambasada URSS pentru a obţine o autorizaţie de emigrare şi s-a întâlnit, poate, cu un agent al KGB.

Acestea sunt faptele admise de comisia Warren. În afară de faptul că adăuga ceva la activităţile comuniste ale lui Oswald, membrii comisiei arată că omul acesta îşi pregătea, probabil, o fugă şi că a putut să primească instrucţiuni în clădirea ambasadei URSS. Trebuie să notăm aici că episodul cu Mexico este singurul ce a provocat o reacţie neconvenţională a comisiei Warren, care a criticat cu această ocazie CIA pentru lipsa de cooperare şi a emis îndoieli asupra raportului întocmit de serviciile secrete în legătură cu şederea lui Oswald la Mexico. Totuşi, acest lucru nu a împiedicat comisia să ia în considerare respectivul eveniment pentru a completa portretul presupusului asasin al lui Kennedy.

2. Misterele călătoriei la Mexico. Presupusa şedere a lui Lee Oswald la Mexico a fost în centrul unor vii controverse între anchetatorii independenţi, HSCA şi CIA. Într-adevăr, aceasta din urmă nu a vrut niciodată să

dezvăluie nici cel mai mic document despre „probele" prezenţei lui Oswald în sediile diplomatice. Mulţi alţii cred că toate acestea sunt o înscenare a CIA pentru a pregăti o eventuală anchetă asupra personalităţii fostului soldat din marină.

Să reluăm principalele argumente ale celor care contestau versiunea oficială:

- Pe 10 octombrie 1963, un raport al CIA este trimis la FBI pentru a semnala comportamentul bizar al unui fost militar din marină, pe nume „Oswald", la Mexico. Semnalmentele menţionate în raport nu sunt cele ale lui Lee Harvey Oswald.
- Consulul Cubei nu l-a recunoscut în Lee Oswald pe bărbatul cu care s-a certat. În schimb, asistenta lui este convinsă de contrariu. Aceasta nu a împiedicat-o să dea, în raportul său despre disputa survenită la consulat, o descriere a lui „Oswald" care nu corespunde, nici ea, cu cea a omului nostru.
- Fotografiile şi documentele depuse pentru cererea de viză sunt chiar cele ale lui Lee Harvey Oswald. Asistenta consulului Cubei nu-şi mai aminteşte dacă documentele au fost completate în interiorul consulatului, sau dacă „Oswald" i le-a înmânat la a doua vizită.
- La vremea aceea, CIA spiona sediile diplomatice ale Cubei şi ale URSS din lumea întreagă. Astfel, o cameră de supraveghere era orientată asupra porţii ambasadei URSS la Mexico. CIA a spus mereu că, în ziua vizitei lui Oswald, camera nu funcţiona. Dar, imediat ce atentatul asupra lui Kennedy a fost comis şi bănuielile s-au îndreptat spre Oswald, un serviciu al CIA a expediat, din rutină, la poliţia din Dallas, nişte fotografii ale bărbatului care mersese la ambasada URSS. Poliţia din Dallas şi-a dat repede seama că acest Oswald „al ei" nu era cel din

Mexico. Mai târziu, CIA a recunoscut, cu dificultate, că a livrat această fotografie şi a invocat încă o dată „eroarea umană" pentru trimiterea fotografiei altcuiva. În 1976, fotografia trimisă la Dallas a fost făcută publică, graţie legii privind libertatea de informare. Această fotografie nu-l reprezenta pe Lee Oswald. Ea fusese făcută, într-adevăr, în ziua presupusei vizite a acestuia: camerele CIA nu erau, aşadar, defecte. Cât priveşte înregistrările cu vocea lui Oswald, care discuta cu santinelele sau cu funcţionarii din sediile cubanez şi sovietic, acestea au fost distruse „din rutină", în 1976, chiar dacă erau un element important al demonstraţiei acuzării.

V. Ultimele săptămâni

La jumătatea lui octombrie 1963, Lee Oswald s-a instalat la Dallas, într-o cameră închiriată pe numele O.H. Lee. Soţia lui stătea la Irving, la doamna Paine. Aceasta din urmă l-a ajutat pe Lee să-şi găsească de lucru la depozitul de cărţi şcolare situat pe Elm Street. În timpul săptămânilor care au precedat asasinatul, dacă ar fi să credem raportul Warren, el s-a făcut remarcat în mai multe reprize prin atitudinea lui „agresivă" împotriva lui Kennedy.

Dacă Lee Harvey Oswald a pregătit un atentat împotriva preşedintelui Kennedy, nu se poate spune decât că a făcut totul pentru a fi suspectat. În noiembrie 1963, putem să-l urmărim pas cu pas. Îl vedem succesiv cum caută, printr-un curier, să retragă rapoartele proaste din dosarul său de la marină, cum conduce o maşină rapidă (deşi el n-a condus niciodată), cum trimite telegrame (nu au fost găsite niciodată), cum cere adrese de imobile de unde ar vedea de sus străzile din Dallas, cum cumpără muniţie

(care nici ea nu a fost găsită vreodată), cum duce la reparat luneta unei puşti (ancheta FBI va arăta că cea de pe „arma crimei" era dereglată, în ciuda pretinsei reparaţii), cum regretă că nu s-au debarasat de Kennedy după eşecul din Golful Porcilor etc. Nu vom intra în detaliile tuturor acestor apariţii din timpul săptămânilor care au precedat asasinatul. Vom arăta că, de fiecare dată, individul care spunea că se numeşte „Oswald" avea o atitudine bizară, pe care un complotist ar fi avut mare grijă să nu o arate. Mulţi anchetatori au pus la îndoială faptul că era vorba, în toate cazurile, de adevăratul Oswald, şi aceasta cu atât mai mult cu cât martorii implicaţi în aceste episoade nu l-au recunoscut de fiecare dată, iar un anumit număr de evenimente nu pot să încapă în programul său. De altfel, comisia Warren a contestat aceste episoade, în majoritatea timpului, fără să se întrebe însă niciodată de ce „s-au" străduit atâta pentru ca un anume Oswald să se facă remarcat în asemenea măsură, în toamna anului 1963.

Capitolul V

ESTE LEE OSWALD UNUL DINTRE ASASINII LUI JOHN KENNEDY?

Această întrebare îi poate părea bizară unui public neavertizat. Pentru că, dacă admitem astăzi că au fost mai mulţi trăgători în jurul Dealey Plaza, putem continua să credem că Lee Oswald a fost unul dintre ei. Însă, chiar din primele săptămâni ale anchetei oficiale, unii anchetatori independenţi şi-au dat seama că vinovăţia lui Oswald nu era atât de evidentă pe cât o afirma poliţia, în timp ce, dimpotrivă, admiteau, în unele cazuri, teza trăgătorului unic. Să semnalăm activitatea lui Mark Lane (încă din luna decembrie 1963) şi, mai ales, pe aceea a jurnalistului francez Léo Sauvage, care a dus, încă din 1965, la publicarea unei lucrări esenţiale intitulate *Cazul Oswald* (Editura Minuit). În vremea aceea, sprijinindu-se numai pe conţinutul anchetei oficiale, aceşti autori încercau deja să demonstreze că Oswald nu putea fi vinovatul.

Comisia Warren a reţinut opt probe împotriva „asasinului preşedintelui". Analiza fiecăreia în parte stârneşte confuzia. Pe de altă parte, împrejurările în care au fost efectuate interogatoriile, ca şi numeroasele informaţii false care au răzbătut în direcţia presei fac şi mai fragil dosarul acuzării. Moartea lui Lee Harvey Oswald nu a fost nici ea elucidată într-un mod satisfăcător. Deşi dens, misterul nu a fost niciodată complet: mai lipseşte un gen de recunoaştere oficială a acelui ceva pe care multă lume îl bănuieşte.

I. Ziua de 22 noiembrie a lui Lee Harvey Oswald

Pe 22 noiembrie 1963, Lee Oswald s-a dus, ca de obicei, la lucru, la *Texas School Book Depository* din Dallas, unde fusese angajat începând cu 16 octombrie, cu patru zile înainte de naşterea celei de a doua fiice. În dimineaţa aceea, el şi-a schimbat ritualul lui obişnuit. Îşi petrecuse noaptea la Irving, cu Marina, lucru pe care nu-l făcea în mod normal decât la sfârşit de săptămână. Colegului său de muncă, Frazier, vecin cu doamna Paine şi care îl lua cu maşina, Oswald îi spusese că trebuia să recupereze nişte galerii de perdele depozitate, împreună cu restul lucrurilor lui, în garajul proprietarei. În dimineaţa de 22, Lee căra, într-adevăr, un pachet din hârtie închisă la culoare, pe care l-a pus pe scaunul din spate al vehiculului. Ajunşi la depozitul de cărţi, fiecare s-a dus la postul lui.

Era Oswald la al 5-lea etaj, în momentul atentatului? Când au izbucnit împuşcăturile în Dealey Plaza, numeroşi martori remarcaseră deja prezenţa unui om înarmat cu o puşcă, la fereastra cea mai din dreapta de la al 5-lea etaj al depozitului de cărţi. Crezând că era vorba despre un agent al *Secret Service*, mulţimea de curioşi nu a acordat mare atenţie acestui fapt. În momentul tirului, unii martori s-au uitat iar la această fereastră. Ei au avut timp să zărească o ţeavă de puşcă şi, spun ei, pe un bărbat care părea să verifice dacă atentatul se desfăşurase cum trebuie. Era oare omul acesta Lee Harvey Oswald?

Atât pentru poliţie, cât şi pentru comisia Warren nu era nici o îndoială. Chiar din seara de 22 noiembrie, presa a fost informată despre aceasta, înainte ca ancheta să înceapă cu adevărat. Pe 24, după asasinarea lui Oswald,

*district attorney (*procurorul) Wade a fost şi mai categoric, în timpul unei conferinţe de presă. Acest „eveniment", difuzat de ziarele, de televiziunile şi de radiourile din lumea întreagă, a lăsat în mintea publicului un fel de certitudine asupra vinovăţiei suspectului nr. 1, numit „asasin" de poliţia din Dallas şi uneori, într-un neobişnuit exces de prudenţă, „presupus asasin" de către raportul Warren. Şi pentru unii, şi pentru alţii, Oswald şi-a transportat puşca Mannlicher-Carcano, cu care l-a ucis pe preşedinte, în faimosul sac de hârtie maro, adus cu el în dimineaţa atentatului.

Fiecare dintre aceste elemente a fost contestat, folosindu-se propriile argumente ale anchetei oficiale şi ale raportului Warren. Să le menţionăm pe cele mai importante.

A*) Mărturii şi fotografii.* Imediat după împuşcături, un motociclist al poliţiei din Dallas, Baker, crezând că acestea au fost trase de pe acoperişul depozitului de cărţi, s-a repezit în interiorul imobilului şi, întâlnindu-l pe directorul instituţiei, Truly, l-a luat cu el spre etaje. La primul, în cafenea, el l-a interpelat pe un individ ocupat să-şi ia o băutură gazoasă de la un automat. Conform mărturiei lui Baker, omul nu părea nici să gâfâie, nici tulburat. Agentul s-a întors către Truly şi l-a întrebat dacă îl cunoaşte. Directorul l-a liniştit: era vorba despre un angajat de la depozitul de cărţi, Lee Harvey Oswald. Continuând urcarea, cei doi nu au găsit suspecţi, iar trăgători, cu atât mai puţin.

Astfel, la câteva momente după împuşcături, Oswald se găsea la primul etaj şi nu la al 5-lea. Pentru a reuşi această coborâre, el ar fi trebuit să fugă spre a nu se întâlni cu Baker pe scară, înainte de a pătrunde în cafenea. Această mărturie este foarte deranjantă pentru cei care cred că fostul soldat din marină a tras în Kennedy.

Mai întâi, el a pierdut timp la fereastră pentru a verifica dacă atentatul a reuşit. Apoi s-a năpustit pe scări pentru a coborî patru etaje (s-a verificat, bineînţeles, dacă ar fi putut să ia un ascensor, ceea ce nu era cazul), a ajuns la cafenea şi şi-a luat o băutură, totul în mai puţin de un minut şi fără să gâfâie. Reconstituirile organizate de FBI nu au dat rezultate cu adevărat decisive, dar comisia Warren nu s-a neliniştit. Conform spuselor lui Oswald însuşi, el se găsea la parter în momentul împuşcăturilor. Nimeni nu o poate confirma. Doar o fotografie îi derutează pe anchetatori. Făcută la începutul tirului, ea arată o maşină de escortă venind după cea a lui Kennedy şi, în planul secund, depozitul de cărţi. În afară de faptul că fotografia îi arată pe câţiva agenţi ai Serviciului Secret care nu-şi dau seama de nimic, se zăreşte în ea, pe peronul depozitului, un bărbat care seamănă în mod bizar cu Oswald. O verificare a FBI a arătat că era vorba despre o altă persoană.

După mărturiile angajaţilor din depozitul de cărţi, Oswald a lucrat la al 5-lea etaj în dimineaţa de 22 noiembrie, ceea ce ar putea justifica faptul că s-au găsit amprentele lui pe nişte cartoane. El a fost văzut acolo ultima dată la ora 11,55. După spusele altor angajaţi, care ar fi luat prânzul la etajul al 5-lea până la ora 12,20, ei nu l-au revăzut pe suspect până în acel moment. Pe de altă parte, alţi angajaţi afirmă că l-au întâlnit la cafenea cu aproximativ un sfert de oră înainte de asasinat, adică pe la ora 12,15. Deci, ceea ce e sigur este faptul că Lee Oswald era în cafenea cu 15 minute înainte şi la 1–2 minute după tir. Oare un trăgător la pândă ar fi aşteptat până în ultimul minut pentru a-şi lua locul de observaţie, şi aceasta cu atât mai mult cu cât orarul oficial anunţa trecerea convoiului prezidenţial pe sub ferestrele depozitului de cărţi la ora 12,25?

Dacă admitem că Lee Oswald era la etajul al 5-lea în momentul împuşcăturilor, era el singur acolo? Întrebarea se poate pune când analizăm un fragment de film făcut cu câteva secunde înaintea atentatului. Maşina prezidenţială trece în acest moment prin dreptul depozitului de cărţi, chiar înainte de a face la stânga pe Elm Street. Pe una dintre imagini, la al 5-lea etaj se vede şi celebra fereastră din dreapta. O siluetă se observă în spatele ei. Ceea ce este izbitor este faptul că imediat în stânga acesteia se vede încă o siluetă.

B) *Misterele din Texas School Book Depository.* Imediat ce poliţia din Dallas şi-a dat seama că tocmai se întâmplase ceva, mai mulţi agenţi s-au repezit spre depozitul de cărţi şi l-au scotocit pentru a găsi indicii, în timp ce o alţii dintre ei s-au năpustit în spatele barierei de pe colina cu iarbă. Nu putem decât să spunem că felul în care s-a procedat atunci mai mult a creat probleme decât a rezolvat. În felul acesta, etajul al 5-lea de la *Texas School Book Depository* nu şi-a dezvăluit toate secretele.

a) *Oasele de pui.* În faţa ferestrei suspecte de la al 5-lea etaj, s-a descoperit un adăpost alcătuit din cartoane de cărţi care îl mascau din interior şi care i-ar fi permis unui trăgător să aştepte liniştit momentul potrivit pentru a opera. După afirmaţiile primilor poliţişti sosiţi la faţa locului — adică şase martori —, s-au găsit acolo resturile unui prânz rece, între care o bucată şi nişte oase de pui. Prin urmare, ucigaşul şi-a aşteptat victima luând prânzul. Problema aici e că Oswald nu ar fi putut să facă aceasta, ţinând cont de declaraţiile în legătură cu programul său, citate mai înainte. După ce au trâmbiţat descoperirea acestui indiciu important, poliţia din Dallas şi FBI au dat înapoi: oasele de pui au fost descoperite la mai mulţi metri depărtare de acel loc. S-a găsit chiar şi un angajat care a confirmat, după mai multe ezitări, că el însuşi consumase puiul, între orele 12 şi 12,15 (despre aceasta a fost vorba ceva mai sus). Şi cum nimeni nu a avut ideea să fotografieze locul înainte de a-l lăsa în seama profesioniştilor de la criminalistică, nimeni nu va şti niciodată cine a

spus adevărul, primii politişti ajunşi la faţa locului, sau cei de după ei.

b) *Amprentele*. În ciuda întregii disponibilităţi de a rata ancheta, politiştii din Dallas nu au uitat să ia amprentele digitale inevitabile de la locul tirului. Mai întâi le-au descoperit pe cele ale colegilor lor, ceea ce demonstrează puţina grijă arătată în desfăşurarea cercetărilor. Din fericire, şi amprentele lui Oswald erau pe unul dintre cartoane, ceea ce indică faptul că măcar l-a manevrat. S-au găsit, de asemenea, urmele unui individ „neidentificat", lucru care, de altfel, nici nu a stârnit interesul comisiei Warren. Totuşi, ar fi fost de folos să se ştie cui aparţineau aceste amprente.

c) *Cartuşele aliniate*. S-au găsit trei cartuşe care fuseseră trase, după cât se spune, cu o puşcă Mannlicher-Carcano găsită la faţa locului. Erau perfect aliniate unul lângă altul, lucru destul de rar pentru cartuşele aruncate într-un tir rapid.

d) *Sacul de hârtie*. S-a găsit, de asemenea, sacul de hârtie care, după cum spune comisia Warren, folosise la transportul puştii până la fereastra de la etajul al 5-lea. Nici o fotografie nu a fost făcută înainte de a fi luat de acolo. El le-a fost prezentat puţinilor martori (doi) care l-au văzut pe Oswald cărând un astfel de sac în dimineaţa de 22 noiembrie. Acesta nu corespundea cu descrierea lor. Era vorba de un „sac" făcut dintr-o bucată de hârtie lipită cu bandă adezivă, în timp ce martorii spuneau că Lee Oswald căra un „sac de băcănie". În plus, dimensiunile nu corespundeau cu cele pe care le-au apreciat ei, lucru care, să recunoaştem, nu este hotărâtor, ţinând seama că diferenţa este de numai vreo zece centimetri. Întrebată, doamna Paine a spus, la început, că nu are acasă asemenea hârtie şi bandă adezivă. Truly, dimpotrivă, a declarat că depozitul de cărţi folosea acest tip de material. Oricum, versiunea oficială a fost că Oswald îşi aranjase arma la doamna Paine, înainte de a o căra, demontată, la depozitul de cărţi. Acolo, altă pierdere de timp, el a trebuit să o monteze din nou, în minutele de dinaintea atentatului.

II. Arestarea şi detenţia lui Oswald

La o oră şi jumătate după atentat, „vinovatul" a fost arestat. Ancheta a fost, prin urmare — cel puţin aşa se credea la vremea aceea —, rapidă şi eficientă. Aproape că s-a uitat întrebarea cum de putuse poliţia din Dallas să acţioneze aşa de repede şi cu atâţia sorţi de izbândă. Totuşi, criticile nu lipsesc, nu numai în legătură cu modul în care s-au petrecut lucrurile înaintea arestării suspectului, dar şi după, când a fost reţinut şi interogat timp de aproape două zile, fără ca cineva să aibă ideea de a-i înregistra declaraţiile.

1. Cum a devenit Oswald suspect? La mai puţin de un sfert de oră de la atentat, la 12,44, poliţia a difuzat semnalmentele unui suspect. Trebuia căutat „un bărbat neidentificat, de rasă albă, slab, având în jur de 1,78 m". O asemenea descriere transforma în suspecţi mii de locuitori din Dallas. S-au făcut cercetări, inclusiv în sânul poliţiei locale, pentru a cunoaşte originea acestui apel lansat „către toate echipajele". Ele nu au avut nici un rezultat. Comisia Warren nu s-a mirat de acest lucru.

S-a pretins că au început să-l suspecteze pe Oswald după ce au constatat absenţa lui din depozitul de cărţi. Acest lucru pare inexact. Apelul angajaţilor nu a putut să se facă în următoarele zece minute după atentat, ţinând cont de timpul de care ar fi fost nevoie pentru aşa ceva şi de agitaţia care domnea acolo. Primul suspect al cărui nume a fost pronunţat era un angajat absent, un anume Givens. Poliţia a difuzat un apel în legătură cu el doar către ora 13,15, în timp ce semnalmentele precedente fuseseră difuzate cu o jumătate de oră mai devreme.

La ora 13,16, staţia poliţiei a anunţat că unul dintre agenţii ei, Tippit, tocmai fusese ucis la mai mulţi kilometri de Elm Street. După alte câteva minute, semnalmentele ucigaşului erau şi ele anunţate: „Bărbat alb, 30 de ani, 1,75 m, slab".

Cu puţin înainte de ora 13,30, patronul unui magazin de încălţăminte, Brewer, a observat în faţa vitrinei sale un bărbat care părea speriat de sirenele maşinilor de poliţie care străbăteau oraşul. L-a urmărit cu privirea şi şi-a dat seama că a intrat, fără să plătească, în *Texas Theater*, un cinematograf situat la capătul străzii. În înţelegere cu plasatorul, Brewer a hotărât să cheme poliţia. Aceasta a venit în forţă la faţa locului (cel puţin cincisprezece oameni), urmată îndată de jurnalişti şi de un adjunct al *district attorney*. După o scurtă confruntare, l-au reţinut pe Lee Harvey Oswald. El corespundea cu diferitele semnalmente difuzate de poliţia din Dallas.

Aşa a fost arestat cel care, în câteva ore, avea să fie prezentat lumii întregi ca asasinul lui John Fitzgerald Kennedy.

Pe la ora 14,15, în timp ce oamenii lui îşi continuau investigaţiile la depozitul de cărţi, şeful brigăzii criminale din Dallas, căpitanul Fritz, a dat ordin să se plece la Irving pentru a-l reţine pe numitul Oswald. Mare i-a fost surpriza, va spune el mai târziu, să afle că omul era deja în sediul poliţiei. Cel puţin aşa susţine raportul Warren. La acel moment, Oswald era reţinut numai în cadrul anchetei asupra uciderii agentului Tippit. Conform comisiei prezidenţiale de anchetă, Fritz a decis să afle mai multe lucruri, atunci când şi-a dat seama de absenţa lui Oswald de la depozit, şi doar la indicaţiile lui Truly, pe la ora 14 (şi nu 12,44). Directorul de la *Texas School Book Depository* a afirmat mereu că el a semnalat absenţa lui Oswald chiar

înainte de ora 13, ceea ce înseamnă că lui Friz i-a trebuit mai mult de o oră să se ocupe de acest lucru, sau, în cel mai rău caz, că a ratat ocazia de a-l aresta pe Oswald pentru a face din el vinovatul celor două omoruri. Ce s-a petrecut, de fapt, pentru ca ofiţerul Fritz să-şi dea seama de importanţa absenţei unui angajat al depozitului de cărţi? Desigur, nimeni nu va şti vreodată.

2. Detenţia şi interogatoriul lui Oswald. Lee Oswald a fost reţinut în secţia poliţiei din Dallas, de la 22 noiembrie, ora 14, la 24 noiembrie, ora 11,20. Pe 22 noiembrie, la ora 10 seara, el a fost acuzat de uciderea agentului Tippit şi, două ore şi jumătate mai târziu, de asasinarea preşedintelui Kennedy. În timpul reţinerii, fostul militar din marină a fost interogat aproape douăsprezece ore de poliţia locală, de FBI şi de *Secret Service*. Conform specialiştilor în anchetă şi în procedură penală, *nu a fost realizată nici o înregistrare şi nici un proces-verbal nu a fost scris.* Oficialii au invocat mai apoi spaţiul prea mic pentru a chema un stenograf şi lipsa unui magnetofon în secţie. Căpitanul Fritz susţine că şi-a luat numeroase note: ele nu au fost date niciodată publicităţii. Doar vreo duzină de declaraţii, redactate ulterior de participanţii la interogatorii, au fost remise comisiei Warren, care le-a şi publicat. Astfel, este asasinat un poliţist şi, mai ales, preşedintele Statelor Unite, există şansa de a „deţine" un suspect şi de a-l interoga la cald timp de douăsprezece ore... şi nimeni nu se oboseşte să noteze declaraţiile, să cumpere un magnetofon sau să convoace un stenograf! Ancheta din Dallas este, cu siguranţă, plină de astfel de surprize.

În plus, Oswald a fost privat de dreptul de a fi asistat de un apărător. Unul dintre avantajele procedurii penale americane

constă în a-i permite unui suspect să fie asistat de un avocat, chiar de la începutul anchetei. În timpul detenţiei sale, Oswald a primit, desigur, vizita fratelui său, însoţit de un avocat. Dar acesta din urmă nu a putut să rămână singur cu fostul soldat din marină.

Majoritatea observatorilor s-au mirat de condiţiile de detenţie ale presupusului asasin al preşedintelui. Poliţiştii din Dallas şi procurorul au declarat că Oswald însuşi a refuzat sprijinul unui avocat. Avocaţii din Dallas care s-au prezentat benevol au fost refuzaţi de poliţie pe acelaşi motiv. Aici, poliţia a minţit. Când a fost prezentat în faţa presei, acuzatul a cerut, în două rânduri, să i se respecte drepturile.

Ca o altă curiozitate juridică, şeful poliţiei, Curry, şi procurorul Wade au anunţat capetele de acuzare a lui Oswald într-un comunicat de presă. După o jumătate de oră, când le-a fost prezentat jurnaliştilor, cel în cauză încă nu era la curent cu acestea.

Raportul Warren dedică o pagină şi jumătate analizei modului în care i s-au respectat drepturile legale lui Oswald. Nu s-a identificat nici un motiv pentru a pune la îndoială procedura domnilor Wade şi Curry.

III. Cele opt „probe" ale raportului Warren

Comisia Warren apreciază că Lee Harvey Oswald este singurul asasin al lui John Kennedy. Pentru a demonstra aceasta, ea aduce opt probe pe care le vom analiza aşa cum ne apar ele astăzi. Se impune o precizare: „probele" nu ar fi rezistat prea bine la o analiză prin confruntare, în faţa unui juriu. Aşa înţelegem mai bine din ce cauză, chiar de atunci, acest tip de dezbatere nu a fost acceptat în faţa comisiei prezidenţiale.

1. Oswald era proprietarul puştii folosite pentru uciderea preşedintelui Kennedy. Lee Oswald era, în mod sigur, proprietarul unei puşti Mannlicher-Carcano, cumpărate prin corespondenţă sub un nume fals şi care n-a fost descoperită în garajul doamnei Paine, unde ar fi trebuit să se găsească. Această armă este, neîndoielnic, aceea găsită la al 5-lea etaj al depozitului de cărţi. Poliţia a identificat bonul de comandă a armei ca fiind scris de mâna lui Oswald.

Este totuşi aceasta singura armă cu care a fost ucis Kennedy? De-a lungul capitolelor precedente am oferit elementele care ne permit să ne îndoim de acest lucru. Aceasta nu înseamnă că nici unul dintre proiectilele din Dealey Plaza nu a fost tras cu arma lui Oswald. Pentru a fi siguri de acest lucru, ar trebui să putem face expertiza gloanţelor şi a fragmentelor găsite în corpul victimelor. Am spus ce ar trebui să credem despre „glonţul magic", găsit pe o targă folosită la transportarea lui Connally. Glonţul extras din corpul preşedintelui în timpul autopsiei nu este disponibil. Fragmentele nu ne permit să ştim mai multe despre el.

Dacă, începând cu ancheta HSCA în special, este greu să susţinem că Oswald a acţionat singur, faptul că puşca lui (Mannlicher-Carcano) a participat la atentat nu înseamnă că putem avea garanţia că el însuşi s-a servit de ea. Nici măcar amprentele lui Oswald găsite pe armă nu sunt hotărâtoare. Este vorba despre amprente de palmă localizate sub armă... la mai multe zile după evenimente, în timp ce puşca, prezentată de mai multe ori presei de un poliţist care o manevra cu mâinile goale, fusese luată la Washington de FBI. Un expert audiat de comisia Warren a afirmat, de altfel, că lemnul şi metalul armei găsite în depozitul de cărţi erau de proastă calitate şi nu păstrau amprentele.

2. Oswald a adus arma la depozitul de cărţi, în dimineaţa atentatului. Oswald a plecat din Irving cu un sac de hârtie care conţinea, după spusele sale, galerii de perdele. Nu există nici un martor care să-l fi văzut pe acuzat cu pachetul lui în interiorul *Texas School Book Depository*. Comisia Warren a admis faptul că, pentru ca pachetul lui Oswald să corespundă cu cel găsit la etajul al 5-lea, trebuia că arma să fie demontată. Aceasta presupunea un răgaz pentru a o monta înaintea tirului. Cum sacul a fost găsit lângă fereastră, iar fostul *marine* nu a putut fi acolo decât cu câteva minute înaintea atentatului, apare o altă neconcordanţă: ştiind că sosirea coloanei oficiale era iminentă, cum ar fi putut el să piardă timp preţios la cafeneaua depozitului? I-ar mai fi rămas vreme să monteze arma, să construiască o baricadă de cartoane pentru a se masca, şi toate acestea cu un angajat care îşi mânca puiul la câţiva metri de el? În acest punct, contradicţiile interne ale raportului Warren sunt de asemenea natură, încât ne putem îndoi de concluziile lui.

3. Oswald se afla la fereastra etajului al 5-lea al depozitului în momentul când au fost trase focurile de armă. Raportul Warren aduce aici singura sa „proba directă" împotriva lui Oswald, mărturia lui Howard Brennan. În momentul evenimentelor, acest om şi-a ridicat privirea spre fereastra de la etajul al 5-lea al depozitului de cărţi. Acolo a văzut un bărbat trăgând asupra coloanei prezidenţiale. După arestarea lui Oswald, Brennan l-a recunoscut pe acesta în mijlocul altor figuranţi pe care i-a prezentat poliţia din Dallas.

Depoziţia lui Brennan este contestabilă. Într-adevăr, în raportul Warren, se poate citi relatarea unui poliţist care, descriind adăpostul de carton şi dispozitivul instalat de

trăgător la etajul al 5-lea, spune că, luându-şi asemenea precauţii, *asasinul nu putea fi văzut din stradă*. Pe de altă parte, Brennan afirmă că trăgătorul se găsea în picioare în colţul ferestrei. Dar, notând că fereastra (care culisa de sus în jos) era pe jumătate închisă, raportul Warren a tras concluzia că poziţia în picioare era „practic exclusă". În sfârşit, mai târziu şi-au dat seama că, totuşi, identificarea organizată la secţia de poliţie nu fusese făcută după toate regulile artei: Oswald a fost adus răvăşit, având pe faţă urmele loviturilor primite în timpul arestării, în mijlocul unor indivizi mai bine îmbrăcaţi, foarte diferiţi fizic de el. În plus, Brennan a recunoscut în faţa comisiei Warren, care însă nu a ţinut cont de această declaraţie, că el îl văzuse deja pe Oswald la televizor.

În 1966, în timpul unei dezbateri publice, avocaţii comisiei Warren au renunţat la martorul ocular ca probă a vinovăţiei lui Oswald. Cu aceasta, ei au lăsat la o parte singura lor „probă directă".

4. Încercând să fugă, Oswald l-a ucis pe agentul Tippit. Caricaturizând raportul Warren, am putea conchide: Oswald l-a ucis pe Tippit, *aşadar,* el l-a ucis pe Kennedy.

Conform versiunii oficiale, o dată ce a fost recunoscut de agentul Baker şi de Truly, Oswald s-a îndreptat calm spre ieşirea principală a depozitului de cărţi şi s-a întors acasă cu autobuzul, apoi cu taxiul. Ajuns acolo la ora 13, el s-a schimbat şi a ieşit imediat. La peste 1 km de casă şi după nici zece minute, un poliţist l-a interpelat, iar el l-a omorât cu mai multe gloanţe, după care a fugit. Unii martori l-au identificat pe Oswald, alţii nu. Una dintre problemele acestor mărturii este că toate au fost culese după ce versiunea oficială şi fotografia suspectului au fost difuzate de televiziune.

Raportul Warren poate fi contestat, de asemenea, pe baza concluziilor privind moartea agentului Tippit. Desfăşurarea pe minute a faptelor ne face să punem sub semnul îndoielii prezenţa lui Oswald la locul crimei. El s-a întors acasă la ora 13. Tippit a fost ucis la 1 km depărtare şi la mai puţin de zece minute.

Martorul aflat cel mai aproape de împuşcături, acela care a anunţat poliţia prin staţia lui Tippit, un anume Benavides, nu l-a identificat niciodată, formal, pe Oswald. Mărturia lui nu a fost reţinută de comisia Warren. Cât despre celelalte persoane prezente la faţa locului, declaraţiile lor au fost contradictorii şi consemnate uneori „la două luni după omor", aşa cum semnalează raportul Warren, nu fără candoare. În final, au fost îndepărtaţi toţi martorii care nu confirmau versiunea oficială, în special cei care văzuseră mai mulţi agresori.

William Whaley, unul dintre martorii care l-au identificat pe Oswald la secţie, a dat mai multe indicaţii interesante în legătură cu modul în care au fost conduse operaţiunile: „Ai fi putut să-l arăţi fără să-l identifici, numai ascultându-l, pentru că adresa injurii agenţilor, spunându-le că era nedrept să fie pus în rând cu aceşti adolescenţi". Într-unul dintre procesele-verbale, un agent al FBI a recunoscut că suspectul era mult mai în vârstă decât figuranţii şi că nu i s-a permis să se îmbrace la fel cu aceştia înainte de a fi prezentat în faţa martorilor.

O dată în plus, una dintre „probele" comisiei Warren nu pare solid fundamentată. Totuşi, oare uciderea lui Tippit nu are nici o legătură cu aceea a lui Kennedy? Personalitatea poliţistului ucis a făcut obiectul unor anchete care au dat puţine rezultate. Cu toate acestea, unii martori afirmă că i-au văzut pe Tippit şi pe Oswald împreună, înaintea uciderii preşedintelui; alţii îşi amintesc că, pe 22 noiembrie, în jurul orei 13, o maşină de poliţie (cea a lui Tippit?) a încetinit în faţa casei lui Oswald şi a

claxonat de mai multe ori (ca pentru a avertiza pe cineva), înainte de a se îndepărta. Pe de altă parte, în ziua morţii lui, Tippit s-a îndepărtat de la litera regulamentului, fiind ucis în timp ce patrula fără partenerul său. De asemenea, nu a anunţat secţia înainte de a-l „intercepta pe Oswald". Unii martori spun că poliţistul a avut o conversaţie destul de lungă cu asasinul său înainte de a fi doborât. Anumiţi anchetatori independenţi cred că Tippit trebuia să-l elimine pe Oswald, dar a eşuat, „porumbelul" fiind mai rapid decât el, sau că, fără să vrea, s-a amestecat în planul care consta în a face să treacă responsabilitatea asupra lui Oswald, înainte ca acesta să fie eliminat. Vom nota şi faptul că doamna Tippit nu a primit nici un fel de indemnizaţie, în ciuda morţii la datorie a soţului său.

5. Oswald s-a opus arestării, scoţând un pistol. Nu putem nega faptul că Lee Oswald s-a opus în momentul arestării. Pentru a-l domoli, poliţiştii au trebuit să-l bruscheze. Când a fost prezentat presei, el mai avea încă pe faţă urmele agresiunii. Nu este sigur dacă a scos pistolul, căci mărturiile poliţiştilor şi ale clienţilor din cinematograful Texas se contrazic. Doar doi spectatori au fost audiaţi de comisia Warren, în vreme ce în sală erau între zece şi douăzeci de persoane.

Condiţiile arestării sunt de aşa natură, încât Lee Oswald a putut vedea un poliţist venind spre el, vreme de mai multe secunde, suficiente nu numai să-şi scoată arma dar şi să o folosească. Un ucigaş care, în mai puţin de o oră, îl omorâse pe preşedintele Statelor Unite şi pe un poliţist ar mai fi ezitat oare să o facă?

Oswald avea asupra lui un revolver (calibrul 38) în momentul arestării. Calibrul era „în mod oficial" acelaşi cu al armei care l-a ucis pe Tippit. Din nefericire, cartuşele găsite la locul crimei şi cele analizate de poliţia criminală nu sunt aceleaşi. Conform

depoziţiilor agenţilor care au făcut primele constatări, ei nu au regăsit reperele pe care le-au marcat pe cartuşe în momentul în care au trecut dosarul la FBI. În jurul orei 16, pe 22 noiembrie, conform raportului Warren, s-au găsit cinci gloanţe de calibrul 38 asupra lui Lee Oswald, în urma unei percheziţii corporale, a doua efectuată asupra lui din momentul arestării petrecute cu două ore înainte. În sfârşit, ca pentru a demonstra încă o dată minciunile poliţiei din Dallas, căpitanul Fritz a explicat presei că revolverul găsit asupra lui Oswald avea două lăcaşuri goale: cele două gloanţe trase asupra lui Tippit. Din nefericire pentru el, martorii acuzării, reţinuţi de comisia Warren, au afirmat că, după ce a scos cele două cartuşe goale din armă, asasinul lui Tippit a reîncărcat-o.

6. Oswald a minţit poliţia. Aceasta este ceea ce afirmă comisia Warren ca pe o dovadă a vinovăţiei lui Oswald. Pe ce se bazează acuzaţia, din moment ce nu există procesele-verbale ale interogatoriilor lui Oswald? Într-un stat de drept, nu este legal să i se impute unui acuzat faptele relatate numai de acuzatorii săi. Comisia Warren precizează totuşi că nu consideră minciunile lui Oswald ca pe o probă „formală", ci ca pe una „simplă". Să reamintim că Oswald a negat „formal" participarea sa atât la asasinarea lui Kennedy, cât şi la cea a lui Tippit. Raportul Warren nu ţine cont de acest lucru.

7. În aprilie 1963, Oswald a încercat să-l ucidă pe generalul Walker. Nu înţelegem foarte bine cum implicarea lui Oswald în atentatul împotriva lui Walker ar fi putut constitui o dovadă a culpabilităţii lui în asasinarea lui Kennedy, aproape opt luni mai târziu! În orice caz, aşa cum am afirmat mai sus, este puţin verosimil ca Lee Oswald să fie vinovat de această tentativă împotriva liderului de extremă dreapta din Dallas.

În afara elementelor deja menţionate, să facem constatarea că, dacă Oswald a reuşit să trimită două gloanţe din trei în corpul lui Kennedy, care în acel moment era la o distanţă de mai multe zeci de metri, acelaşi om a fost foarte neîndemânatic în seara când a încercat să tragă de la mică distanţă asupra lui Walker, aşezat la masa lui de lucru, cu capul luminat de o lampă de birou.

Să mai notăm că, dacă Oswald a încercat să-i asasineze pe Walker *şi* pe Kennedy, este pentru că, în mod bizar, el era lipsit de conştiinţă şi de constanţă politică. Deşi l-a prezentat ca pe un om dezechilibrat, comisia Warren nu i-a contestat niciodată fostului soldat din marină o anume ideologie: el era procastrist şi marxist. Dar Walker şi Kennedy erau duşmani declaraţi, nişte contrarii politice. Pentru că a susţinut o propagandă anti-Kennedy în unităţile staţionate în Germania, acuzându-l violent pe preşedinte că este în solda comuniştilor, generalului i s-a luat comanda. El era unul dintre agitatorii principali ai *John Birch Society*, grupare opusă cu înverşunare politicii interne şi externe a preşedinţiei, pe care o acuza de trădare pentru că nu a trimis armata americană să-i salveze pe exilaţii cubanezi în Golful Porcilor şi pentru că a promis că nu va invada Cuba după criza rachetelor.

Desigur, acuzaţia împotriva lui Oswald este susţinută aici de mărturia soţiei sale, Marina. Ea a afirmat în faţa diferiţilor anchetatori că soţul ei nu numai că a încercat să-l ucidă pe Walker, dar avea şi alte planuri de atentate împotriva unor politicieni americani. Majoritatea observatorilor resping o mare parte din mărturia tinerei femei. La moartea soţului ei, ea a fost preluată de agenţii de la *Secret Service*, sub pretextul de a o proteja. Timp de mai multe luni, a fost cazată la un motel (al cărui administrator, dirijat fără îndoială de poliţişti, i-a servit de „agent" în relaţia cu presa). La 22 de ani, cu două fetiţe mici în grijă, această rusoaică nevorbitoare de limba engleză era în voia autorităţilor. Neavând garanţia autenticităţii şi a libertăţii,

pare înţelept să nu se utilizeze mărturiile ei decât cu cea mai mare prudenţă.

8. Oswald era destul de îndemânatic pentru a se folosi de puşcă şi a-l ucide pe preşedinte. Dacă Lee Oswald a fost singurul trăgător în Dealey Plaza, trebuie să fi fost unul foarte bun pentru a realiza isprava de a nimeri de două ori (din trei împuşcături) un om aflat la asemenea distanţă. Dacă ar fi să credem notele lui de la marină, Oswald era un trăgător mediocru, ceea ce nu face imposibil ca el să-l fi ucis pe Kennedy. Dar pentru aceasta, ar fi trebuit ca arma să fie în stare bună. Ceea ce nu era cazul. Iată calificativele ce se pot citi în raportul Warren în legătură cu arma Mannlicher-Carcano: „armă veche şi ieftină", cu „patul ros, zgâriat, chiulasa relativ şlefuită, ca şi cum ar fi fost folosită de nenumărate ori", „arma nu era în stare foarte bună; era într-o stare acceptabilă (şi) arăta efectele uzurii şi ale coroziunii". S-a spus deja că sistemul de ochire nu era nici el în stare bună. Aceasta făcea ca puşca să fie eficace la acel ritm de tragere numai în mâinile unui om antrenat s-o utilizeze. Nu există decât două mărturii asupra antrenamentelor de tir făcute de Lee Oswald (dintre care unul într-o tabără de exilaţi cubanezi).

„Convocaţi-i pe cei mai buni zece trăgători din lume. Găsiţi-l pe cel care era la Dallas pe 22 noiembrie 1963 şi îl veţi avea pe vinovat", spune unul dintre personajele lui Oliver Stone în filmul lui, *JFK*. Aici, încă o dată în cazul Kennedy, ficţiunea depăşeşte realitatea. În cursul anchetei comisiei Warren s-au desfăşurat mai multe teste cu trăgători de elită. Nici unul nu a reuşit ceea ce presupusul asasin al preşedintelui era bănuit că ar fi realizat. Dacă vreunul dintre ei a respectat durata rafalei, în schimb nu a reuşit tiruri de calitatea celor atribuite lui Oswald. Specialiştii italieni ai fabricantului de Mannlicher-Carcano au eşuat în acelaşi fel.

În fine, vom nota că, atunci când a fost găsită, arma conţinea un singur glonţ. Nici un altul nu a fost găsit, nici asupra lui Oswald, nici la el acasă, nici în garajul doamnei Paine. Prin urmare, omul acesta era destul de sigur pe el pentru a nu avea cu totul decât patru gloanţe spre a-l asasina pe preşedintele Statelor Unite.

IV. Era Oswald nevinovat?

Revăzând multiplele elemente care au fost trecute în revistă, o întrebare se impune: este vinovat Lee Harvey Oswald de asasinarea lui John Fitzgerald Kennedy? Putem avea serioase îndoieli în legătură cu acest lucru. Nu numai că cele „opt probe" din raportul Warren pot fi serios discutate, dar unele dintre ele nu ar fi rezistat unor examinări prin confruntare, dacă şi comisia prezidenţială ar fi avut ideea să le autorizeze.

Încă de la arestarea sa, Oswald a fost prezentat drept *incontestabilul* suspect nr. 1, apoi ca *incontestabilul* asasin. Fie că este vorba despre şeful poliţiei, Curry, de cel al brigăzii criminale, Fritz, de *district attorney* (procurorul) Wade, de FBI — şi de şeful său Hoover — şi, mai târziu, de comisia Warren, nimeni n-a acceptat niciodată o discuţie asupra acestui fapt. Presa americană, care totuşi ne-a obişnuit cu mai bine, a susţinut, în ansamblul său, versiunea oficială. Chiar şi HSCA, gata să răstoarne adevărul oficial, a dat înapoi când s-a pus problema unei adevărate investigaţii asupra gradului de vinovăţie a lui Oswald.

La dosarul apărării presupusului asasin, în afară de elementele examinate mai sus, se mai poate adăuga un alt fapt. Oswald a fost supus, după arestare, la „testul cu

parafină" sau testul Gonzalez. Prin detectarea urmelor de praf de puşcă, acesta permite să se afle dacă o persoană a făcut de curând uz de o armă de foc. Conform poliţiei din Dallas, Lee Oswald avea două motive de a fi „pozitiv" la acest test. Nu trăsese el cu puşca în Kennedy şi cu pistolul în agentul Tippit, în ziua de 22 noiembrie? Ar fi trebuit, aşadar, să fie găsite urme de praf pe obraji şi pe mâini. În noaptea care a urmat arestării fostului soldat din marină, poliţia din Dallas a informat presa internaţională că testul era pozitiv. Prin urmare, bărbatul arestat folosise o armă de foc. Plasa se strângea în jurul lui, în ciuda contestărilor sale. Această versiune s-a dovedit a fi o întreagă minciună. În realitate, testul se arătase negativ. Acest element important a fost ascuns până la publicarea raportului Warren. Desigur, testul Gonzalez face obiectul unor dezbateri. Rezultatele lui nu pot fi interpretate cu certitudine. Şi aceasta chiar dacă poliţia din Dallas şi *district attorney* Wade au minţit pe tema rezultatelor testului la care a fost supus presupusul asasin.

Ultimul punct, care ar pleda *a contrario* pentru Oswald: cele două fotografii găsite, conform versiunii oficiale, în garajul său, şi reprezentându-l ţinând o puşcă, un revolver la centură şi agitând un ziar „comunist". Susţinătorii versiunii cu Oswald trăgător unic au văzut în aceste fotografii „o dovadă" de vinovăţie. Acest lucru este exagerat. Chiar dacă Marina Oswald a afirmat că ea a făcut una dintre fotografii, numeroşi experţi în domeniu au tras concluzia că este vorba de montaje: unghiurile corpului cu solul nu i-ar permite unui om normal să stea în picioare, umbrele nasului nu corespund cu celelalte, faţa este identică, atât pe una cât şi pe cealaltă fotografie (este, deci, disproporţionată pe fotografia care îl arată pe Oswald de puţin mai departe).

Să mai semnalăm că, în 1967, în plină perioadă de contestare a raportului Warren, a fost găsit un exemplar al uneia dintre aceste fotografii, dedicată, conform FBI, de mâna lui Oswald lui George de Mohrenschild. Această descoperire venea într-un moment foarte potrivit. Anchetatorii independenţi şi HSCA nu îi recunosc nici o valoare. Dacă aceste fotografii sunt efectiv trucate, cine le-a fabricat şi în ce scop?

Dar dacă Oswald nu a tras în Kennedy, este el totuşi nevinovat? Nu este complice la atentat? Unii anchetatori independenţi nu ezită să-l aprobe pe procurorul Garrison, care era convins că Oswald era un ţap ispăşitor dat ca momeală poliţiştilor din Dallas. Alţii apreciază că fostul soldat din marină a jucat un rol în complot. Într-adevăr, sunt scoase la iveală unele puncte obscure în programul şi în comportamentul lui Oswald în zilele care au precedat asasinatul din 22 noiembrie. Faptul că puşca lui a fost găsită la locul unde izbucniseră împuşcăturile nu face decât să îngreuneze presupunerile fie de complicitate directă (pentru că nimeni nu poate afirma că Oswald nu şi-a adus într-adevăr puşca la depozitul de cărţi), fie de neîndemânare (Oswald s-ar fi lăsat antrenat, fără să ştie nimic, într-un complot şi ar fi înlesnit să i se ia puşca de către „prietenii" săi). De ce a părăsit Oswald depozitul de cărţi după atentat? De ce avea o armă în momentul arestării? Ce raporturi avea el cu Tippit? De ce s-a opus poliţiei în cinematograf? Dacă era un ţap ispăşitor, trebuie că şi-a dat seama de asta în acele momente şi mai târziu, la secţia de poliţie. Aceasta este impresia pe care o lasă primele lui intervenţii în faţa camerelor de luat vederi. Este calm, reţinut, răspunzând politicos la întrebările jurnaliştilor. Încet, încet, el îşi pierde din reţinere, începe să urle, în vreme ce poliţiştii nu-l mai lasă să se exprime îndelung.

În acel moment aruncă el în faţa presei fraza: „Sunt o momeală".

Prin urmare, putem avea serioase îndoieli în legătură cu vinovăţia directă a lui Oswald: comisia Warren nu avansează nici o dovadă serioasă şi a renunţat — desigur, puţin cam târziu — la singura sa „probă" directă, mărturia lui Brennan. Nu putem spune totuşi că el nu a participat, direct sau indirect, la complotul care a permis asasinarea preşedintelui Statelor Unite. Un proces în toată regula i-ar fi permis să se explice, să răspundă la un interogatoriu prin confruntare, cu sprijinul unui avocat şi în prezenţa presei, deci în faţa opiniei publice americane şi mondiale. Jack Ruby nu i-a mai lăsat vreme pentru acest lucru.

Capitolul VI

JACK RUBY

La acest moment devine necesar să abordăm epilogul week-end-ului dintre 22 şi 24 noiembrie 1963: asasinarea lui Lee Harvey Oswald de către Jack Ruby, administrator de baruri de noapte la Dallas, care se declara admirator fanatic al lui Kennedy şi pretindea că a acţionat după mintea lui. În direct la televiziune, America a asistat la acest eveniment incredibil. Comisia Warren aproape că l-a banalizat. Încă o dată, ea a lăsat numeroase întrebări fără răspuns. Cine era în realitate Ruby? Cum şi de ce l-a ucis pe Oswald? De ce interogatoriile lui nu au fost duse până la capăt? Acestea sunt principalele întrebări ce vor fi tratate în acest capitol.

I. Cine era Jack Ruby?

Jacob Leon Rubinstein s-a născut în 1911, la Chicago, într-o familie de emigranţi evrei polonezi. Copilăria lui a fost marcată de o şcolaritate mediocră şi de arestări succesive, pentru violenţă, ale tatălui său. Plasat într-o familie-gazdă, Ruby a devenit „băiatul de comisioane" al lumii interlope locale. A putut, în felul acesta, să-şi îmbunătăţească veniturile atât prin bacşişurile date de borfaşi, cât şi prin hoţiile proprii. În 1937, el a devenit omul de încredere — şi de acţiune — al preşedintelui sindicatului negustorilor de fier vechi şi de deşeuri textile. Încă de atunci, putea fi considerat ca un membru al cercurilor din Chicago, participând la „aducerea la ordine" a unor grupuri sindicale, el administrând cluburi de strip-tease. Este bănuit că

a participat la traficul de droguri care începea să-l înlocuiască pe cel de alcool.

Chemat sub drapel în 1943, Ruby nu s-a prea distins, din moment ce nu a părăsit baza US Air Force la care a fost repartizat. Lăsat la vatră în 1946, el s-a instalat, câteva luni mai târziu, la Dallas, în aparenţă, „îndepărtat" din Chicago. Aceasta nu l-a împiedicat să prospere în administrarea barurilor de noapte şi de strip-tease, printre care şi *Carousel*. „Fetele" care lucrau pentru el trebuiau să se prostitueze. Una dintre ele avea să spună mai târziu că Ruby le cerea să se ocupe întotdeauna cu prioritate de clienţii poliţişti, ameninţând că le va da afară pe cele care le-ar fi cerut acestora bani. Fără a credita prea mult acest tip de mărturie, trebuie să admitem că activităţile lui Jack Ruby la Dallas (jocuri de noroc clandestine, trafic de droguri şi prostituţie) nu au fost niciodată împiedicate cu adevărat de poliţie. Arestat de trei ori în anii '50, Ruby nu a fost niciodată condamnat.

Raportul Warren, dezminţit de toate anchetele, inclusiv de cea a HSCA, exclude faptul că Ruby ar fi avut contacte cu mediul şi crima organizată. În realitate, proprietarul de la *Carousel* a fost în contact central şi permanent cu mafia din Dallas. El a frecventat mafioţi texani precum Joseph Civello, dar şi pe cei din New Orleans, ca Marcello, din Chicago, ca Giancana, sau „gloriile" naţionale, ca Trafficante şi Hoffa. Anchetatorii independenţi, sprijinindu-se pe cercetările făcute de HSCA, au putut arăta că, în lunile care au precedat asasinarea lui Kennedy, s-au intensificat contactele între Ruby şi reprezentanţii mediului interlop. Notele din convorbirile telefonice ale lui Ruby sunt revelatoare în legătură cu relaţiile sale de dinainte de tragicul week-end de la Dallas. În octombrie, el şi-a înteţit contactele cu prietenii lui Giancana, Trafficante şi oamenii lui Hoffa. I-a primit chiar şi la *Carousel*. În concluziile sale, HSCA şi-a arătat regretul pentru faptul că membrii comisiei Warren nu au adâncit pista relaţiilor asasinului lui Lee Oswald cu mediul interlop.

II. Asasinarea lui Oswald

I. Faptele. Pe 24 noiembrie 1963, poliţia din Dallas, socotind că a strâns suficiente capete de acuzare împotriva lui Lee Oswald, a decis să-l transfere la închisoarea comitatului, pe Houston Street, cu vedere spre Dealey Plaza. Anunţată pentru ora 10, mutarea nu a putut avea loc decât cu o oră şi un sfert întârziere. Presupusul asasin a fost condus cu ascensorul până la subsolul secţiei, unde îl aştepta o maşină. Presei internaţionale i se permisese să asiste la plecarea lui Oswald, iar televiziunea transmitea evenimentul în direct; 70 de persoane erau prezente pentru a-l vedea pe asasin cum parcurge cei câţiva metri care despărţeau uşa ascensorului de maşina poliţiei. La 11,21, ţinut de braţe de poliţiştii Leavelle şi Graves, legat cu cătuşe de primul dintre ei, Oswald a apărut. Câteva secunde mai târziu, un bărbat a ieşit din mulţime, a înfipt un revolver în burta fostului soldat din marină şi a tras un foc, o singură dată. Oswald s-a prăbuşit, în vreme ce Graves îl aresta pe trăgător. Câteva clipe mai târziu, o ambulanţă îl conducea pe Oswald la spitalul Parkland unde, fără să-şi recapete cunoştinţa, a decedat la 13,07, din cauza unei hemoragii interne.

La secţia de poliţie din Dallas, copleşit de poliţişti şi tras repede deoparte, Jack Ruby, tremurând şi transpirând, a părut uşurat numai în momentul în care a aflat de moartea lui Oswald.

În ciuda acestei întorsături tragice, *district attorney* Wade a organizat, în cursul serii, o conferinţă de presă în timpul căreia a anunţat că nu era nici un mister: preşedintele fusese într-adevăr asasinat de Oswald singur, iar Jack Ruby era un individ puţin „deranjat" care acţionase din motive personale. În lunile care au urmat, comisia Warren şi-a modelat atitudinea după cea a procurorului.

Totuşi, cazul Ruby este la fel de obscur ca şi cazul Oswald. Întrebări noi năvălesc în afacerea Kennedy.

2. Mobilurile „oficiale" şi procesul lui Jack Ruby. Oricât de neverosimil ar părea, în timpul anchetei oficiale, ca şi în concluziile raportului Warren, mobilurile recunoscute lui Ruby sunt dragostea lui pentru John Kennedy, enervarea la vederea „zâmbetului" (de fapt, un rictus aproape permanent) al lui Oswald la televizor, grija lui de a o scuti pe Jacqueline Kennedy de chinurile unui proces la Dallas şi patriotismul său. În interogatorii, asasinul lui Oswald a mers chiar până la a plânge soarta „Carolinei şi a lui John-John", copiii preşedintelui, „lipsiţi de tăticul lor". Judecat foarte repede, Ruby nu a beneficiat de recunoaşterea nici unei circumstanţe atenuante şi, în nici un caz, de „epilepsia psihomotorie" (o formă de epilepsie în care convulsiile sunt înlocuite de accese de furie) invocată de apărarea lui.

Recunoaşterea de către tribunal şi de comisia prezidenţială a unor mobiluri atât de şubrede te lasă interzis, astăzi la fel ca şi atunci. Prietenii lui Ruby nu au încetat să ironizeze tema „patriotismului" unui om a cărui unică grijă fusese, dintotdeauna, de a câştiga cât mai mulţi bani. Pe 27 martie 1967, revista americană *Newsweek* a publicat un bilet adresat de Ruby unuia dintre avocaţii săi, Joe Tonahill: „Tom Howard (n.a.: un alt avocat al lui Ruby) mi-a cerut să spun că l-am ucis pe Oswald pentru a le scuti pe Carolina şi pe doamna Kennedy să vină la Dallas pentru a depune mărturie". Dar raportul Warren nu merge mai departe în concluziile sale. Conform acestuia, „nici un element" nu permite afirmaţia că Ruby a complotat cu cineva pentru a-l face pe Oswald să tacă. Ruby nu era apropiat „nici de procastrişti, nici de anticastrişti". Nu avea nici o legătură evidentă cu crima organizată. Este suficient să se

utilizeze probele publicate chiar de comisia de anchetă prezidenţială pentru a stabili contrariul.

Procesul lui Jack Ruby a avut loc la Dallas, între 17 februarie şi 14 martie 1964. Asasinul lui Oswald şi-a ales mai mulţi avocaţi, doi texani, Howard şi Tonahill, şi un californian, Belli, o vedetă a dreptului civil, puţin obişnuit cu sălile tribunalului criminal din Texas. Acuzarea era reprezentată de *district attorney* Henry Wade, celebru începând cu luna noiembrie pentru declaraţia sa conform căreia nu existase complot în asasinarea lui Oswald, nu mai mult decât în cazul lui Kennedy. Mulţi observatori au făcut menţiunea că nimeni nu avea interesul ca un alt adevăr să iasă la iveală.

Încă de la deschiderea procesului, Wade a cerut pedeapsa cu moartea pentru Ruby, în vreme ce Belli a anunţat că urmărea un verdict blând, datorită epilepsiei psihomotorii a clientului său. După cum susţin numeroşi investigatori independenţi, este posibil să se fi încheiat un acord între acuzare şi apărare. Aceasta din urmă nu-l amintea pe Oswald şi nu căuta să ştie mai multe în legătură cu el. În schimb, FBI le-ar furniza consilierilor lui Ruby orice document care le-ar putea fi util. Scos la iveală chiar de la începutul procesului de către jurnalista Dorothy Kilgallen, acest acord nu a fost dezminţit de autorităţi.

Procesul a fost extrem de decepţionant pentru căutarea adevărului din afacerea Kennedy. El s-a limitat la o luptă între Wade şi Belli, unul dorind să dovedească faptul că Ruby avea conştiinţa a ceea ce făcea omorându-l pe Oswald, iar celălalt vrând să stabilească epilepsia psihomotorie. Această confruntare a permis îndepărtarea singurei întrebări care conta în episodul Ruby: *de ce* l-a ucis el pe Oswald? În loc să facă totul pentru a descoperi un mobil mai credibil decât „dragostea pentru Kennedy", tribunalul a preferat să piardă zile întregi în lupte de experţi. Celelalte mărturii au fost expediate, inclusiv cele în legătură cu modul în care administratorul de la *Carousel* putuse să intre în secţia de poliţie fără să fie văzut. Astfel a fost salvată onoarea lumii judiciare şi a poliţiei din Dallas!

Pe 14 martie 1964, după o deliberare de două ore şi douăzeci de minute, juraţii l-au declarat pe Ruby vinovat de crimă cu premeditare şi au propus ca pedeapsa cu moartea să-i fie aplicată efectiv. Reacţia violentă a apărării în momentul anunţării sentinţei a făcut să se spună că acordul dintre Wade şi Belli includea şi un verdict de clemenţă. Dar, ţinând cont de legislaţia americană, Ruby ştia foarte bine că nu va ajunge aşa de repede pe scaunul electric. Pe 5 octombrie 1966, procesul de la Dallas a fost casat şi s-a fixat o nouă judecare în Kansas. Câteva zile mai târziu, s-a anunţat că Jack Ruby suferea de un cancer al glandelor limfatice. Pe 3 ianuarie 1967, asasinul lui Lee Harvey Oswald a murit, parcă la momentul potrivit, trebuie să o recunoaştem, la spitalul *Parkland Memorial* din Dallas.

Procesul lui Ruby nu a răspuns la întrebările esenţiale. Cum a putut patronul de la *Carousel* să se apropie de victima sa? Din ce motiv l-a ucis pe presupusul asasin al preşedintelui?

III. Cum a putut Jack Ruby să se apropie de Oswald?

Ne este greu să ne imaginăm că Jack Ruby a putut să se apropie de Lee Oswald pentru a-l ucide, în mijlocul unor poliţişti care, printr-o anchetă ultrarapidă, credeau că vor câştiga admiraţia întregii lumi. Era oare secţia de poliţie din Dallas deschisă pentru toţi în acea zi de 24 noiembrie 1963? Se putea intra acolo cu o armă, fără nici o problemă? La aceste întrebări, poliţia a răspuns negativ. Se pare, de altfel, că accesul în secţia de poliţie din Dallas a fost controlat în zilele de 23 şi 24 noiembrie. După opinia lui Curry şi a lui Fritz, fuseseră luate toate măsurile de securitate. Atunci, a beneficiat Ruby de complicitate în

interiorul secţiei? Transferul lui Oswald fusese anunţat pentru ora 10 dimineaţa. Or, Ruby a sosit cu numai câteva minute înainte de ora 11,20, ora efectivă a transferului. Conform părerii oficialilor, Ruby ar fi înşelat „vigilenţa" a doi poliţişti postaţi lângă rampa de ieşire a vehiculelor din garajul poliţiei. De altfel, au afirmat Curry şi Fritz, puţini poliţişti din Dallas îl cunoşteau pe asasinul lui Oswald: nu mai mult de 50 din 1.150 de oameni aflaţi în subordinea lor. Pentru comisia Warren, gestul lui Ruby a fost posibil din cauza unei „serii nefericite de coincidenţe care au provocat întreruperea de moment a măsurilor de securitate".

Iată care a fost versiunea oficială a mijloacelor puse în acţiune de Ruby pentru a-l asasina pe Oswald: noroc pentru a ajunge la timp şi vicleníe pentru a intra în subsolul secţiei. Totul este contestabil în această versiune, cu atât mai mult cu cât programul lui Ruby între 22 şi 24 noiembrie 1963 este revelator atât pentru intenţiile sale, cât şi pentru raporturile lui cu poliţia din Dallas.

1. Programul lui Ruby între 22 şi 24 noiembrie 1963. În toamna lui 1963, Ruby se afla într-o situaţie disperată, fiind înfundat în datorii. În august 1963, *Internal Revenue Service*, fiscul american, îi cerea 40.000 USD. Ruby a decis să renunţe la unul dintre cele două baruri de noapte şi a dat, fără succes, un anunţ în acest sens. Dintr-o dată, problemele sale financiare au început să se atenueze. Pe 22 noiembrie, cu trei ore înainte de capcana din Dealey Plaza, Ruby a depus 7.000 USD bani lichizi la banca lui. Pe 24, după asasinarea lui Oswald, au fost găsiţi asupra lui aproape 2.000 USD.

Unde se afla proprietarul *Carousel*-ului către ora 12,30, pe 22 noiembrie 1963? Se găsea în imobilul publicaţiei *Dallas Morning News*, pentru a se ocupa de anunţurile

publicitare pentru stabilimentul său. Unii martori au spus că l-au văzut pe un drum situat în spatele colinei cu iarbă din Dealey Plaza, plasându-l acolo pe un individ înarmat cu o puşcă, imediat înaintea evenimentelor. Alţii l-au localizat pe podul de cale ferată, în faţa convoiului prezidenţial, cu o armă în mână şi trăgând asupra lui Kennedy. Nici unul dintre martorii care au afirmat acest lucru nu a fost audiat de comisia Warren. Nu s-a stabilit nimic, nici pe departe. Alibiul lui Ruby, la ora asasinatului preşedintelui, pare solid: era sigur în clădirea publicaţiei *Dallas Morning News*. Dar, pentru un admirator fanatic al lui Kennedy, el ar fi putut parcurge cele câteva sute de metri, care îl despărţeau în acel moment de coloana în care se găsea maşina deschisă, pentru a-şi aclama „idolul".

Aflând despre moartea lui Kennedy, Jack Ruby a fost cuprins de un fel de frenezie a telefonatului. Nici un martor nu l-a văzut manifestând nici cea mai mică emoţie. S-a aflat mai târziu că el a sunat la clubul său, la sora şi la prietenii săi. S-a dus apoi la spitalul Parkland, unde John Kennedy se zbătea între viaţă şi moarte. Aici a fost recunoscut formal de doi martori, dintre care un fost ziarist din Dallas, Seth Kantor. Acesta a întreprins numeroase investigaţii asupra personalităţii, trecutului şi rolului lui Jack Ruby în afacerea Kennedy. După părerea lui, chiar asasinul lui Oswald a pus „glonţul magic" pe una din tărgile de la spital.

Pe la ora 7 seara, patronul *Carousel*-ului s-a întâlnit (deja) cu alţi jurnalişti, la secţia de poliţie. După părerea unor martori, el a încercat să intre în biroul unde Oswald era interogat. Doi poliţişti l-au împiedicat, spunându-i: „Nu poţi să intri, Jack". Ruby s-a dus apoi să asiste la o slujbă religioasă închinată preşedintelui asasinat. La miezul nopţii, în acea zi de 22 noiembrie 1963, având la el sandviciuri pentru prietenii săi poliţişti, era înapoi la secţie. A asistat,

după cum o demonstrează reportajele de actualităţi din epocă, la o conferinţă de presă. Când Wade a afirmat că Oswald era membru al *Free Cuba Committee,* Ruby a corectat: presupusul asasin era membru al *Fair-Play for Cuba*. Cum ştia el acest detaliu? Nu a mărturisit-o niciodată. De asemenea, el n-a explicat satisfăcător de ce era înarmat în seara aceea. În sfârşit, programul lui pentru restul nopţii de 22 este curios: trecerea pe la un post de radio, vizita la un ziar din Dallas, excursia nocturnă cu nişte prieteni pentru a fotografia... afişe politice (filmele au fost găsite asupra lui după arestare).

Vizita lui Ruby la secţia de poliţie, chiar în seara de 22 noiembrie, este singura pe care cel incriminat a recunoscut-o. Dar sunt numeroase mărturiile care confirmă că el era prezent acolo şi în celelalte zile. Pe 23 noiembrie, spre prânz, Ruby era înapoi la secţie, glumind şi împărţind cărţi de vizită jurnaliştilor din presa internaţională, căutând informaţii despre ora transferului lui Oswald. Poliţia a anunţat că operaţia va avea loc la ora 16. La ora anunţată, persoanele prezente au fost informate că asasinul preşedintelui va fi condus la închisoarea comitatului a doua zi, *la ora 10*. Începând cu acel moment, Ruby a reluat seria telefoanelor: nişte „prieteni" (conform martorilor, conversaţiile se învârteau în jurul transferului lui Oswald, al armelor de foc), un garaj, un hotel din Galveston (oraşul în care se găsea în acel moment David Ferrie) şi hotelul Cabana din Dallas.

Trebuie să ne oprim acum asupra hotelului Cabana. Ruby a petrecut aici o parte a nopţii de 21 spre 22 noiembrie, în compania unui prieten pe nume Connors, care nu a fost găsit niciodată. Simplă coincidenţă: a doua zi, a fost arestat în imobilul Dal-Tex, situat în Dealey Plaza, un anume Braden (sau

Brading), un ucigaş al mafiei care avea, cu siguranţă, o cameră la Cabana. Pretindea că ar căuta un telefon. Ajunsese în ajun în compania unui anume Brown, nedepistat niciodată. Braden era un prieten al lui David Ferrie. Reţinut câteva ore, pe 22 noiembrie 1963, el nu a fost niciodată interogat în timpul anchetei asupra asasinării lui Kennedy.

Pe 24 noiembrie 1963, mai mulţi martori l-au văzut pe Jack Ruby dimineaţa foarte devreme la secţia de poliţie. A plecat apoi de acolo, a trecut pe acasă, s-a dus la *Western Union* pentru a expedia un mandat de 35 USD unei tinere care lucrase la el. Chitanţa lui arată ora 10,47. Cum secţia de poliţie se găsea la mică distanţă de acel loc, s-a dus direct acolo.

2. Cum a putut Ruby să intre în subsolul secţiei de poliţie? Jack Ruby n-a răspuns niciodată la această întrebare. Conform comisiei Warren, după cum am spus, el ar fi înşelat atenţia a doi agenţi postaţi în faţa rampei de acces la garaj, profitând de trecerea unei maşini. În acel moment, cam o duzină de persoane se aflau la ieşirea din garaj. Prezenţa lui Ruby n-ar fi putut să le scape. *House Select Committee on Assassinations* a respins versiunea raportului Warren: pentru reprezentanţii săi, Ruby a intrat pe o uşă laterală, descuiată dinainte în acest scop. Avea deci un complice în cadrul personalului poliţiei din Dallas.

A-l descoperi pe complice nu era un lucru uşor, căci Ruby avea intrările lui la poliţia din Dallas, oricare ar fi dezminţirile şefului acesteia. Toţi martorii depistaţi atât de anchetatorii independenţi, cât şi de HSCA au confirmat că mai bine de jumătate din poliţia din Dallas îl cunoştea pe asasinul lui Oswald, şi nu doar din timpul misiunilor în care se asigurau că ordinea publică era respectată la *Carousel.* Agentul Leavelle, care îl escorta pe Oswald când acesta a fost asasinat (pe fotografii, el este cel

care poartă un costum alb şi pălărie mare texană, în dreapta victimei), a declarat, de exemplu, că îndată ce l-a văzut ieşind din mulţime, l-a recunoscut pe Jack Ruby. Între hârtiile acestuia din urmă, a fost găsit un „carnet de adrese" cuprinzând numerele de telefon, cărţile de vizită şi datele principalilor şefi ai poliţiei, nu numai din Dallas, dar şi din Austin, El Paso etc. Procurorul adjunct Alexander (care mai târziu a pledat împotriva lui Ruby, alături de Wade), mai mulţi şerifi adjuncţi, colaboratorii direcţi ai principalilor reprezentanţi ai legii din Dallas aveau carte de membru la *Carousel*, fără să mai vorbim de toţi cei care aveau acces aici fără permis şi fără să deschidă punga.

3. Cum a putut Ruby să cunoască schimbarea de orar pentru transferul lui Oswald? Trebuie că a aflat-o dimineaţa, în timpul primei vizite la secţie. Dar cine i-a comunicat informaţia? Conform afirmaţiilor poliţiei din Dallas, trei agenţi, în afară de Curry, Fritz şi câţiva colaboratori apropiaţi, erau la curent cu această modificare: Harrisson (pe care îl zărim alături de Ruby la începutul filmului cu execuţia lui Oswald), Butler şi Dean. Toţi trei îl cunoşteau pe Ruby de ani de zile. Primul, interogat de colegii săi, nu a dat amănunte satisfăcătoare despre programul dimineţii de 24, conform spuselor acestora. Al doilea nu era la postul lui în momentul asasinării lui Oswald. El a explicat că se îndepărtase şi li se păruse foarte nervos jurnaliştilor prezenţi, întrucât „era conştient că securitatea nu fusese bine asigurată". Cât despre Dean, dosarul său nu arăta nimic hotărâtor pentru dimineaţa de 24 noiembrie, chiar dacă era considerat un apropiat al mafiei.

IV. A spus Ruby tot ce ştia?

Răspunsul la această întrebare este evident negativ. Cine ar putea să se mulţumească, într-adevăr, cu nişte mobiluri aproape puerile ale patriotului justiţiar, dacă

faptele nu ar fi atât de serioase? Jack Ruby l-a ucis pe Lee Harvey Oswald probabil pentru a-l împiedica să vorbească. Şi, din acest punct de vedere, întrebările sunt foarte numeroase.

1. Se cunoşteau Jack Ruby şi Lee Oswald? Versiunea oficială neagă faptul că Oswald şi Ruby s-ar fi întâlnit vreodată înainte de 24 noiembrie 1963. HSCA şi anchetatorii independenţi nu sunt la fel de siguri de acest lucru, pe cât sunt comisia Warren şi poliţia din Dallas. Dacă nici o probă formală nu există, mai mulţi martori au afirmat, inclusiv când comisia Warren lucra, că i-au văzut împreună pe Oswald şi pe asasinul său. Lucru posibil, din moment ce aceştia nu locuiau departe unul de celălalt şi aveau „prieteni" sau cunoştinţe comune, cum ar fi David Ferrie.

2. A vrut, într-adevăr, comisia Warren să ştie adevărul despre mobilurile lui Jack Ruby? Răspunsul este nuanţat. Ruby a fost interogat la Dallas de către Earl Warren, Gerald Ford şi câţiva consilieri, dintre care nici unul nu studiase cazul patronului *Carousel*-ului. În mai multe rânduri, acesta a făcut afirmaţii clare pentru a fi auzit în altă parte decât în Texas. La Washington, spunea el, va limpezi lucrurile. Aceste cereri apar foarte limpede în raportul Warren, în interogatoriul din 7 iunie 1964: „Cer să merg la Washington (...). Vreau să spun adevărul şi aici nu pot". Când Gerald Ford îi cerea să spună dacă era gata „să spună mai mult", Ruby răspundea: „Da". Mai târziu, simţind că nu va fi dus la Washington, Ruby a mărturisit: „Există o anume organizaţie aici (...). Există o anume *John Birch Society,* tot în activitate, cu Edwin Walker în fruntea sa (...). Din nefericire pentru mine, dându-le acestor oameni ocazia să ia puterea prin actul pe care l-am comis, am pus lumea în pericol". Comisia Warren nu a

mers mai departe. Dimpotrivă, preşedintele ei nu a încetat să-i spună lui Ruby că putea refuza să depună mărturie. Astfel, preşedintele Curţii Supreme a refuzat să continue interogatoriul acestui om care îi propunea să coopereze mai bine şi să-i dezvăluie „adevărul" asupra morţii lui Lee Oswald şi, mai ales, a preşedintelui.

În faţa presei, Ruby a mai declarat: „Nu se va şti niciodată adevărul, nici pentru ce am acţionat. Cei care au mult de câştigat şi au şi un motiv puternic să mă aşeze unde sunt nu vor lăsa niciodată adevărul să iasă la lumină". În timpul audierilor la recursul făcut condamnării sale la moarte, Ruby a acceptat să răspundă la câteva întrebări ale unui jurnalist, pe culoarul unui tribunal. În scurtul lor dialog, Ruby l-a pus în discuţie pe „omul care este la comandă astăzi", adică Johnson. Procedând astfel, el acredita teoria unui complot chiar în sânul statului, idee care, la câteva luni după moartea sa, avea să găsească o tribună răsunătoare la New Orleans.

Cu studiul personajului Ruby, al actelor lui, al procesului şi al zonelor de umbră care înconjoară aceste evenimente se încheie prezentarea a ceea ce am putea numi „evidenţele" cazului Kennedy. Într-adevăr, astăzi este greu să contestăm teza unui al doilea trăgător, sau că vinovăţia lui Oswald trebuie încă dezbătută, ori că asasinarea fostului soldat din marină de către Ruby ne face imediat să ne gândim la eliminarea unei persoane jenante etc. În vreme ce începem să găsim răspunsul la întrebarea *cum?*, rămân întrebările esenţiale: *cine a ordonat crima? de ce?*

Capitolul VII

CRIMĂ MAFIOTĂ SAU „LOVITURĂ DE STAT"?

Dacă admitem că exista mai mult decât un trăgător în Dealey Plaza, pe 22 noiembrie 1963, admitem că a fost complot. *House Select Committee on Assassinations* şi-a încheiat lucrările desprinzând aceeaşi concluzie: „Comisia de anchetă consideră, luând în calcul probele de care dispune, că asasinarea preşedintelui Kennedy este rezultatul unui complot". Cine se ascunde în spatele unui astfel de complot şi care sunt mobilurile lui? Există mai multe teorii, reducându-se la doi mari vinovaţi posibili: mafia sau/şi CIA. Înainte de a le aborda, să amintim câteva date ale unor fapte privind neglijenţa sistemului poliţienesc şi judiciar american în această afacere.

I. Apariţia tezei complotului

Timp de ani de zile, aşteptând concluziile HSCA, teza complotului, deşi foarte fundamentată, nu a fost „oficială". Dar ea nu era mai puţin evidentă. A apărut încă din primele ore de după asasinarea lui Kennedy. Într-un fel, însuşi Earl Warren i-a lansat pe anchetatorii independenţi pe pista complotului. Când şi-a prezentat raportul său, el a informat presa şi opinia publică despre faptul că numeroase documente ale anchetei nu vor putea fi date publicităţii multă vreme de atunci încolo, din motive de „siguranţă naţională". Imediat s-a pus întrebarea despre cum puteau interesa securitatea Statelor Unite acţiunile

unui singuratic ca Oswald şi ale unui patriot dezechilibrat ca Ruby.

Au fost puşi în cauză, încă din lunile de după publicarea raportului Warren, mafia, magnaţii petrolului şi FBI, FBI şi „guvernanţii de la Dallas", „complotul mondial comunist", „rasiştii" opuşi politicii fraţilor Kennedy în favoarea drepturilor civice etc. Argumentele care provocau îndoieli în legătură cu ancheta oficială nu lipseau, după cum bine ştim. Mai putem adăuga aici şi alte elemente.

1. Neglijenţa sistemului poliţienesc şi judiciar, prima sursă a zvonurilor despre complot. Această carte scoate la iveală deja un mare număr de greşeli şi de minciuni ale poliţiei din Dallas, ale serviciilor secrete, ale FBI, ale *district attorney* Wade şi ale comisiei Warren. Prima întrebare pe care şi-au pus-o anchetatorii independenţi a fost să ştie dacă o astfel de neglijenţă, care a lovit subit toate palierele sistemului poliţienesc şi judiciar al Statelor Unite, era o întâmplare sau rodul unui acord între diferitele servicii. De-a lungul anilor, numeroase elemente noi au fost făcute publice. Ne putem întreba dacă drama de la Dallas ar fi putut fi evitată, în cazul în care fiecare responsabil cu securitatea preşedintelui şi-ar fi făcut treaba.

În aceste condiţii, zvonurile despre un complot s-au instalat foarte repede în mediul anchetei. Ele nu au încetat să se amplifice, devenind plauzibile prin dispariţia a numeroşi martori şi actori ai afacerii Kennedy.

A) *Avertismentele*. Mai multe fapte importante, în legătură cu riscul unui atentat înainte de 22 noiembrie 1963, ar fi trebuit să-i alerteze pe oamenii însărcinaţi cu securitatea preşedintelui. Am vorbit mai înainte despre zvonurile şi tentativele dejucate în timpul lunii care a precedat

vizita prezidenţială la Dallas. Nici o măsură de securitate specială nu a fost luată la Dallas. Mai mult, o unitate specială a armatei, însărcinată cu protecţia lui Kennedy, nu era la faţa locului. Poliţia din Dallas şi *Secret Service* nu au vizitat imobilele de pe traseu, nu şi-au plasat oamenii pe acoperişuri şi în spatele gardurilor care ar fi putut constitui amplasamente potrivite pentru un trăgător. Faptul că preşedintele s-a deplasat într-o maşină deschisă şi de putere mică arată foarte bine că zvonurile despre atentat nu au fost luate în serios. Desigur, Kennedy era în turneu preelectoral. Acest gen de exerciţiu se potriveşte greu cu o securitate maximă. Cu toate acestea, avem impresia că serviciile specializate nu au asigurat nici măcar un minimum.

Totuşi, alerta ar fi trebuit dată în urma unui telex al FBI trimis către agenţii săi, pe 17 noiembrie 1963: „Ameninţare asasinat preşedintele Kennedy la Dallas pe 23 noiembrie 1963. Diverse informaţii privind ameninţarea au fost primite de birou. Biroul a identificat grup revoluţionar militant care ar putea încerca să asasineze preşedinte Kennedy în timpul călătoriei sale (...)". La sfârşitul acestui text, făcut public în 1976, FBI le cerea reprezentanţilor săi de pe tot teritoriul să culeagă informaţii despre un asemenea complot. După atentat, textul în cauză, care îi lăsa totuşi FBI-ului cinci zile pentru a organiza protecţia preşedintelui, a fost retras din dosarele birourilor care l-au primit. Astăzi se cunoaşte că FBI nu a avertizat pe nimeni despre posibilitatea unui atentat: nici poliţia din Dallas, nici *Secret Service*.

Un altfel de avertisment: pe 20 noiembrie 1963, o prostituată pe nume Rose Cheramie a fost găsită bătută foarte rău pe o şosea din Louisiana. Dusă la spital, ea le-a spus medicilor că se pregătea un atentat al „borfaşilor" împotriva lui Kennedy. Nu s-a

făcut nimic pentru a se lua în considerare mărturia ei. Pe 4 septembrie 1965, Rose Cheramie a fost ucisă în Texas de un automobilist care nu i-a putut evita corpul inert aflat pe şosea.

B) *Bâlbâielile Serviciului Secret*. La Dallas, Serviciul Secret nu a reacţionat aşa cum te-ai fi putut aştepta. În momentul tirului, s-a subliniat deja timpul de reacţie mult prea lung al şoferului maşinii prezidenţiale, care a aşteptat mai bine de cinci secunde înainte de a accelera. Pe fotografiile făcute în acel moment, se constată că, în afară de agentul Hill, ceilalţi membri ai *Secret Service* lasă impresia că nu-şi dau seama de nimic şi continuă să scruteze mulţimea. Kellerman, şeful securităţii de la Casa Albă, a fost cel care a susţinut, cu toată autoritatea sa, iniţiativa de a duce cu forţa la Washington corpul preşedintelui Kennedy. În timpul anchetei, specialiştii de la *Secret Service* au participat la interogatoriile lui Oswald cu „succesul" şi seriozitatea pe care le-am văzut.

C) Arestările. Imediat după atentat, au fost arestate vreo douăzeci de persoane în jurul Dealey Plaza: în depozitul de cărţi, în imobilul Dal-Tex, în spatele barierei, de unde numeroşi martori au afirmat că au văzut pornind împuşcături, lângă şinele de cale ferată situate în spatele colinei cu gazon. S-a spus că, printre aceste persoane, cel puţin una, anume Braden, prietenul lui Ruby şi apropiat al mafiei, ar fi trebuit să facă obiectul unor investigaţii mai aprofundate. Nu s-a întâmplat nimic din toate acestea. De asemenea, nu s-a încercat să se afle de ce „vagabonzii" arestaţi (şi fotografiaţi de presă) purtau haine curate şi aveau încălţăminte nouă. Nimeni nu a fost interogat, Braden nu mai mult decât alţii. În 1992, sub presiunea opiniei publice de după lansarea filmului *JFK*, unele dintre aceste persoane au fost din nou audiate, fără rezultate concrete în momentul când am scris aceste rânduri.

2. Primul complot: complotul comunist. Ţinând cont de personalitatea şi de declaraţiile presupusului asasin, prima idee reţinută de opinia publică a fost aceea a unui complot comunist pentru a destabiliza Statele Unite. Această ipoteză este dezminţită de anchetele efectuate şi de analizarea politicii lui Kennedy. Preşedintele era în plin efort de transformare a politicii externe a ţării sale. După ce a trecut de puţin pe lângă războiul nuclear, în timpul crizei rachetelor sovietice din Cuba, lucrurile se îndreptau spre o apropiere de ţările comuniste şi spre încercarea de a pune capăt războiului rece. Sovieticii nu aveau nici un interes ca preşedintele american să dispară. De altfel, ei nu au încercat să profite de asasinarea acestuia, însăşi administraţia americană a întrerupt ameliorarea raporturilor între ţările din Est şi Statele Unite.

Cu toate acestea, îndată după asasinat, unii martori afirmă că preşedintele Johnson a folosit în mai multe rânduri argumentul unui complot comunist: cazul putea să se transforme într-un război mondial, făcând milioane de morţi. S-a spus că tocmai utilizând această demonstraţie, Johnson l-a convins pe Earl Warren să conducă acea comisie de anchetă prezidenţială şi să-i orienteze concluziile, excluzând ideea unui complot pentru a salva pacea.

Fidel Castro a fost şi el bănuit. Aflând că CIA complota să-l elimine, el ar fi decis să tragă primul, omorându-l pe Kennedy. În 1963, după cum vom vedea, Castro şi emisarii preşedintelui negociau o apropiere. Liderul cubanez nu avea nici un interes să vadă dispărând un responsabil american atât de favorabil unei politici care implica în special menţinerea regimului castrist. FBI s-a lansat pe pista cubaneză în 1967, în plină afacere Garrison. Nu a obţinut nici un rezultat. În 1977, Castro a acceptat să-i primească pe trimişii HSCA. În 1979, în raportul său, Camera Reprezentanţilor a scos Cuba în afara cauzei.

3. Dispariţia a numeroşi martori. John Kennedy a fost asasinat acum treizeci de ani. Înţelegem cu uşurinţă că numeroşi martori şi personaje importante ale afacerii au decedat de atunci. Totuşi, este uimitoare succesiunea de decese premature, pentru a nu spune suspecte, evidenţiată fie în anii care au urmat acelor evenimente, fie în momentele cele mai fierbinţi ale anchetelor ulterioare. Vreo treizeci de persoane (în fruntea cărora trebuie aşezat Lee Oswald), în raport direct sau indirect cu asasinarea lui Kennedy, şi-au găsit moartea în mod nefiresc. Pentru a le reaminti, citãm pe: jurnaliştii Dorothy Kilgallen (sinucidere), Jim Koethe (asasinat), Bill Hunter (omorât accidental de un glonţ într-o secţie de poliţie), amicul lui Ruby, Henry Killam (asasinat), martorii Nancy Mooney (sinucidere într-o secţie de poliţie), David Ferrie („moarte naturală"), Guy Banister („criză cardiacă"), de Mohrenschildt (sinucidere), şeriful adjunct din Dallas, Craig (sinucidere) etc.

II. Mafia şi asasinarea lui John Kennedy

Aşa după cum s-a spus, crima organizată a fost bănuită de unii autori, încă din lunile care au urmat asasinării preşedintelui. Dar, mai ales acţiunile principalului consilier al HSCA, Robert Blakey, au făcut foarte populară teza vinovăţiei mafiei. Această teză a fost dezvoltată apoi de alţi scriitori.Vom nota că Blakey reţine teza HSCA asupra trăgătorilor: numai Oswald a nimerit ţinta, trăgătorul din faţă ratând-o. Recent, Samuel şi Chuck Giancana, nepotul şi fratele fostului cap al lumii interlope din Chicago, au publicat o carte de amintiri, în care ei admit implicarea mafiei (şi a rudei lor) în afacerea Kennedy.

1. Mobilurile. Avea oare mafia interesul să-l vadă dispărând pe John Kennedy, şi era acest interes destul de

puternic pentru a justifica o asemenea crimă, cu riscurile represaliilor pe care le presupunea?

Susţinătorii tezei vinovăţiei mafiei amintesc drept mobil promisiunile nerespectate ale lui Joe Kennedy, lupta lui Robert Kennedy împotriva crimei organizate şi politica lui John Kennedy privind Cuba.

A) *Promisiunile nerespectate ale lui Joe Kennedy*. Unii autori susţin teza cel puţin bizară a promisiunilor făcute mafiei de tatăl preşedintelui: ajutaţi-mă ca fiul meu să fie ales şi veţi avea mari avantaje. Conform acestei teorii, mafioţii s-au gândit că, în schimbul unui sprijin financiar substanţial în campania lui John Kennedy, vor avea „un om la Casa Albă", titlul lucrării familiei Giancana. Cu siguranţă, în tinereţea lui, Joe Kennedy a avut contacte cu lumea interlopă şi nu este exclus ca aceste contacte să se fi menţinut până într-atât încât mafia să finanţeze activităţile politice ale lui John. Se spune că scrutinul din mai multe state a fost trucat în favoarea lui Kennedy, în timpul alegerilor prezidenţiale din 1960, Nixon având de gând chiar să depună plângere în acest sens. Dar numai mobilul promisiunilor nerespectate nu poate fi de-ajuns.

Este sigur faptul că, în prima parte a madatului său, preşedintele nu a fost prea ponderat în câteva dintre relaţiile sale puţin lăudabile. Prin Frank Sinatra, el întâlnise numeroase persoane având legături cu mafia. Astfel, el a avut o legătură de doi ani cu Judith Campbell. J. Edgar Hoover (care ştia multe despre Kennedy, pe care îl detesta) l-a informat într-o zi că tânăra era, în acelaşi timp, şi amanta lui Sam Giancana; ea a fost îndepărtată, dar ne putem întreba ce informaţii a reuşit tânăra să afle în timpul serilor petrecute cu preşedintele. Altă legătură: cea a lui Kennedy cu Marilyn Monroe, şi ea apropiată de

lumea interlopă. Se spune chiar că Kennedy l-a întâlnit de mai multe ori pe Sam Giancana, la începutul madatului său, pentru a discuta despre Cuba.

B) *Anchetele lui Robert Kennedy*. Chiar dacă Joe Kennedy nu promisese nimic, atitudinea administraţiei fiilor lui în legătură cu lumea interlopă este suficientă pentru a fi stârnit ura gangsterilor din ţară. Mult înainte de a ajunge la putere, cei doi fraţi apăreau ca nişte adversari ai crimei organizate, participând la comisiile de anchetă, în special asupra activităţilor sindicatului camionagiilor al lui Jimmy Hoffa. O dată ce John a ajuns la Casa Albă şi Robert la ministerul de Justiţie, activitatea împotriva crimei organizate nu a făcut decât să crească. În 1963, efectivele lansate pe urmele acesteia crescuseră de patru ori, la fel ca şi numărul de procese intentate. În octombrie, Robert Kennedy a fost autorizat de fratele său să ceară Congresului mai multe credite pentru lupta împotriva mafiei.

C) *Politica Statelor Unite privind Cuba*. Înaintea sosirii lui Castro la putere, sub dictatura lui Battista, mafia deţinea controlul asupra imperiului jocurilor de la Havana. Ea îşi exploata în linişte deplină cazinourile, cluburile cu circuit închis, barurile care îi aduceau milioane de dolari. Santos Trafficante era cel care controla această activitate lucrativă. La începutul revoluţiei castriste, mafia încercase să se apropie de adversarii lui Battista, pentru a-şi apăra viitorul. Ea vărsase chiar sume importante de bani către cele două facţiuni, pentru a fi sigură că joacă în poziţie câştigătoare. Odată ajuns la putere, Castro a naţionalizat cazinourile şi a pus mâna pe bunurile mafiei. Trafficante a fost arestat şi închis.

Ca şi pentru toţi cei care doreau căderea lui Castro, eşecul operaţiunii din Golful Porcilor a fost o catastrofă pentru mafia. Ea sperase să-şi poată relua poziţia în fostul său imperiu şi susţinuse proiectele CIA. Nu numai că se vedea zdruncinată, dar mai era şi atacată în Statele Unite de anchetele lui Robert Kennedy.

Furia lumii interlope faţă de fraţii Kennedy este un fapt incontestabil, care a fost relevat, chiar la vremea atentatului, datorită ascultării telefoanelor de către FBI. În acea epocă, nu de puţine ori se auzeau la telefon „naşii" Statelor Unite promiţându-i preşedintelui infernul.

Conform susţinătorilor tezei execuţiei lui Kennedy doar de către mafia, şeful mafiot din Louisiana, Carlos Marcello, ar fi luat iniţiativa atentatului. În 1962 şi în 1963, după ce a făcut obiectul unei umilitoare expulzări din teritoriu, el a fost urmărit pentru fraudă fiscală. Marcello a fost ajutat de Santos Trafficante, John Roselli, Jimmy Hoffa şi Sam Giancana, şeful Chicago-ului. Numeroase mărturii, strânse în special de HSCA, lăsau loc bănuielii că fiecare dintre aceşti profesionişti ai crimei a proferat, măcar o dată, ameninţări la adresa preşedintelui. Unii dintre ei îl cunoşteau pe Jack Ruby. Acesta din urmă trimisese arme către Cuba în timpul revoluţiei. David Ferrie efectuase şi el câteva livrări, pe calea aerului. Unchiul lui Oswald avea legături cu Carlos Marcello.

În 1967, la FBI au sosit mai multe mărturii, punând în discuţie implicarea mafiei în asasinarea preşedintelui. Hoover a cerut că investigaţiile să nu fie continuate. Pentru memorie, să semnalăm că Hoffa, Giancana, Roselli şi-au sfârşit zilele asasinaţi.

2. Limitele teoriei vinovăţiei singure a mafiei. Teza vinovăţiei singure a mafiei, avansată de Blakey, este seducătoare la început. Mafia are un mobil, mijloace şi oameni pentru a ucide. În lucrarea lor, membrii familiei

Giancana pretind că fratele, respectiv, unchiul a pus la punct aspectele practice ale capcanei de la Dallas. Totuşi, ei afirmă că Sam Giancana acţiona în cadrul unei mişcări mai vaste, reunindu-i pe şefii lumii interlope şi anumite elemente ale CIA.

Teza vinovăţiei singure a mafiei se loveşte de câteva remarce de bun simţ. Cu siguranţă, ea a putut să organizeze o capcană, să-l ucidă pe preşedinte, să facă din Oswald un ţap ispăşitor şi să-l asasineze la momentul oportun. Dar nu vedem cum ar fi putut această organizaţie criminală să rămână la adăpost de orice anchetă oficială asupra asasinatului. Comisia Warren nu ar fi acţionat aşa cum a făcut-o, dacă nu ar fi avut vreun secret de apărat, dar ne imaginăm cu greu această reuniune de înalţi responsabili americani încercând să acopere o crimă a mafiei. De asemenea, dacă crima organizată este vinovatul, nu-i vedem pe membrii FBI şi CIA să nu încerce să se apere atunci când au fost atât de violent acuzaţi că s-au amestecat în complot, în momentul când l-au desemnat pe vinovat. Cu greu ni-i închipuim pe medicii din Dallas schimbându-şi primele constatări, pe cei din Washington ratând autopsia, pe *district attorney* Wade minţind public, iar FBI expediind ancheta comandată de Warren, totul pentru a acoperi o crimă a mafiei.

Aceasta este, în orice caz, poziţia majorităţii susţinătorilor tezei complotului, care cred că, dacă mafia a fost complice, a avut o companie pe măsură: serviciile secrete americane (sau o parte a lor) şi-au dat concursul la eliminarea preşedintelui.

III. Serviciile secrete şi asasinatul

A fost pus în discuţie rolul serviciilor secrete americane în afacerea Kennedy. Trebuie mai întâi să constatăm că *Secret Service*, FBI, CIA şi serviciile secrete ale marinei nu i-au ajutat întotdeauna pe anchetatori. Acestea păstrează încă secrete numeroase dosare asupra asasinatului, şi, în ciuda tentativelor actuale, ar trebui să le păstreze pe majoritatea în seifuri, până în 2039. În anii '70, datorită legii libertăţii de informare şi a manierei de lucru a serviciilor secrete americane în general, numeroase documente au fost făcute publice. Chiar dacă nu aruncă o lumină spectaculoasă asupra misterului Kennedy, ele demonstrează că lumea informaţiilor a făcut manevre timp de mai bine de un deceniu pentru a masca adevărul în legătură cu ce se ştia despre Lee Oswald, despre Jack Ruby, despre maşinaţiile mafiei, despre zvonurile foarte serioase de complot şi, ceea ce înţelegem, fără însă a ierta, despre neglijenţa acestor servicii în momentul faptelor.

Bănuiala de complicitate a serviciilor secrete în afacerea Kennedy, bănuială apărută încă din 1963 şi întărită de ancheta lui Garrison, nu a făcut decât să se consolideze, începând de atunci. Astăzi nu mai există nici un investigator independent care să nu pună în cauză nu atât instituţiile, cât unele ramificaţii sau oficii devenite incontrolabile, în asasinarea celui de al treizeci şi cincilea preşedinte al Statelor Unite.

1. Afacerea Clay Shaw. La 1 martie 1967, procurorul din New Orleans, Jim Garrison, a emis mandat de arestare pentru Clay Shaw, directorul de la *Centro Mondiale Commerciale,* personaj recunoscut şi respectat

în lumea afacerilor din New Orleans. El îl acuza că a participat, drept agent CIA, la complotul care a dus la asasinarea lui Kennedy. Ştirea a avut efectul unei bombe, în Louisiana şi în lumea întreagă. Bănuielile lui Garrison se sprijineau pe o anchetă care dura de mai multe luni şi care, credea el, i-a permis să demaşte reţeaua care pusese la cale „lovitura de stat de la 22 noiembrie 1963".

După opinia lui Garrison, Shaw nu era altul decât conducătorul acţiunilor unui mic grup anticastrist animat de Guy Banister şi David Ferrie, scop în care utiliza pseudonimul de „Clay Bertrand". Această oficină, instalată la New Orleans, îl primise pe fostul soldat din marină Oswald. Numele de „Clay Bertrand" fusese citat cel puţin de două ori în legătură cu presupusul asasin al lui Kennedy. Cu câteva luni înainte de omor, la intervenţia lui Bertrand, un avocat pe nume Andrews reuşise să-l salveze de puşcărie, în urma eşecurilor din timpul unei distribuiri de fluturaşi procastrişti (având adresa oficinei anticastriste). Pe 23 noiembrie 1963, Andrews, contactat de Bertrand, îşi propusese serviciile pentru a-l apăra pe Oswald. Se ştie că avocaţii au fost respinşi de poliţia din Dallas.

Datorită dezvăluirilor lui Ferrie şi a mai multor mărturii (dintre care unele aveau să cadă ulterior), Garrison a ajuns până la Clay Shaw care, odată arestat, a admis în faţa unui ofiţer de poliţie că utiliza uneori pseudonimul de „Bertrand". Pe de altă parte, în agenda lui a fost găsit numărul unei cutii poştale utilizate de Oswald. În sfârşit, un martor vedetă, Russo, a afirmat că a participat la o serată, în cursul căreia Ferrie, Shaw şi Oswald au proferat ameninţări la adresa lui Kennedy.

Garrison a obţinut de la instanţele judiciare competente autorizaţia de a-şi continua ancheta, în vreme ce presa naţională l-a atacat, acuzându-l că urmăreşte mai ales

publicitatea personală. Pentru că postul de televiziune NBC a încercat să-l „cumpere" pe Russo, Garrison a cerut inculparea celebrului reporter Walter Sheridan pentru tentativă de corupere a martorului. Tribunalul i-a refuzat această posibilitate, dar procurorul (*district attorney*) a obţinut o jumătate de oră de drept la replică la NBC. A fost un şoc. Pentru prima dată, America auzea, la o oră de mare audienţă şi cu o demonstraţie bine fondată, o altă versiune decât aceea a raportului Warren.

Garrison a propus FBI-ului să preia conducerea anchetei. Hoover a refuzat. Nici un ajutor nu a fost acordat echipei de la New Orleans. Din 1963, poziţia lui Hoover nu se schimbase: publicul trebuia să se mulţumească cu vinovăţia lui Oswald. S-a făcut totul pentru a-l descuraja pe Garrison: intimidare, infiltrarea echipei sale, furtul de documente. La procesul lui Clay Shaw, Dulles şi Helms, doi directori ai CIA, au refuzat să vină pentru a depune mărturie. Pe 1 martie 1969, Shaw a fost achitat. Juriul a decis că Garrison nu dovedise că acesta era Clay Bertrand, sau că el lucra pentru CIA, ori că-l cunoştea pe Oswald. În schimb, nimic din judecarea procesului nu permitea să se spună că susţinerea complotului de CIA a fost considerată o idee ciudată. Totuşi, presa internaţională a tras tocmai această concluzie. Pentru că a vrut să meargă prea repede, fără să înainteze pe un teren solid, Jim Garrison a pierdut. Viitorul, după cum am spus-o, i-a dat dreptate în două puncte: Shaw lucrase pentru CIA, în special în Italia, şi Oswald îl cunoştea. Garrison a deschis astfel o breşă însemnată.

2. Servicii secrete foarte prezente în dosar. Începând din 1969, desigur, numeroase dezvăluiri au urmat tentativei lui Garrison. Ele nu au făcut decât obiectul unor

dezminţiri, oarecum dispreţuitoare, din partea oficialilor. Totuşi, puţini pot contesta faptul că rolul serviciilor secrete înainte, ca şi după afacerea Kennedy este un mare mister.

A) *Lee Harvey Oswald şi serviciile secrete.* Lee Oswald a avut contacte cu serviciile secrete americane, chiar dacă acestea se încăpăţânează să le nege. Mama tânărului a declarat-o, chiar de la arestarea fiului ei. Pe 23 noiembrie 1963, FBI a interceptat o conversaţie telefonică a doamnei Paine cu un interlocutor necunoscut, în care gazda Marinei îşi exprima convingerea că Oswald este un agent al serviciilor secrete.

Îndată după arestarea lui Oswald, un jurnalist l-a întrebat pe Curry, şeful poliţiei din Dallas, dacă FBI avea cunoştinţă despre prezenţa acuzatului în oraş. Curry i-a răspuns, spontan, că FBI îl contactase recent pe Oswald. A doua zi, el a dat o dezminţire la primele sale declaraţii. În realitate, Oswald a avut contacte cu agentul FBI din Dallas, Hosty. Nu se ştie în ce scop. Hosty a recunoscut că a distrus, la ordin, o notă pe care i-a transmis-o Oswald înainte de asasinat.

CIA a admis că deţine un dosar despre Oswald, deschis în 1960, atunci când fostul soldat din marină se găsea la Moscova. Acest dosar cuprinde mai bine de 2.000 de documente dintre care unele sunt, după cum afirma chiar CIA, anterioare acelei epoci. Punerea la dispoziţia investigatorilor a acestui dosar ar fi de un mare interes, pentru a se cunoaşte rolul exact al lui Oswald în spionajul american, la sfârşitul anilor '50. În altă ordine de idei, vor lipsi pentru totdeauna dosarele serviciilor secrete ale armatei, care au fost distruse „din rutină". Conform unor declaraţii date în faţa HSCA, pseudonimul lui Oswald în aceste dosare era „Hidell", nume pe care l-a utilizat pentru a-şi comanda o puşcă.

Admis în baza de la Atsugi, autorizat apoi să meargă în URSS, întâmpinat fără probleme la întoarcerea sa în ţară, Lee Oswald nu a avut cariera „normală" a unui militant marxist în America acelei epoci. A fost oare antrenat de CIA? Unii aşa cred. I s-ar fi înlesnit, se pare, învăţarea limbii ruse într-un centru de formare al Agenţiei. Şeful poliţiei din Dallas a declarat că i se părea că arestatul avea experienţă în tehnicile interogatoriului.

În 1978, în faţa HSCA, un fost angajat al CIA a declarat că Oswald fusese recrutat de Agenţie în timpul sejurului său în URSS. CIA a dezminţit, fără să accepte, totuşi, să dea publicităţii dosarul său asupra presupusului asasin al preşedintelui. În zilele care au urmat celei de 22 noiembrie, Agenţia a adresat un memorandum către anchetatori, în care mărturisea că Lee Oswald „prezentase un interes" pentru ea. S-a putut stabili că Oswald a avut contacte cu un anume „Bishop", agent al CIA. Agenţia a refuzat mereu, chiar şi în anii ulteriori, să spună cine din serviciile sale purta acest nume.

B) *Jack Ruby şi CIA*. Am vorbit deja despre legăturile dintre Ruby şi mafia. Ele pot fi considerate, dacă putem spune aşa, „activitatea sa principală". Totuşi, trebuie semnalat faptul că patronul de la *Carousel* a avut raporturi şi cu CIA. În amestecătura de indivizi ocazionată de activităţile anticastriste, Ruby a fost folosit pentru traficul de arme în beneficiul lui Trafficante. De altfel, asasinul lui Oswald a fost un informator al FBI-ului în 1959.

C) *Echipa Banister-Ferrie*. Cu sau fără Shaw, echipa Banister-Ferrie a putut să joace propriul rol în complotul împotriva lui Kennedy. Arestat de procurorul Garrison, în zilele care au urmat asasinatului şi scos basma curată de FBI câteva zile mai târziu, David Ferrie nu a explicat

niciodată într-un mod satisfacător programul său orar în intervalul 22–23 noiembrie 1963. El afirmă că, în după-amiaza de 22, s-ar fi dus la Houston cu nişte prieteni, la o partidă de patinaj. Nimeni nu-şi aminteşte să-l fi văzut la patinoar. Unii afirmă că Ferrie a fost unul dintre trăgătorii din Dealey Plaza: nimic nu ne îndreptăţeşte să susţinem acest lucru. Se spune, mai ales, că el i-a dus departe de Dallas pe adevăraţii asasini ai lui Kennedy, trecând prin Houston. Ferrie n-a spus niciodată adevărul despre activităţile sale din timpul tragicului sfârşit de săptămână. Există o mare probabilitate ca el să fi făcut parte din complot.

Legături ale celor doi bărbaţi din New Orleans cu serviciile secrete americane au existat. Ferrie a pilotat aparate pentru a le livra arme opozanţilor cubanezi sau pentru a conduce operaţiuni secrete de bombardament. Activităţile sale de instructor în taberele de antrenament anticastriste nu sunt un fapt întâmplător. Cât despre Banister, el a fost oficial „senior officer" al FBI-ului şi, cu certitudine, agent al serviciilor secrete ale marinei, înainte de a se instala ca detectiv particular la New Orleans. Acolo, el a condus un centru de rezistenţă anticastristă, cu binecuvântarea (şi ajutorul) CIA şi a foştilor săi colegi de la FBI.

D) CIA la Dallas, pe 22 noiembrie 1963. În afara circulaţiei neobişnuite de legitimaţii ale „serviciilor secrete" în spatele barierei situate pe colina cu gazon, a fost semnalată prezenţa la Dallas, pe 22 noiembrie 1963, a anumitor elemente „dure" ale CIA, dar, trebuie să precizăm, fără probe incontestabile. Astfel, s-a spus că Jean Souêtre (alias Roux), fost agent al OAS recrutat de CIA şi participant la unele afaceri delicate, era în Texas, în ziua când Kennedy a fost asasinat. La fel, Howard Hunt, specialist în

pregătirea unor lovituri în America Centrală, liderul operaţiunilor care vizau asasinarea lui Castro, agent cu un rang deloc neglijabil în CIA şi viitor spărgător în afacerea Watergate, nu a putut niciodată să convingă că el nu era la Dallas în ziua aceea. În legătură cu acest subiect, a pierdut un proces împotriva lui Mark Lane. Fostul avocat al lui Oswald este convins că Hunt se află în centrul conspiraţiei care l-a ucis pe Kennedy. El a dezvăluit, între altele, existenţa unei note secrete a CIA care spunea, în esenţă: „Trebuie să ne pregătim să explicăm într-o zi prezenţa lui Howard Hunt la Dallas, pe 22 noiembrie 1963".

3. Avea CIA mijloacele să-l ucidă pe Kennedy? În anii '50 şi '60, CIA era un stat în stat. Ea dispunea de un buget important, de un personal numeros şi de cale cvasiliberă în activităţile sale. Creată în 1947, avea la început, drept misiune exclusivă, căutarea informaţiilor susceptibile de a ajuta la apărarea Statelor Unite. Timp de aproape un sfert de secol, s-a putut bucura de o libertate totală de manevră, în absenţa procedurilor de control al Congresului. Astfel, CIA a iniţiat acţiuni clandestine în scopul de a influenţa viaţa politică din numeroase ţări, neezitând niciodată în faţa mijloacelor folosite, aşa cum o arată anchetele oficiale efectuate în anii '70: trucarea scrutinului din Italia, întoarcerea Şahului Iranului în ţara sa, lovitura de stat din Guatemala, lupte contrainsurecţionale în Filipine, invazie şi operaţiuni speciale în Cuba, program de eliminare a opozanţilor în Vietnam etc. A fost pus la punct un program numit „Executive Action": el nu avea alt obiectiv decât eliminarea liderilor şi a oamenilor politici străini care ar fi putut deranja politica Statelor Unite. Programul a fost pus în aplicare în Africa, în Asia de

Sud-Est şi, fără succes de data asta, împotriva lui Fidel Castro. Sub Eisenhower, Agenţia a fost extrem de liberă în mişcările sale, secretarul de stat John Foster Dulles lăsându-i cale liberă directorului CIA, însuşi fratele său, Allen Dulles. Ea a devenit atunci, în unele privinţe, ceea ce senatorul Church, raportor al anchetelor din anii '70, a numit „un elefant solitar". Agenţia a încălcat propria sa cartă, intervenind pe teritoriul Statelor Unite, întocmind dosare pentru zeci de mii de persoane, supraveghind, făcând manevre. Sub Kennedy, a susţinut o intensă activitate în statele din Sud, alături de exilaţii cubanezi.

Pe 3 octombrie 1963, Arthur Krock scria în *New York Times*, în legătură cu eforturile fraţilor Kennedy de a controla activităţile CIA în direcţia Cubei: „În două rânduri, CIA a refuzat să se supună instrucţiunilor Casei Albe. Agenţia le dezaproba. Importanţa crescândă a CIA este comparată cu o tumoare malignă, împotriva căreia înalţii funcţionari şi chiar Casa Albă nu pot face mare lucru. Dacă vreodată Statele Unite vor fi victima unei tentative de puci destinat răsturnării guvernului, aceasta va fi opera CIA".

4. De ce l-ar fi ucis CIA pe Kennedy? Cei care cred că CIA (sau o parte a ei) a participat la complotul împotriva lui Kennedy oferă două mobile esenţiale pentru această acţiune: contenciosul cubanez şi apropierea de ţările comuniste. În ambele cazuri, Cuba ocupă un loc central.

A) *Contenciosul cubanez*. Sub John Kennedy, politica Statelor Unite privind Cuba a cunoscut mai multe etape. După ruptura din 1959, tânărul preşedinte a moştenit proiectul Golfului Porcilor, organizat de CIA. Eşecul acestei tentative de răsturnare a lui Castro (aprilie 1961) a

zguduit executivul american. Blocada Cubei în momentul afacerii rachetelor a repus pe poziţii administraţia Kennedy, care a putut, încă de atunci, să întreprindă o discretă apropiere de Havana.

a) *Proiectele CIA pentru Cuba.* Pe 17 martie 1960, preşedintele Eisenhower a autorizat deschiderea taberelor de antrenament pentru exilaţii cubanezi. În felul acesta, Statele Unite se decideau să ducă o luptă pe viaţă şi pe moarte cu regimul lui Fidel Castro. CIA a fost imediat asociată la proiect, după cum a relevat ancheta parlamentară asupra serviciilor secrete condusă de senatorul Church. Agenţia a decis să pregătească răsturnarea lui Castro „prin poporul său" şi sub presiunea unei gherile permanente şi puternice. CIA era convinsă că doar planul său putea pune capăt acestei revoluţii care mergea în derivă, din ce în ce mai mult spre blocul comunist. La dispoziţia ei au fost două mijloace. Pe de o parte, a luat sub aripa sa mii de exilaţi, i-a înrolat în „brigăzi" de eliberare, dându-le speranţa unei viitoare întoarceri în ţară cu ajutorul Statelor Unite. Pe de altă parte, a urzit eliminarea fizică a lui Fidel Castro: pentru aceasta, s-au gândit la toate mijloacele, de la cele mai sofisticate (trabucuri otrăvite) la cele mai simple (otravă turnată în băutură de un agent al CIA, Marita Lorenz, devenită amanta lui *el lider maximo*).

În cadrul CIA, cu sprijinul vicepreşedintelui Nixon şi al lui Allen Dulles, David Phillips şi Howard Hunt erau doi responsabili importanţi ai acestor proiecte secrete.

b) Afacerea din Golful Porcilor. Nu vom povesti eşecul din Golful Porcilor. Este de-ajuns să ştim că CIA a înlesnit debarcarea unui grup de exilaţi pe o plajă cubaneză, în speranţa de a forţa mâna Casei Albe să ordone invazia Cubei. Preşedintelui i s-a spus că poporul cubanez se va ridica pentru a-l alunga pe Castro, îndată ce va afla de debarcare. Nu s-a întâmplat nimic din toate acestea.

Refuzându-le sprijinul aviaţiei şi al marinei americane, Kennedy a condamnat la închisoare mai bine de o mie de exilaţi. Alţii vreo sută şi-au găsit moartea în timpul operaţiunilor. Considerând că a fost insuficient informat în timpul pregătirii şi executării acţiunii, Kennedy a obţinut îndepărtarea lui Allen Dulles şi pe cea a generalului Campbell (fratele primarului din Dallas). El i-a încredinţat politica privind Cuba lui Robert Kennedy, a cărui acţiune a constat, mai întâi, în a readuce competenţele şi deciziile în sarcina executivului ales, în loc să le lase în mâinile unor elemente din ce în ce mai puţin controlabile ale CIA. Astfel, procurorul general a ordonat închiderea taberelor de antrenament pentru exilaţi. În particular, preşedintele nu s-a sfiit să anunţe că, în timpul celui de-al doilea mandat al său, va reforma serviciile de informaţii, atât CIA cât şi FBI-ul puternicului Hoover.

În privinţa exilaţilor cubanezi şi a susţinătorilor lor din CIA, ne putem imagina decepţia şi ura care s-au cristalizat la adresa lui Kennedy. În dezbaterile televizate unde au acceptat să se laude cu acţiunile lor, oamenii din CIA, însărcinaţi cu dosarul cubanez la acea epocă, nu s-au abţinut să-şi arate puternica lor dezaprobare faţă de politica lui Kennedy. După părerea lui Mark Lane, trăgătorii din Dealey Plaza ar trebui căutaţi în rândul exilaţilor cubanezi. În cazul instrumentat de Howard Hunt, Marita Lorenz (cea care a depus mărturie sub jurământ în legătură cu această problemă) pare să fi transportat oameni şi arme la Dallas, pe 21 noiembrie 1963, pentru a participa la o înscenare pusă la cale cu complicitatea crimei organizate.

c) Alianţa mafia–CIA. CIA şi mafia au întreţinut mereu raporturi care au putut fi strânse. Încă din epoca celui de-al doilea război mondial, în special în Italia, „onorabila societate" a demonstrat că pragmatismul ei îl putea ajunge pe

cel al serviciilor secrete americane. Aceste bune relaţii nu au încetat după război, aşa cum o arată şi anchetele parlamentare din anii '70. Dosarul cubanez este unul dintre acelea în care CIA şi mafia se regăsesc. Înainte de venirea lui Castro, punctul comun al celor două organizaţii era dictatorul Battista, angajat al CIA şi profitor al marilor afaceri ale mafiei în domeniul jocurilor, al drogurilor şi al prostituţiei.

Dacă mafia nu s-a temut de venirea lui Castro, trebuie că şi-a pierdut entuziasmul când cazinourile s-au închis şi şefii locali au fost arestaţi. Încă din septembrie 1960, au avut loc reuniuni comune între serviciile secrete şi crima organizată. Se pare că Allen Dulles ar fi participat în persoană la una dintre ele, iar John Kennedy ar fi fost informat. În majoritatea timpului, Hunt era acela care reprezenta Agenţia la un nivel suficient pentru a defini planurile de acţiune concrete. Pentru mafia, „naşii" prezenţi erau Roselli, Trafficante şi Giancana. Senatul american a stabilit, în 1975, că la aceste reuniuni s-au creat cel puţin nişte proiecte de atentat asupra lui Castro, organizate de Helms (viitor ofiţer de legătură între comisia Warren şi CIA, trebuie să o spunem), fără ca executivul să fie întotdeauna pus la curent. Nu trebuie să excludem că fraţii Kennedy au fost, totuşi, informaţi despre o bună parte a acţiunilor CIA şi ale mafiei. Cei doi fraţi erau departe de a fi nişte naivi şi nişte idealişti în politică. Se crede că preşedintele l-a întâlnit pe Giancana (nu aveau ei „relaţii" comune?) în mai multe reprize pentru a se întreţine cu acesta, în special în legătură cu dosarul cubanez.

B) *Spre detensionarea relaţiilor cu lumea comunistă.*

a) Negocieri cu Castro. La începutul anului 1963, Kennedy şi fratele său au decis să-i controleze mai bine

pe exilaţii anticastrişti care continuau să se antreneze şi să dirijeze acţiuni de sabotaj de pe teritoriul american. Astfel, navele sovietice erau periodic avariate în porturile cubaneze. Robert Kennedy a anulat un raid de acest fel de mare anvergură. Această decizie a însemnat ruptura dintre Consiliul revoluţionar cubanez, guvern anticastrist în exil, şi administraţia americană. La 1 mai 1963, achitarea subvenţiilor către exilaţii cubanezi a fost întreruptă oficial. În public, preşedintele continua să dea dovadă de fermitate, chiar dacă a reafirmat în aprilie că, în conformitate cu angajamentul luat în timpul crizei rachetelor, Statele Unite nu aveau intenţia să invadeze Cuba. În faţa foştilor participanţi la acţiunile din Golful Porcilor, eliberaţi pe cauţiune şi veniţi să-i ofere drapelul lor, Kennedy a spus că el li-l va înapoia pentru a defila pe străzile Havanei eliberate.

Totuşi, în culise erau iniţiate negocieri secrete şi oficioase între Cuba şi Statele Unite. După ce Castro l-a anunţat pe Kennedy că timpul confruntărilor a trecut, Stevenson, reprezentantul Statelor Unite la ONU, a fost autorizat să înceapă discuţii informale. Acestea au debutat cu schimbul prizonierilor din Golful Porcilor şi s-au continuat de-a lungul întregii veri a anului 1963. Kennedy i-a cerut şi lui Jean Daniel, ziarist francez, care îl cunoştea bine pe Fidel Castro, să-i transmită un mesaj liderului cubanez.

Pe 18 noiembrie 1963, la Miami, John Kennedy a anunţat că, dacă Cuba renunţă la susţinerea URSS, „totul devine posibil". Patru zile mai târziu, Jean Daniel se găsea în biroul lui Fidel Castro, când acesta a fost anunţat de asasinarea preşedintelui. El a declarat: „Totul se va schimba (...). Războiul rece, relaţiile cu Rusia, America Latină, Cuba, problema negrilor, totul trebuie regândit".

b) Destinderea cu URSS. În momentul când a murit, Kennedy era în plin proces de schimbare a personalităţii sale politice. Încercările preşedinţiei îl maturizaseră, şi tânărul, pe care CIA îl atrăsese oarecum în cursă în afacerea din Golful Porcilor, lăsa locul unui preşedinte mai pragmatic, întărit de crizele Berlinului şi rachetelor, de turneele europene şi de confruntările interioare. În faţa lui Hruşciov, la Viena, în iunie 1961, Kennedy nu a obţinut şi nu a pierdut nimic, desigur. Războiul rece continua. După criza rachetelor cubaneze, atmosfera între cele două puteri trebuia obligatoriu să se amelioreze, altfel ar fi trebuit să se teamă de ce era mai rău. S-au făcut eforturi însemnate, între care cel mai simbolic a fost instalarea „telefonului" roşu între Casa Albă şi Kremlin. În iulie 1963, Statele Unite, Marea Britanie şi URSS au semnat tratatul care punea capăt testelor nucleare în atmosferă.

În Statele Unite, opozanţii lui Kennedy au găsit un argument în acest tip de demers pentru a-l acuza de „trădare". În Sud, *John Birch Society* nu a stat deoparte, o ştim, folosind termeni jignitori înaintea şi în timpul vizitei prezidenţiale din 1963. Cei care au cunoscut acea epocă îşi amintesc, desigur, în ce măsură confruntarea dintre Statele Unite şi URSS era considerată în termeni maniheişti. Sovieticii reprezentau „răul absolut", în special într-o Americă ieşind dintr-un deceniu de luptă nemiloasă, şi adesea oarbă, împotriva a tot ce era moderat în lupta contra „roşilor". Este de înţeles că nişte patrioţi, sinceri dar puţin realişti, au simţit acţiunea politicii internaţionale a lui John Kennedy faţă de URSS, şi mai ales faţă de Cuba, ca pe o abandonare a apărării valorilor americane. Faptul că au imaginat să se debaraseze prin violenţă de preşedintele lor este o ipoteză avansată de un număr mare de investigatori independenţi.

c) Voia Kennedy să se retragă din Vietnam? În filmul său *JFK*, Oliver Stone, inspirându-se din ancheta lui Garrison, a emis ideea potrivit căreia complexul militaro-industrial a favorizat asasinarea lui Kennedy pentru că acesta avea în plan să se retragă din Vietnam, privându-i de importante beneficii din vânzarea armelor. Nu putem nega existenţa unui lobby pentru armament în toate ţările industrializate. Este neîndoielnic faptul că interesele acestui lobby sunt legate de politica externă a guvernelor lor şi că încearcă să o influenţeze. Dar afirmaţia lui Oliver Stone, autor foarte marcat de conflictul din Vietnam, la care a participat, a suscitat vii reacţii politice şi jurnalistice. S-a declanşat o puternică dezbatere: era Kennedy responsabil de angajamentul american în Vietnam, sau, dimpotrivă, a decis, chiar înaintea morţii, să-i recheme din peninsula indochineză pe cei câţiva mii de „consilieri" trimişi acolo? Cei care cred că Kennedy a favorizat dezvoltarea intervenţiei se bazează, mai întâi, pe cifre. În ianuarie 1960, erau 685 de consilieri militari americani în Vietnamul de Sud. În octombrie 1963, erau 16.732. Astfel, pentru a bloca înaintarea Chinei populare, preşedintele a acceptat să aducă un sprijin puternic guvernului de la Saigon, condus de Diem.

Unul dintre argumentele importante ale celor din a doua tabără este acela că, la 2 octombrie 1963, Kennedy a semnat un ordin de retragere a 1.000 de consilieri militari şi a cerut pregătirea unui plan pentru evacuarea tuturor soldaţilor americani, inclusiv a unităţilor CIA care participau la gherilă. Or, una dintre primele decizii ale preşedintelui Johnson a fost să anuleze acest ordin şi să reafirme sprijinul dat de Statele Unite guvernului de la Saigon. În 1968, erau aproape 600.000 de soldaţi americani în Vietnam.

CONCLUZII

Afacerea Kennedy este o piatră în grădina marii democraţii americane. Ea reprezintă eşecul unui sistem poliţienesc şi judiciar, dat totuşi atât de des drept exemplu. Ea aruncă îndoiala, justificată sau nu (nu aici este problema), asupra rolului CIA şi scoate la iveală unele disfuncţionalităţi ale acestei instituţii care, neînţelegând anumite schimbări, căuta cu tot dinadinsul să continue să-şi exercite influenţa.

În acest caz, oare trebuie să desprindem concluziile asupra faptelor?

Nu credem. Fiecare cititor va trebui să-şi formuleze propria opinie. Să reamintim în câteva cuvinte ceea ce este aproape sigur: Kennedy a fost ucis de mai mulţi trăgători, concluziile medicale au fost modificate între Dallas şi Washington, comisia Warren nu a ţinut cont de elemente importante, la fel cum nu a căutat să afle totul în legătură cu mobilurile lui Ruby. Există îndoieli chiar asupra vinovăţiei lui Oswald. Sunt întrebări justificate asupra rolului mafiei şi al serviciilor secrete americane. După treizeci de ani, nu putem spune că misterul a rămas întreg. Pentru că, oficial, raportul Warren a fost pus la îndoială de concluziile HSCA. Acesta este evenimentul esenţial al anilor '70. De atunci, pista celor care au ordonat asasinatul este urmărită cu răbdare. Tot nu se ştie cu certitudine cine a ordonat moartea lui Kennedy, dar răspunsul este, fără îndoială, la intersecţia diferitelor ipoteze avansate. În curând, poate...

BIBLIOGRAFIE

Chiar dacă, în Franţa, avem uneori impresia că totul a fost spus sau scris despre afacerea Kennedy, bibliografia accesibilă la acest moment este destul de săracă. Recomandăm, mai întâi, lucrarea extraordinară a lui L. Sauvage, *Afacerea Oswald*, editura Minuit, 1965 (punerea în discuţie a concluziilor raportului Warren despre vinovăţia singură a lui Oswald). Vinovăţia mafiei este susţinută în lucrările traduse în franceză a lui D. Scheim, *Dallas, 22 noiembrie 1963. Asasinii preşedintelui John F. Kennedy*, Acropole, 1990, şi a lui S. şi C. Giancana, *Omul nostru la Casa Albă,* Robert Lafont, 1992. Mârşăviile comise de CIA în dosar nu prea au fost analizate — în traducere — decât parţial în lucrarea lui Jim Garrison, *JFK, o afacere neclasată*, seria *J'ai lu* (Am citit), 1992.

Găsim puţine informaţii despre asasinat, dar multe despre clanul Kennedy şi despre unele dintre slăbiciunile lui, în lucrarea de referinţă în materie a lui P. Collier şi D. Horowitz, *Familia Kennedy. O dinastie americană*, Payot, 1985, sau în lucrarea lui T. Reeves, *Scandalul Kennedy*, Plon, 1991 (scandalul rezidă aici mai mult în traducerea titlului original american, *A Question of Character*, decât în dezvăluirile cărţii).

Pentru o informare mult mai completă asupra afacerii Kennedy, ar trebui să avem acces la numeroasele lucrări apărute în Statele Unite şi netraduse în franceză. Cele ale lui Mark Lane nu pot fi ignorate. Ultima lui lucrare, *Plausible Denial*, a apărut în 1991. O bună sinteză a fost publicată de A. Summers, *The Kennedy Conspiracy*, New York, 1980, cu adăugiri în 1981, 1989 şi 1992. Mai menţionăm şi lucrările lui Lifton, H. Hurt, S. Meagher, P. Model şi atâţia alţii.

În sfârşit, din moment ce afacerea Kennedy este şi un model al genului pe planul mărturiilor audiovizuale, îl trimitem pe cititor la aparatul său video, datorită numeroaselor casete comercializate de autorii americani şi care vin în sprijinul lucrărilor lor. În Franţa, TF 1 o difuzează pe cea realizată de echipa Garrison (*JFK, asasinatul)*, iar Proserpine, o lucrare a lui Chip Selby, care nu este importantă decât pentru o remarcabilă demonstraţie asupra „glonţului magic" (*JFK. Dosar deschis*). Cinematografia nu a produs în legătură cu afacerea decât un singur film care să merite să fie văzut, fie şi numai pentru polemica pe care a suscitat-o*: JFK*, de Oliver Stone. Astăzi filmul este disponibil pe casetă video.

CUPRINS

Prefaţă 5
Introducere — Un dosar nerezolvat. 9
Capitolul I — JOHN FITZGERALD KENNEDY 15
I. O ascensiune programată 16
II. Cele „o mie de zile”. 21

Capitolul II — ISTORICUL AFACERII KENNEDY 26
I. Dallas, 22 noiembrie 1963. 27
II. „Asasinul” asasinat 30
III. Raportul Warren 34
IV. Raportul Warren contestat. 36
V. „House Select Committee on Assassinations” . . 39

Capitolul III — O ANCHETĂ RATATĂ 43
I. Numărul de împuşcături 44
II. Originea împuşcăturilor 49
III. Constatările medicale şi autopsia lui Kennedy . . 54

Capitolul IV — LEE HARVEY OSWALD 62
I. Un „marine” marxist 62
II. Călătoria în URSS. 64
III. Oswald, militant de extremă dreapta
sau de extremă stânga? 68
IV. Călatoria la Mexico 73
V. Ultimele săptămâni 76

Capitolul V — ESTE LEE OSWALD UNUL DINTRE ASASINII LUI JOHN KENNEDY? 78
I. Ziua de 22 noiembrie a lui Lee Harvey Oswald 79
II. Arestarea şi detenţia lui Oswald 84
III. Cele opt „probe" ale raportului Warren 88
IV. Era Oswald nevinovat? 96

Capitolul VI — JACK RUBY 100
I. Cine era Jack Ruby? 100
II. Asasinarea lui Oswald 102
III. Cum a putut Jack Ruby să se apropie de Oswald? 105
IV. A spus Ruby tot ce ştia? 111

Capitolul VII — CRIMĂ MAFIOTĂ SAU „LOVITURĂ DE STAT"? 113
I. Apariţia tezei complotului 113
II. Mafia şi asasinarea lui John Kennedy 118
III. Serviciile secrete şi asasinatul 123

CONCLUZII 137
BIBLIOGRAFIE 138

Despre asasinarea celui de-al treizeci şi cincilea preşedinte al SUA, John Fitzgerald Kennedy, s-au scris numeroase cărţi. Dintre acestea, „Afacerea Kennedy" se detaşează net, prin cel puţin două aspecte, absolut originale. Primul îl reprezintă bilanţul datelor şi al teoriilor legate de „enigma secolului XX", un bilanţ sistematizat, care îi permite cititorului să achiziţioneze maximum de informaţii într-un număr minim de pagini.

Al doilea aspect original al cărţii îl reprezintă transformarea cititorului într-un judecător care va trebui să tragă concluziile şi să dea verdictul. Un lucru este cert: după patruzeci de ani, în timp ce adevărul complet se lasă aşteptat, este foarte dificil să îl descoperim. Cartea de faţă ne apropie cu încă un pas de răspunsul la întrebarea cea mai delicată: cine a ordonat moartea lui Kennedy?

Colecţie coordonată de **ŞERBAN PAPACOSTEA,**
membru corespondent al Academiei Române

În curs de apariţie:

- *ISTORIA INDIEI de Paul Guichonnet*
- *VIKINGII de Frédéric Durand*
- *CHINA IMPERIALĂ de Denys Lombard*

ISBN: 973-653-382-4